UCHWAŁA NR XXXIII(179)2014
RADY GMINY DYNÓW

z dnia 23 października 2014 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia" wraz z „Prognozą oddziaływania na środowisko"

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U.2013.594) oraz w związku z Umową partnerską dotyczącą wspólnego przedsięwzięcia o nazwie "Zintegrowany Rozwój Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia" współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013 z dnia 13 marca 2014 roku. **Rada Gminy Dynów uchwala co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się **„Strategię Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia"** wraz **z „Prognozą oddziaływania na środowisko"** stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dynów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

UZASADNIENIE

„Strategia Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia" wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko jest dokumentem planistycznym opracowywanym w ramach projektu **„Zintegrowany Rozwój Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia"** współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013 w ramach „Konkursu dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych" ogłoszonym przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Głównym celem opracowania *Strategii* jest stworzenie optymalnych warunków rozwoju gospodarczego, które zachodzą równolegle do przebiegających procesów utrzymywania i ozbudowy infrastruktury społecznej i technicznej.

Dokument określa wizję rozwoju PDOW i wskazuje cele oraz kierunki rozwoju obszaru wsparcia odnoszące się do nowej perspektywy finansowej UE 2014-2020 jak również dokumentów krajowych. Ponadto, dokument zawiera analizę mocnych oraz słabych stron a także szans i zagrożeń dla wskazanego obszaru.

Do projektu *Strategii* została opracowana *Prognoza oddziaływania na środowisko*, której celem jest identyfikacja przewidywanych ewentualnych skutków wpływu ustaleń Strategii na środowisko, ocena zaproponowanych w nim rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych, a także ich zgodność z przepisami prawa z zakresu ochrony środowiska. Projekt Strategii wraz z prognozą oddziaływania na środowisko został zaopiniowany przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (RDOŚ) oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (PWIS). Wynikiem procesu opiniowania było uzyskanie pozytywnej opinii od PWIS oraz RDOŚ bez konieczności wprowadzania zmian do dokumentów.

Dokument „Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia" wraz z „Prognozą oddziaływania na środowisko" został poddany konsultacjom w dniach od 20.08.2014r. do 2.09.2014r. na terenie wszystkich gmin wchodzących w skład Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia. Uwagi oraz opinie zgłoszone w trakcie konsultacji zostały poddane analizie pod kątem ich zasadności oraz uwzględnione w tekście końcowym Strategii.

Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia

Gmina Adamówka, Gmina Dynów, Miasto Dynów, Gmina Gać, Gmina Hyżne, Gmina Jawornik Polski, Miasto i Gmina Kańczuga, Gmina Miejska Przeworsk, Powiat Przeworski, Gmina Przeworsk, Miasto i Gmina Sieniawa, Gmina Tryńcza, Gmina Zarzecze

Rzeszów, wrzesień 2014

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

„Strategia Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia" została wykonana w ramach projektu „Zintegrowany Rozwój Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia" współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013. Opracowanie zostało wykonane w ramach „Konkursu dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych" ogłoszonego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Opracowanie:

„4ECO" Projektowanie w Ochronie Środowiska Maciej Majer

43-400 Cieszyn, ul. Ogrodowa 4

(Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER

43-400 Cieszyn, ul. Zamkowa 3A/1)

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści

1. Przedmiot opracowania 8
2. Podstawy formalno–prawne opracowania 10
3. Cel i zakres merytoryczny opracowania 14
4. Metody pracy i materiały źródłowe 16
4.1. Wykorzystane materiały źródłowe 16
4.2. Metoda opracowania 17
5. Charakterystyka poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego i ich wzajemnych powiązań 19
5.1. Położenie, użytkowanie i zagospodarowanie terenu 19
5.2. Geomorfologia 20
5.3. Budowa geologiczna 21
5.3. Hydrogeologia 22
5.4. Hydrologia 25
5.5. Gleby 31
5.6. Klimat 32
5.7. Powietrze atmosferyczne 33
5.8. Struktura Zagospodarowania oraz szata roślinna 35
5.9. Świat zwierzęcy 38
5.10. Formy ochrony przyrody 39
5.11. Uwarunkowania wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska 44
5.12. Ocena odporności na degradację i zdolności regeneracyjne środowiska 45
6. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia Strategii 47
7. Ocena rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych i innych ustaleń projektu 50
7.1. Cel opracowania Strategii Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia 50
7.2. Główne założenia Strategii Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia 51
8. Powiązanie ustaleń Strategii z innymi dokumentami oraz sposób realizacji celów ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu międzynarodowym i krajowym 55
8.1. Komplementarność Strategii Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia z innymi dokumentami 55
8.1.1. Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego 55
8.1.2. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Przeworskiego na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020 57
8.1.3. Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu rzeszowskiego do roku 2015 59
8.2. Ocena zgodności ustaleń planu z przepisami dotyczącymi ochrony środowiska 61
9. Skutki braku realizacji ustaleń Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia 67

10. Ocena oddziaływania na komponenty środowiska i zagrożenia dla środowiska w wyniku realizacji ustaleń projektu Strategii PDOW 69
10.1. Wpływ na klimat i powietrze atmosferyczne 69
10.2. Wody powierzchniowe i podziemne 71
10.3. Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby 72
10.4. Fauna i flora, różnorodność biologiczna i formy ochrony przyrody 73
10.5. Wpływ na klimat akustyczny 75
10.6. Wpływ na zasoby naturalne i zabytki 76
10.7. Wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo ludzi 76
11. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji Strategii Rozwoju Gospodarczego PDOW 80
12. Oddziaływania transgraniczne 86
13. Analiza rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zaproponowanych w projekcie Strategii 86
14. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień SRG PDOW oraz częstotliwości jej przeprowadzania 88
Spis ilustracji 91
Spis tabel 91
Spis załączników 91

Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Celem utworzenia PDOW jest współpraca między samorządami w celu zwiększenia konkurencyjności i spójności obszaru w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym, a także wykorzystanie wewnętrznego potencjału obszaru współpracy samorządów poprzez wspólną realizację przedsięwzięć.

Celem opracowania Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia jest tworzenie optymalnych warunków rozwoju gospodarczego, które zachodzą równolegle do przebiegających procesów utrzymywania i rozbudowy infrastruktury społecznej i technicznej.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko dokumentu ramowego - Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia. W myśl ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. 2013 poz. 1235), prognoza oddziaływania na środowisko stanowi podstawowy dokument niezbędny do przeprowadzenia postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityki, strategii, planu lub programu.

Prognoza ma na celu identyfikację przewidywanych ewentualnych skutków wpływu ustaleń Strategii na środowisko, ocenę zaproponowanych w nim rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych, a także ich zgodności z przepisami prawa z zakresu ochrony środowiska. Szczegółowy zakres informacji wymaganych w prognozie jest zgodny z art. 51 ust. 2 ww. ustawy.

Analiza celów ustanowionych w Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia wykazała, że są one komplementarne i realizują cele strategiczne wyznaczone w:

1. Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego;
2. Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Przeworskiego na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020;
3. Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu rzeszowskiego do roku 2015.

W trakcie analizy uwarunkowań środowiskowych realizacji postanowień Strategii Rozwoju

Gospodarczego PDOW, zidentyfikowano podstawowe obszary problemowe:

- zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego, którego głównymi źródłami są źródła komunalne, tzw. niska emisja oraz źródła liniowe – główne ciągi komunikacyjne;
- zagrożenie pogarszania się właściwego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz zagrożenie powodziowe;
- antropopresja na obszary cenne przyrodniczo;
- emisja hałasu, w tym przede wszystkim w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych.

Wskazane problemy środowiskowe na terenie miasta znajdują rozwiązanie w ramach zaproponowanych w Strategii zadań do realizacji.

W prognozie przeanalizowano możliwy wpływ wskazanych do realizacji w projektach zadań na następujące elementy: powietrze i klimat, wody, bioróżnorodność, powierzchnię ziemi i glebę, krajobraz, dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki oraz zdrowie ludzi. Określono oddziaływanie na poszczególne elementy środowiska.

Przy tak przeprowadzonej ocenie możliwe było ogólne określenie potencjalnych niekorzystnych skutków środowiskowych związanych z realizacją poszczególnych zadań. Oceny tej dokonano przede wszystkim pod kątem oddziaływania na środowisko w fazie budowy i eksploatacji. Negatywne krótkoterminowe oddziaływania na zasoby środowiska mogą być związane z fazą realizacji inwestycji. Jako ewentualne długoterminowe oddziaływania związane są głównie z realizacją przedsięwzięć drogowych oraz realizacją zabudowy przemysłowej. Oddziaływania te polegać będą na lokalnym przekształceniu terenu, pogorszeniu jakości powietrza oraz podwyższenie poziomu hałasu.

Przeworsko-Dynowski Obszar Wsparcia jest zlokalizowany w znacznej odległości od granicy Państwa – najbliższa granica z Ukrainą znajduje się w odległości ok. 40 km w kierunku południowo-wschodnim. Zakres oddziaływania wszystkich działań określonych w Strategii Rozwoju Gospodarczego PDOW nie obejmie obszarów sąsiednich państw, w związku z tym nie wystąpią oddziaływania o zasięgu transgranicznym.

Brak realizacji dokumentów strategicznych spowodowałoby mniejszą skuteczność wykorzystania zasobów finansowych, gospodarczych, przestrzennych związku samorządów oraz mniejszy stopień osiągnięcia zamierzonych celów. Można przyjąć założenie, że bez wdrożonych mechanizmów planowania strategicznego nie byłaby możliwa realizacja

podstawowej zasady zrównoważonego rozwoju, która z założenia wymaga podejścia całościowego i długofalowego.

Większość proponowanych do realizacji przedsięwzięć ma pozytywny wpływ na środowisko i proponowanie rozwiązań alternatywnych nie ma uzasadnienia na obecnym etapie prognozowania. W przypadku inwestycji, których oddziaływanie na środowisko może być negatywne należy rozważać warianty alternatywne tak, aby wybrać ten, który w najmniejszym stopniu będzie niekorzystnie oddziaływać na środowisko.

Przeprowadzona analiza i ocena wszystkich priorytetów pozwala na stwierdzenie, że ich realizacja spowoduje poprawę jakości środowiska, zachowanie różnorodności biologicznej oraz dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, a także wpłynie na ograniczanie zapotrzebowania na nieodnawialne zasoby środowiska.

1. Przedmiot opracowania

Celem utworzenia PDOW jest współpraca między samorządami w celu zwiększenia konkurencyjności i spójności obszaru w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym, a także wykorzystanie wewnętrznego potencjału obszaru współpracy samorządów poprzez wspólną realizację przedsięwzięć.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko (zwana dalej Prognozą OOŚ) dla dokumentu ramowego - Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia (zwana dalej Strategią lub SRG PDOW).

Celem opracowania Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia jest tworzenie optymalnych warunków rozwoju gospodarczego, które zachodzą równolegle do przebiegających procesów utrzymywania i rozbudowy infrastruktury społecznej i technicznej. W tym aspekcie Strategia pojmowana jest jako świadomy, systematyczny i ukierunkowany na przyszłość proces ciągłego przygotowywania i podejmowania decyzji dotyczących przyszłego poziomu rozwoju Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia. Dokument, opracowany w procesie strategicznego planowania rozwoju, będzie ukierunkowany na realizację długofalowych celów PDOW i w efekcie przyczyni się do osiągnięcia rozwoju ekonomicznego i społecznego zarówno w kategoriach ilościowych jak i jakościowych.

Koncepcja opracowania Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia prowadzona była w oparciu o współdziałanie strategiczne charakterystyczne dla podejścia ekspercko-partycypacyjnego w opracowaniu Strategii. Metoda ta zakłada połączenie podejścia eksperckiego z podejściem społecznym. Współdziałanie strategiczne przyczyni się do uruchomienia większego potencjału Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia, przy jednoczesnej redukcji poziomu ryzyka podejmowanych przedsięwzięć wobec zagrożeń wynikających ze zmiennego otoczenia i działań innych podmiotów. Strategia oparta została na uznanych przez społeczność lokalną wartościach oraz na wewnętrznym potencjale sił z uwzględnieniem ich wewnętrznych słabości.

Przyjmuje się, że realizacja Strategii oparta zostanie na współpracy JST tworzących PDOW oraz na wspólnym planowaniu rozwoju i kompleksowej realizacji inwestycji rozwojowych

w celu skutecznego rozwiązywania wspólnych problemów oraz pełniejszego wykorzystania wspólnych potencjałów.

2. Podstawy formalno–prawne opracowania

Zgodnie z art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko* (tj. Dz.U. 2013 poz. 1235) na organie administracji opracowującym projekt polityki, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu lub innych dokumentów, które wyznaczają ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i realizacja postanowień tych dokumentów mogących spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko, spoczywa obowiązek sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko ww. dokumentu.

W myśl ustawy o *udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko* prognoza oddziaływania na środowisko stanowi podstawowy dokument, niezbędny do przeprowadzenia postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityki, strategii, planu lub programu.

Prognoza ma na celu identyfikację przewidywanych ewentualnych skutków wpływu ustaleń Strategii na środowisko, ocenę zaproponowanych w nim rozwiązań funkcjonalno -przestrzennych, a także ich zgodność z przepisami prawa z zakresu ochrony środowiska.

Opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko jest obligatoryjne dla każdego dokumentu o charakterze ramowym, stanowi wyznacza podstawy i ogólne warunki dla realizacji przyszłych przedsięwzięć, tak infrastrukturalnych, jak i o charakterze organizacyjnym i przestrzennym. Analizie i ocenie podlega całość założeń wynikających ze Strategii. Prognoza pozwala – we wszystkich fazach planowania – uwzględnić wzajemne relacje pomiędzy uwarunkowaniami przyrodniczymi, a przyjętymi zadaniami i celami strategicznymi i metodami ich wdrożenia.

Zapisy ustawy z 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* stanowią odzwierciedlenie wdrożenia do polskich regulacji prawnych ustaleń podjętych na poziomie międzynarodowym w dyrektywach Wspólnot Europejskich, w tym:

- Dyrektywy Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków

wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz. Urz. WE L 175 z 05.07.1985),

- Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. WE L 206 z 22.07.1992),
- Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. WE L 197 z 21.07.2001),
- Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/4/WE z dnia 28 stycznia 2003 r. w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska i uchylającej dyrektywę Rady 90/313/EWG (Dz. Urz. WE L 41 z 14.02.2003),
- Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/35/WE z dnia 26 maja 2003 r. przewidującej udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniającej w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywy Rady 85/337/EWG (Dz. Urz. UE L 156 z 25.06.2003),
- Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/1/WE z dnia 15 stycznia 2008 r. dotyczącej zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli (Dz. Urz. UE L 24 z 29.01.2008).

Oprócz wymienionej ustawy podstawą opracowania prognozy oddziaływania na środowisko są również inne obowiązujące ustawy i rozporządzenia krajowe, w tym przede wszystkim:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. 2013 poz. 1232 ze zm.),
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. 2013 poz. 1235),
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne (t. j. Dz. U. 2012 poz. 145 ze zm.),
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012r. o odpadach (Dz. U. 2013 poz. 21),
- Ustawa z dnia 23 czerwca 2006 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t. j. Dz.U. 2013 poz. 1399),
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. nr 75 poz. 493),

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2010 nr 213 poz. 1397 ze zm.),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006r. w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska (Dz. U. 2006 nr 137, poz. 984 ze zm.),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t. j. Dz. U. 2014 poz. 112),
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów Dz. U. 2003 nr 192, poz. 1883),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. nr 112, poz. 1206),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami (Dz. U. nr 49, poz. 356),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 kwietnia 2011 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. 2011 nr 95 poz. 558),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2010 nr 16 poz. 87),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie przypadków, w których wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza z instalacji nie wymaga pozwolenia (Dz. U. 2010 nr 130 poz. 881),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia (Dz. U. 2010 nr 130 poz. 880),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2012 nr 0 poz. 1031),
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2004r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. nr 58, poz. 535 ze zm.),

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 14 stycznia 2002r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody (Dz. U. 2002 nr 8, poz. 70).

3. Cel i zakres merytoryczny opracowania

Głównym celem sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko jest wskazanie przewidywanego wpływu na środowisko, jaki może mieć miejsce na skutek realizacji przedsięwzięć, dla których Strategia wyznacza ramy i kierunki rozwoju, między innymi poprzez ocenę relacji pomiędzy przyjętymi w Strategii rozwiązaniami o charakterze planistycznym i organizacyjnym, a uwarunkowaniami środowiska przyrodniczego, a także aspektami gospodarczymi i społecznymi, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Szczegółowy zakres informacji wymaganych w prognozie wskazano w art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko*. Zgodnie z tym artykułem prognoza oddziaływania na środowisko zawiera:

1. Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązanie z innymi dokumentami,
2. Informację o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
3. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analiz skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
4. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
5. Streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

Prognoza określa, analizuje i ocenia:

1. Istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
2. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
3. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
4. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
5. Przewidywane znaczące oddziaływanie, w tym oddziaływanie bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe,

długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne, z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Ponadto prognoza przedstawia:

1. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
2. Biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu, cele i przedmiot obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub we współczesnej wiedzy.

Zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko*, informacje zawarte w prognozie powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem.

4. Metody pracy i materiały źródłowe

W Prognozie przedstawiono wyniki analizy, a także oceny potencjalnych zagrożeń dla środowiska wynikających z zapisów Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko -Dynowskiego Obszaru Wsparcia. Zaproponowano rozwiązania minimalizujące negatywny wpływ ustaleń Strategii na środowisko. Określono także możliwości poprawy stanu oraz funkcjonowania systemów przyrodniczych.

4.1. Wykorzystane materiały źródłowe

Literatura:

- Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne, J. Kondracki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 1994,
- Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w roku 2012 r., WIOŚ, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Kraków 2013 r.,
- Geomorfologia, Klimaszewski M., PWN Warszawa, 1978,
- Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA. Fundacja IUCN, Warszawa.

Materiały kartograficzne:

- mapa topograficzna dla obszaru PDOW,
- mapa zasięgu obszarów zagrożenia powodziowego, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie.
- mapa zasięgu obszarów Natura 2000 w skali 1:50 000.

Dokumenty, inne opracowania:

- Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Program działań na lata 2007-2013, Warszawa 2007,
- II Polityka ekologiczna Państwa, Warszawa 2001,
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010, Warszawa 2003,
- Polityka ekologiczna państwa w latach 2009–2012 z perspektywą do roku 2016, Warszawa 2008,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego województwa podkarpackiego,
- Program Ochrony Środowiska dla województwa podkarpackiego na lata 2012 – 2015

z perspektywą do 2019r. Wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko, Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie, 2013r.,

- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Przeworskiego na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020, FOR-ECO Agnieszka Klimek, 2013r.
- Prognoza Oddziaływania na Środowisko Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Przeworskiego na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020, FOR-ECO Agnieszka Klimek, 2013r.
- Raport z realizacji „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Przeworskiego" za lata 2011-2012, Starostwo Powiatowe w Przeworsku, listopad 2013r.

4.2. Metoda opracowania

Materiały literaturowe, w połączeniu z wizją terenową, pozwoliły na opracowanie charakterystyki stanu funkcjonowania środowiska, występujących zagrożeń i zasobów cennych pod względem wartości przyrodniczych w podziale na poszczególne komponenty.

Prognozę oddziaływania na środowisko sporządzono głównie przy zastosowaniu metody indukcyjno-opisowej, polegającej na charakterystyce istniejących zasobów środowiska oraz łączeniu w logiczną całość posiadanych informacji o dotychczasowych mechanizmach funkcjonowania środowiska i wskazaniu, jakie potencjalne skutki mogą wystąpić w środowisku w wyniku realizacji ustaleń planu.

Posłużono się również metodą porównawczą, wykorzystując wiedzę o funkcjonowaniu środowiska jako całości. Porównano zaproponowane rozwiązania planistyczne z istniejącymi uwarunkowaniami przyrodniczymi. Prognozę oddziaływania na środowisko przedstawiono w zakresie, jaki umożliwia obecny stan dostępnej informacji o środowisku oraz w tym kontekście - stopień ogólności (lub szczegółowości) ustaleń Strategii.

Powyższe materiały, w połączeniu ze szczegółową wizją terenową, pozwoliły opracować charakterystykę stanu funkcjonowania środowiska, a także określić szanse i zagrożenia wynikające z realizacji Strategii w odniesieniu do środowiska przyrodniczego oraz warunków życia mieszkańców i funkcjonowania lokalnych społeczności.

Ocenę i identyfikację znaczących oddziaływań na środowisko poszczególnych zadań dokonano w tabeli tzw. macierzy skutków środowiskowych, która jest syntetycznym zestawieniem możliwych pozytywnych bądź negatywnych oddziaływań ocenianych zadań na środowisko naturalne.

W toku prac nad sporządzeniem strategicznej prognozy oddziaływania na środowisko posłużono się także ogólnie stosowanymi metodami analiz przestrzennych, w tym metodą nakładkową polegającą na nanoszeniu warstw zasięgów występowania danego zjawiska lub czynnika na podkłady kartograficzne, obrazując w ten sposób zasięg przestrzenny oraz bariery ekotopograficzne danych zjawisk.

Ponadto przy ocenie przewidywanych zmian w środowisku wywołanych realizacją postanowień strategii oparto się o metodę analizy trendu – umożliwiającą ocenę stanu zasobów, ekosystemu, społeczności ludzkiej w danej perspektywie czasowej.

5. Charakterystyka poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego i ich wzajemnych powiązań

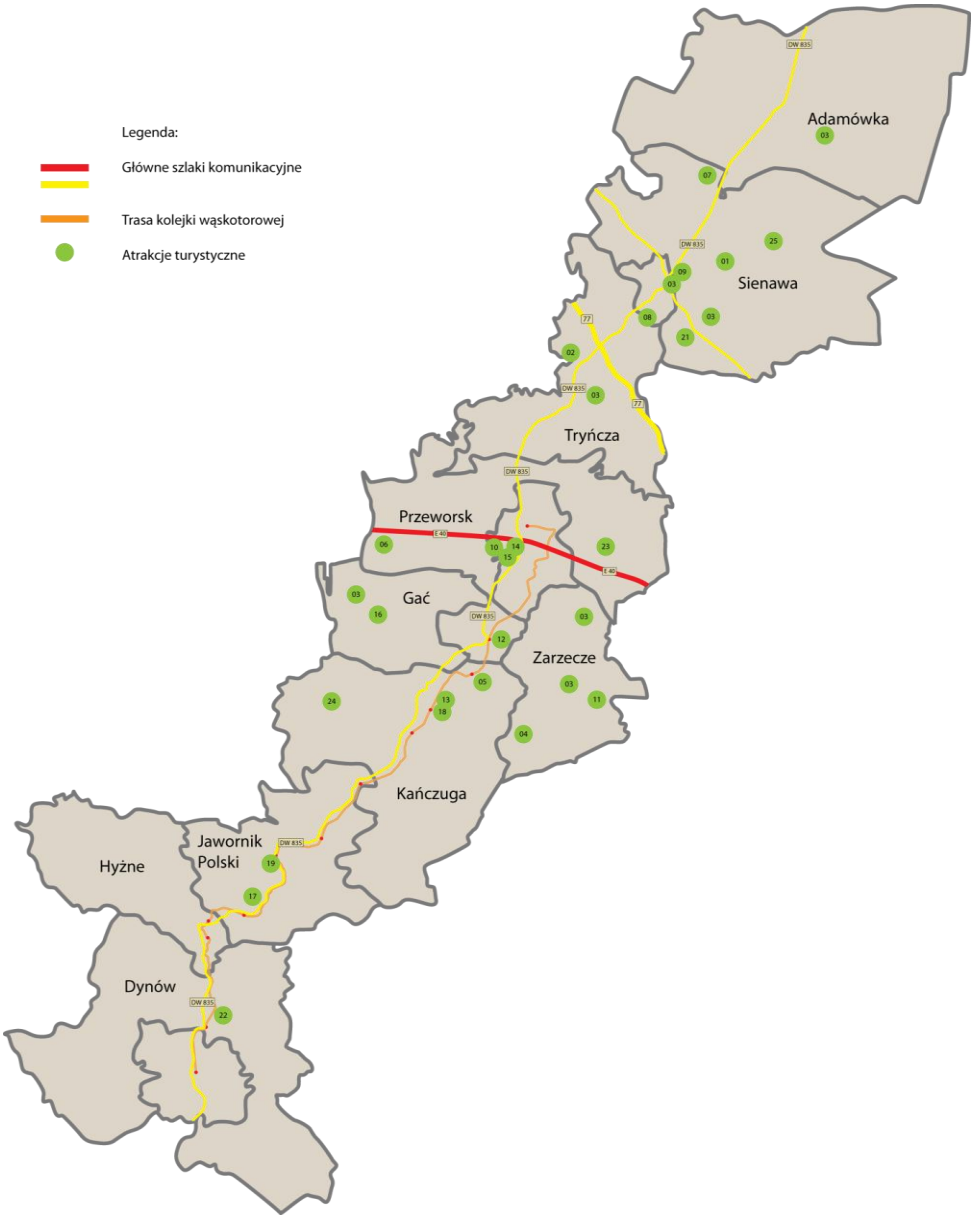
5.1. Położenie, użytkowanie i zagospodarowanie terenu

Przeworsko-Dynowski Obszar Wsparcia położony jest w województwie podkarpackim, na terenie dwóch powiatów: przeworskiego i rzeszowskiego. PDOW obejmuje swym zasięgiem 12 gmin, w tym dwie gminy miejskie:

- Przeworsk - miasto;
- Dynów - miasto,
- Kańczuga, Sieniawa - gminy miejsko-wiejskie;
- Adamówka, Gać, Tryńcza, Zarzecze, Jawornik Polski, Przeworsk, Dynów, Hyżne - gminy wiejskie.

PDOW położony jest w południowo-wschodniej Polsce, w województwie podkarpackim. Od strony wschodniej obszar graniczy z powiatami: przemyskim, jarosławskim i lubaczowskim, od zachodniej z rzeszowskim ziemskim, łańcuckim i leżajskim, zaś od strony północnej stanowi granicę województwa.

Ilustracja 1 Mapa Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia

źródło: Analiza potencjału gospodarczego, turystycznego i społecznego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia

5.2. Geomorfologia

Wg podziału fizyczno-geograficznego J. Kondrackiego teren opracowania położony jest w obrębie dwóch makroregionów, południowy kraniec tzn. gmina Jawornik Polski i cześć Kańczugi to Pogórze Pełna klasyfikacja fizyczno-geograficzna obszaru (Kondracki 1994) wygląda następująco:

- Prowincja: Karpaty Zachodnie z Podkarpaciem (51)
- Podprowincja: Podkarpacie Północne (512)

- Makroregion: Pogórze Środkowobeskidzkie (513.6)
- Mezoregion: Pogórze Dynowskie (513.64)
- Makroregion: Kotlina Sandomierska (512.4-5)
- Mezoregion: Podgórze Rzeszowskie (512.52)
- Mezoregion: Pradolina Podkarpacka (512.51)
- Mezoregion: Dolina dolnego Sanu (512.46)
- Mezoregion: Płaskowyż Tarnogórski (512.43)

Obszar PDOW zajmuje wąski, długi pas rozciągający się od Pogórza Dynowskiego na południu aż po Płaskowyż Tarnogrodzki na północy. Położony jest na płaskim terenie, którego dno tworzy najstarsza w Polsce dolina fluwioglacjalna, stanowiąca część Niziny Sandomierskiej. Kotlina Sandomierska jest rozległą, monotonną równiną, urozmaiconą niewielkimi kulminacjami wydm i płaskowyżów polodowcowych oraz rozcięciami dolinnymi. Niewielki obszar stanowią rozległe niziny, z zachowanymi resztkami dawnej Puszczy Sandomierskiej, zastępowane stopniowo pagórkowatymi terenami wokół Przeworska, a następnie łagodnie przechodzące w pasmo Pogórza Dynowskiego. Pasmo Pogórza Karpackiego przedzielone jest w samym środku przez rzekę Mleczkę. Prostopadle do niej ciągną się wąskie i krótkie doliny. Lodowce znacząco wpłynęły na ukształtowanie się powierzchni ziemi przeworskiej zostawiając po sobie m.in. liczne moreny czołowe.

5.3. Budowa geologiczna

Obszar Przeworsko-Dynowski leży w obrębie dwóch jednostek geomorfologicznych: Pogórza Karpackiego oraz Kotliny Sandomierskiej. Pogórza Karpackie charakteryzują szerokie zaokrąglone garby o wypukło – wklęsłych lub wypukłych stokach. W obrębie Kotliny Sandomierskiej występują obok siebie dwa typy krajobrazów: wysoczyzny i równin dolinnych. Wysoczyzny wznoszą się na 30 – 60 m nad dnami dolin w części południowej.

Współczesna struktura podłoża uformowała się w okresie późnoalpejskiej kolizji kontynentalnej. Głębokość podłoża platformowego w zapadlisku waha się od kilkuset metrów do 3500 metrów, dochodząc niekiedy do 5000 metrów. Na przedpolu Karpat miąższość osadów mioceńskich dochodzi do 3500 metrów, a pod nasunięciem karpackim nie przekracza zazwyczaj 1000 metrów. Najstarsze skały w podłożu zapadliska są w wieku przedkambryjskiego. Sekwencja utworów miocenu rozpoczyna się serią szarozielonych iłów marglistych i mułowców z rzadkimi wkładkami tufów sięgająca na południu do 200 m.

Utwory czwartorzędowe na powierzchni zapadliska przedkarpackiego tworzą ciągłą pokrywę o miąższości przeważnie 10 – 40 m. Są to głównie osady morenowe, wodno – lodowcowe i rzeczne oraz utwory lessowe. W Karpatach występują bardzo zróżnicowane genetycznie i litologicznie osady czwartorzędu. Grubsze ich pokrywy występują jako żwiry na dnach dolin i w tarasach. Grubsze pokrywy lessopodobnych osadów pylastych występują na linii Łańcut – Przeworsk – Jarosław.

5.3. Hydrogeologia

Przeworsko-Dynowski Obszar Wsparcia położony jest na obszarze o zróżnicowanej budowie geologiczno-strukturalnej co powoduje różnorodność i zmienność zasobów wód podziemnych. Są to wody w utworach kredowych, trzeciorzędowych i czwartorzędowych. Wody w utworach trzeciorzędowych mają niewielkie znaczenie użytkowe i wyłącznie charakter lokalny. Głównym użytkowym poziomem wodonośnym jest poziom czwartorzędowy, o zróżnicowanej miąższości, wahającej się od kilku do kilkunastu metrów. Część gmin wchodzących w skład PDOW (gm. Przeworsk, Tryńcza, Sieniawa i Zarzecze) leży w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 425 Dębica-Stalowa Wola-Rzeszów. Jest to największy i najbardziej zasobny zbiornik wód czwartorzędowych w rejonie Zapadliska Podkarpackiego. W części południowej występują słabe i średnio korzystne warunki infiltracji. Zbiornik GZWP 425 cechuje się niską i średnią odnawialnością zasobów, przy średniej i małej retencyjności zlewni. Wody gruntowe mają charakter porowych, związanych z piaszczysto – żwirowymi osadami czwartorzędowymi, lokalnie przykrytymi madami lub gruntami organicznymi. Są one zasilane przez infiltrujące wody opadowe i rzeczne. Wody występujące w Kotlinie Sandomierskiej charakteryzują się niewielkim stopniem mineralizacji i średniej twardości. Odczyn wód kształtuje się w granicach 6 – 8 pH. Na terenie analizowanego obszaru zasoby wód podziemnych są duże, ujmowane są za pomocą studni głębinowych z utworów czwartorzędowych. Średnia głębokość ujęć w zbiorniku GZWP 425 to 10 – 30 metrów.

Obszar PDOW znajduje się w obrębie Jednolitej Części Wód Podziemnych nr 127 oraz 158. W oparciu o ocenę stanu ilościowego oraz chemicznego stwierdzić można, że stan wód jest dobry i nie występuje zagrożenie nieosiągnięcia dobrego stanu ilościowego jak i chemicznego.

W sąsiedztwie znajdują się dwa punkty pomiarowe na terenie miasta Leżajsk i powiatu

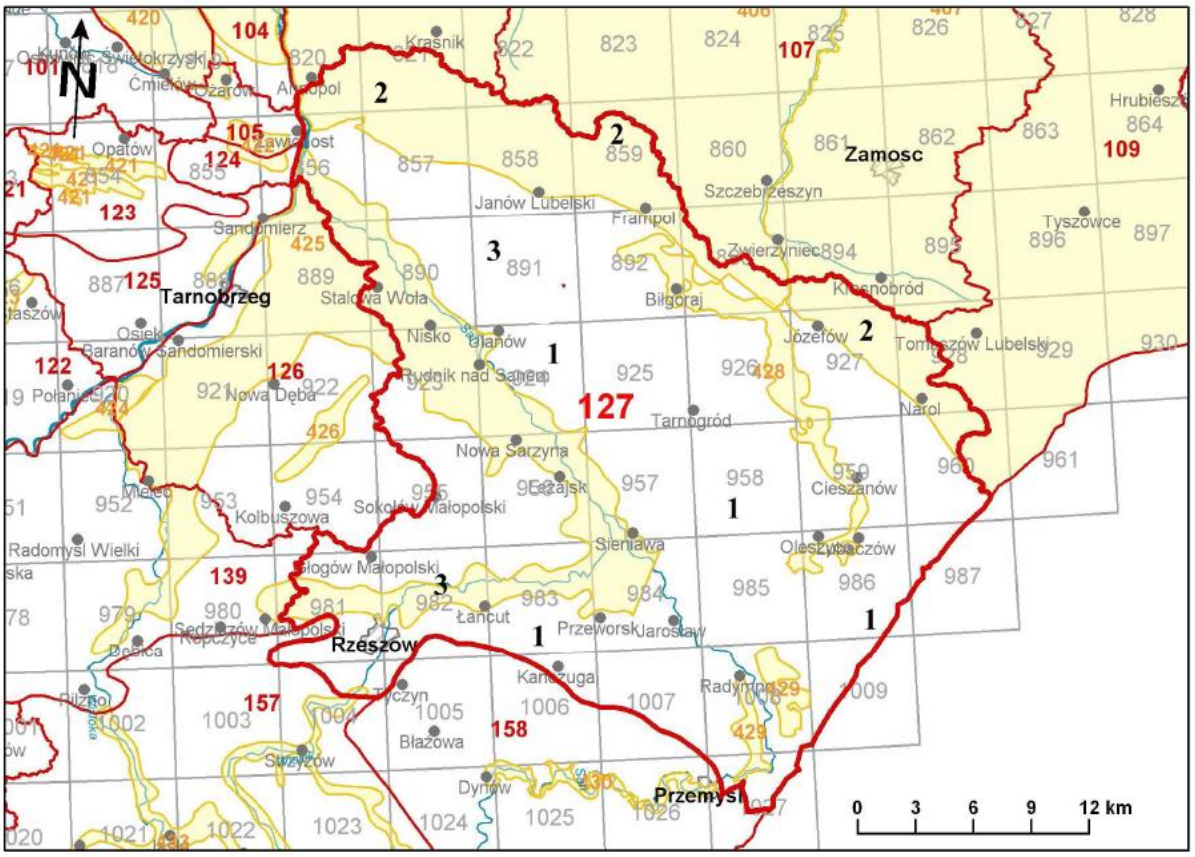
Łańcut. Wykonane badania w 2012 roku zakwalifikowały badane wody do klasy czystości na terenie miasta Leżajsk do klasy III, czyli wody zadowalającej jakości a wody z punktu kontrolnego z Łańcuta do klasy II – wody dobrej jakości.

Tabela 1 Wykaz jednolitych części wód podziemnych na terenie PDOW

Nazwa jednolitej części wód podziemnych	127	158
Europejski kod JCWPd	PLGW2200127	PLGW2200158
Powierzchnia jednolitej części wód [km2]	8933.04	3811.44
Warstwowość	jednowarstwowa	jednowarstwowa
Średnia grubość [m]	2.05.1950	1.10.2020
Średnia głębokość [m]	1 - 80	1 – 50
Ocena stanu ilościowego	dobry	dobry
Ocena stanu chemicznego	dobry	dobry
Ocena zagrożenia nieosiągnięcia dobrego stanu ilościowego	niezagrożona	niezagrożona

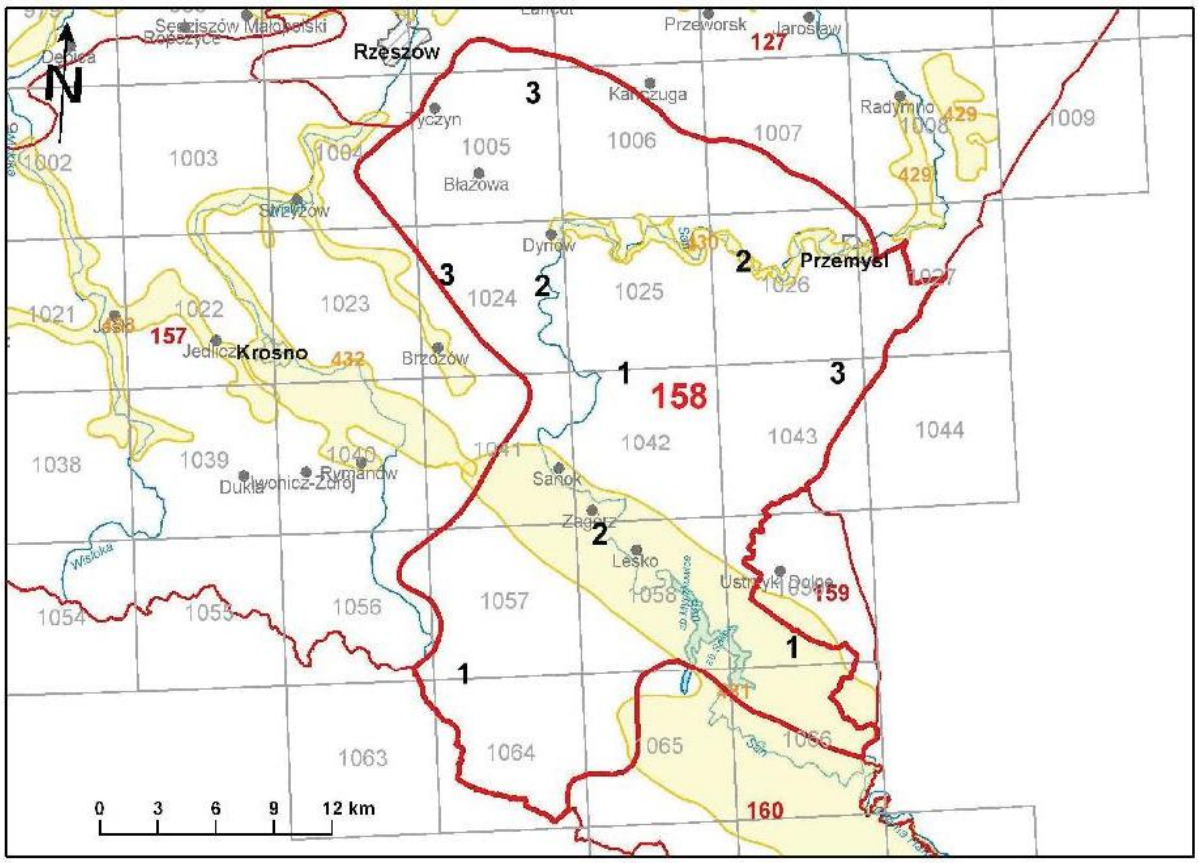
źródło: POŚ pow. przeworskiego

Ilustracja 2 Zasięg granic jednostki JCWPd nr 127

źródło: Państwowy Instytut Geologiczny

Ilustracja 3 Zasięg granic jednostki JCWPd nr 158

źródło: Państwowy Instytut Geologiczny

Głównym rezerwuarem wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę do picia są warstwy czwartorzędowego poziomu wodonośnego. Wody te ujmowane są za pomocą studni głębinowych. Główne ujęcia wód podziemnych na terenie PDOW wyszczególniono poniżej.

Tabela 2: Wykaz ujęć wód podziemnych na terenie Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia.

Gmina	Miejscowość	Średniodobowy pobór wody [m3/d]
Adamówka	Krasne	700,0
Gać	Dębów	229,5
Przeworsk	Rozbórz	252,0
	Urzejowice	790,0
	Świętoniowa	1569,7
Tryńcza	Jagiełła-Gorzyce	800,0
Zarzecze	Zarzecze	640,0
Miasto i Gmina Kańczuga	Krzeczowice	150,0
	Łopuszna Mała - Siedleczka	900,0
Miasto Przeworsk	Rozbórz	5100,0
Miasto i Gmina Sieniawa	Pigany	2660,0
	Leżachów	400,0
	Dobra	200,0
	Sieniawa	180,0
Jawornik Polski	Jawornik Polski ujęcie „Leszczyny”	Brak danych

źródło: POŚ dla powiatu przeworskiego

5.4. Hydrologia

Obszar zawierający się pomiędzy miejscowościami Przeworsk i Dynów należy do dwóch dużych jednostek hydrograficznych rozdzielonych granicą Karpat. Pierwszą jest region Kotliny Sandomierskiej posiadający charakter infiltracyjno-spływowy i odznaczający się większą niż region karpacki retencją podłoża. Sieć rzeczną tworzą dopływające z gór rzeki karpackie i cieki Kotliny mające swe źródła na jej obszarze. Drugą jednostką jest region karpacki. Jako obszar podgórski cechuje się większymi opadami i dużym spływem po mało przepuszczalnych utworach fliszowych. Obszar ten wyróżnia się dużą liczbą źródeł o małej wydajności i dużym zagęszczeniem sieci rzecznej.

Obszar opracowania należy w całości do zlewni Wisły (zlewnia I rzędu). Największą rzeką regionu jest San. Rzeka wypływa w Bieszczadach Zachodnich w rejonie przełęczy Użockiej na wysokości ok. 900 m n.p.m na terenie Ukrainy. Długość Sanu wynosi 443,4 km,

a powierzchnia zlewni wynosi 16861,3 km^2, z czego 14390 km^2 znajduje się na terenie Polski. Dno rzeki jest podmokłe, występuje gęsta sieć starorzeczy i rowów melioracyjnych. Na terenie obszaru San płynie doliną dolnego Sanu o szerokości 200-700 m, na znacznej długości jest obwałowany. Przy połączeniu z Wisłokiem zlewnia Sanu obejmuje powierzchnię 8582 km^2, a długość rzeki wynosi 354 km. Na terenie obszaru odcinek Sanu znajduje się w jego środkowym biegu. Do ujścia do rzeki Wisły San płynie z południowego-wschodu na północny-zachód ze średnim spadkiem 0,34%.

Zlewnia Wisłoka przy ujściu Sanu wynosi 3528 km^2, a jego długość wynosi 205 km. Wisłok w ujściowym odcinku (poniżej ujścia rzeki Mleczki) płynie z południowego-zachodu na północny-wschód. Na analizowanym terenie znajdujące się wodowskazy o długoletnich ciągach obserwacyjnych: Leżachów (rz. San), Rzuchów (rz. San) i Tryńcza (rz. Wisłok).

Przepływy charakterystyczne dla wymienionych wodowskazów wynoszą:

1. San poniżej ujścia Lubeni SNQ – 24,7 m^3/s,
2. San w profilu wodowskazowym Rzuchów SNQ – 19,7 m^3/s,
3. Wisłok w profilu wodowskazowym Tryńcza SNQ – 6,25 m^3/s.

Wisłok jest rzeką o dużym znaczeniu gospodarczym. Źródła rzeki znajdują się w Beskidzie Niskim, na wysokości ok. 820 m n.p.m przy granicy ze Słowacją. Rzeka jest największym lewobrzeżnym dopływem Sanu. Głównymi dopływami rzeki Wisłok na terenie obszaru opracowania to: Lubaczówka i Mleczka. Główne miejscowości w zlewni Wisłoka na terenie obszaru to Przeworsk i Kańczuga.

Ważnym ciekiem wodnym regionu jest Mleczka, dopływ Wisłoka, biorąca swój początek na Pogórzu Dynowskim, wraz z jej dopływami potokiem Markówka i Mleczką Zachodnią. Na terenie obszaru zlokalizowane są również następujące cieki: potok Lubinka, potok Strzyganka, potok Mirociński, potok Nowosiółka (na terenie gm. Przeworsk), potok Pantalówka, potok Łopuszanka, potok Nietecz, potok Sieteski (gm. Kańczuga), potok Pawłowa (gm. Adamówka). Ważniejszymi ciekami są również m.in. Lubaczówka, Złota i potok Lubenia. Potoki zasilane są głównie wodami opadowymi i roztopowymi, szybko reagują na zmianę zasilania. Spotykane są nagłe i krótkotrwałe wezbrania wód spowodowane letnimi burzami. Ponadto na obszarze opracowania występuje szereg bezimiennych cieków, okresowo wysychających oraz sieć rowów melioracyjnych znacznie wpływająca na warunki wilgotnościowe powierzchniowych warstw pokrywy glebowej.

Rzeka Mleczka jest prawostronnym dopływem rzeki Wisłok. Powierzchnia zlewni wynosi

558,5 km, ma budowę urozmaiconą. W górnej części ma charakter rzeki górskiej, odcinek ujściowy ma charakter nizinny. Stanowią ją dwa dopływy – Mleczka Wschodnia i Zachodnia. Powierzchnia zlewni Mleczki Wschodniej wynosi 240,6 km^2, a Mleczki Zachodniej (Kańczuckiej) 221,1 km^2. Zlewnie te znajdują się w obrębie gmin Kańczuga, Przeworsk, Zarzecze, Jawornik Polski i miasta Przeworsk. Rzeka Mleczka płynie korytem o szerokości 4-10 m wciętym w dno doliny. Zlewnia Mleczki zbiera dopływy z obszaru Pogórza Dynowskiego i Pogórza Rzeszowskiego. Sieć rzeczna jest bardzo rozbudowana. Mleczka Zachodnia zasilana jest Mleczką Wschodnią poniżej miejscowości Kańczuga i płynąc dalej wpada do rzeki Wisłok poniżej miejscowości Gniewczyna Łańcucka. Na odcinku rzeki Mleczki występuje szereg obiektów inżynierskich i hydrotechnicznych.

Klasa jakości wód rzeki San w ppk Ubieszyn dla badanych wskaźników fizykochemicznych w roku 2012 była stanu dobrego. Większość wskaźników charakteryzujących warunki tlenowe, zanieczyszczenia organiczne, biogeny oraz zasolenie mieściły się w granicach stężeń dla stanu bardzo dobrego i dobrego (klasa I i II). Stan ekologiczny oraz chemiczny jest dobry.

Klasa jakości wód rzeki Wisłok w ppk Tryńcza dla badanych elementów fizykochemicznych była stanu dobrego. Wyniki wskaźników biologicznych (fitobentos, makrobezkręgowce bentosowe) wystąpiły w III klasie jakości, co zadecydowało o umiarkowanym stanie ekologicznym wód Wisłoka. Stan chemiczny oraz elementy fizykochemiczne są stanu dobrego.

Jakość wód rzeki Złota 1 w ppk Kuryłówka w 2012 roku dla wskaźników fizykochemicznych była stanu dobrego, a większość wskaźników mieściła się w stanie bardzo dobrym (I klasa) jedynie ChZT – Mn występował w II klasie. Stan ekologiczny jest umiarkowany ze względu na występujący w III klasie wskaźnik biologiczny fitobentos.

Przy ustalaniu celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych brano pod uwagę aktualny stan JCWP w związku z wymaganym zgodnie z RDW warunkiem niepogarszania ich stanu. Dla jednolitych części wód, będących obecnie w bardzo dobrym stanie/potencjale ekologicznym, celem środowiskowym będzie utrzymanie tego stanu/potencjału. Ponadto, ustalając cele uwzględniano także różnicę pomiędzy naturalnymi, a silnie zmienionymi oraz sztucznymi częściami wód. Dla naturalnych części wód celem będzie osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego (Czerniawa, Dopływ spod Sieniawy, Lubienia, Radawka, Dopływ spod Ścieżek, Dopływ spod Czerc, Szewnia, Przykopa, Mleczka do Łopuszki, Potok średni, Markówka, Pantalówka, Mirociński, Mleczka od Łopuszki

do ujścia z Mleczką Wschodnią od Węgierki, Lubinka, Wirowa do Kaflewy, Lubienia San od Huczek do Wisłoka, bez Wisłoka), dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – co najmniej dobrego potencjału ekologicznego (Złota I, Strzyganka, Wisłok od Starego Wisłoka do ujścia). Ponadto, w obydwu przypadkach, w celu osiągnięcia dobrego stanu/potencjału konieczne będzie dodatkowo utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego. Wykaz jednolitych części wód powierzchniowych na terenie PDOW przedstawiono poniżej.

Tabela 3 Charakterystyka Jednolitych Części wód powierzchniowych na terenie PDOW

Jednolita część wód powierzchniowych (JCWP)		Lokalizacja				Typ JCWP	Status	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
Europejski kod JCWP	Nazwa JCWP	Scalona część wód powierzchniowych (SCWP)	Region wodny	Obszar dorzecza					
				Kod	Nazwa				
PLRW20001722576	Czerniawa	GW0814	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny piaszczysty (17)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW20001722578	Dopł. spod Sieniawy	GW0814	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny piaszczysty (17)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW20001722589	Lubienia	GW0814	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny piaszczysty (17)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW20001722729	Złota I	GW0829	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny piaszczysty (17)	Silnie zmieniona część wód	dobry	niezagrożona
PLRW200017225689	Radawka	GW0827	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny piaszczysty (17)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW200017225692	Dopł. spod Ścieżek	GW0827	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny piaszczysty (17)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW200017225694	Dopł. spod Czerc	GW0827	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny piaszczysty (17)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW20001722729	Szewnia	GW0814	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny piaszczysty (17)	Naturalna część wód	dobry	niezagrożona
PLRW20001722749	Przykopa	GW0814	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny piaszczysty (17)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW20001222685 6	Mleczka do Łopuszki	GW0823	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok fliszowy (12)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW20001622685 8	Potok Średni	GW0823	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny lessowogliniasty (16)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW20001622686	Markówka	GW0823	Region wodny	2000	Obszar dorzecza	Potok nizinny	Naturalna część wód	zły	niezagrożona

9			Górnej Wisły		Wisły	lessowogl iniasty (16)			
PLRW200 016226888	Pantalówka	GW0823	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny lessowogl iniasty (16)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW200 016226892 9	Nowosiółka	GW0823	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny lessowogl iniasty (16)	Silnie zmienion a część wód	zły	niezagrożona
PLRW200 016226894	Mirociński	GW0823	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny lessowogl iniasty (16)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW200 016226898	Strzyganka	GW0823	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny lessowogl iniasty (16)	Silnie zmienion a część wód	zły	niezagrożona
PLRW200 019226899	Mleczka od Łopuszki do ujścia z Mleczką Wschodnią od Węgierki	GW0823	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta (19)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW200 017227129	Lubinka	GW0828	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny piaszczysty (17)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW200 016228232	Wirowa do Kaflewy	GW0836	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny lessowogl iniasty (16)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW200 016228329	Lubienia	GW0837	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Potok nizinny lessowogl iniasty (16)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW200 01922699	Wisłok od Starego Wisłoka do ujścia	GW0822	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Rzeka nizinna piaszczysto gliniasta (19)	Naturalna część wód	zły	niezagrożona
PLRW200 0192259	San od Huczek do Wisłoka, bez Wisłoka	GW0814	Region wodny Górnej Wisły	2000	Obszar dorzecza Wisły	Rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta (19)	Naturalna część wód	dobry	niezagrożona

źródło: www.kzgw.gov.pl

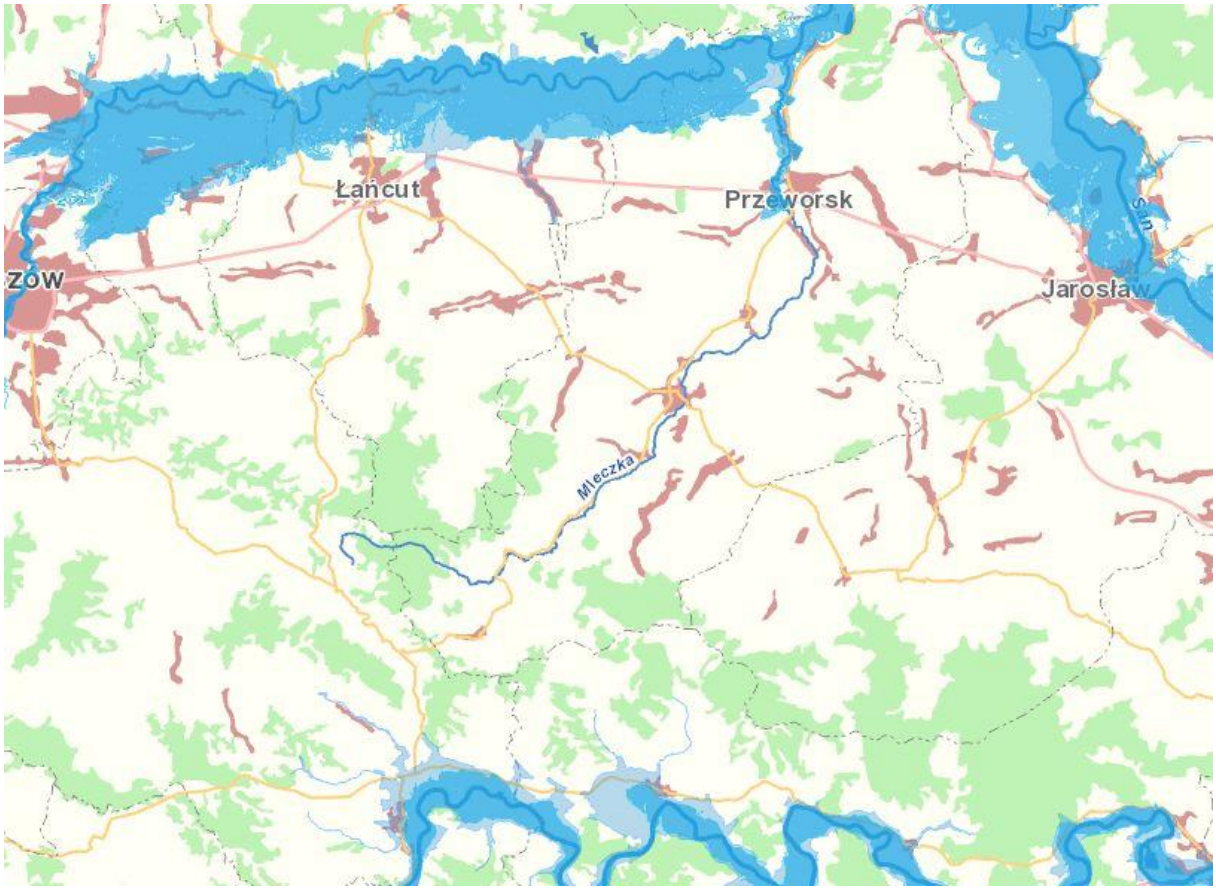
Udział zbiorników wód stojących w ogólnej powierzchni obszaru jest niewielki, jednakże występują one licznie choć są o niewielkiej powierzchni. O stanie takim decydują uwarunkowania morfologiczne, w tym rzeźba terenu, a także i sama wysokość bezwzględna jego położenia. Na terenie PDOW brak jest zarówno dużych jezior o szczególnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych i znaczącym wpływie na kształt stosunków wodnych, jak też

dużych sztucznych zbiorników wodnych retencjonujących znaczne ilości wód powierzchniowych o znaczeniu, w aspekcie hydrologicznym, większym niż lokalne. W większości przypadków zarówno naturalne stawy i oczka wodne, tereny zawodnione, czy też rozlewiska jak i utworzone spiętrzeniem wód płynących niewielkie zalewy spełniają funkcje sportowo-rekreacyjne, niektóre pełnią funkcje zbiorników hodowlanych, bywają również wykorzystywane dla wędkarstwa w zakresie rekreacyjnym. Budowle hydrotechniczne głównie w postaci zapór ziemnych lub betonowych służą okresowej regulacji stosunków wodnych na skalę miejscową. Na terenie obszaru powstało wiele stawów służących wyłącznie do celów własnych w gospodarstwach rolnych oraz odbudowuje się istniejące niegdyś stawy rybne położone w otoczeniu pałacyków i dworków. Budowa tych zbiorników (tworzących tzw. małą retencję) wpływa na zwiększenie przyrodniczo-kulturowo-turystycznych walorów obszaru.

Retencję sztuczną stanowią: stawy rybne w Hadlach Szklarskich, w gminie Adamówka znajdowało się kilka kompleksów stawów rybnych, związanych z zabudową dworsko -folwarczną. Fragmentarycznie zachowały się stawy w rejonie Dobczy i Pawłowej oraz staw w Pełnatyczach (gm. Zarzecze).

Na terenie PDOW występuje zagrożenie zalaniem wodami powodziowymi rzeki San, Wisłoka oraz Mleczki. Najbardziej zagrożonym terenem jest gmina Sieniawa, Tryńcza oraz Przeworsk. W 2011 roku został zrealizowany projekt budowy „Systemu monitoringu i ostrzegania powodziowego" na rzekach stwarzających zagrożenie powodziowe. System tworzy jedenaście stacji pomiarowych zlokalizowanych na rzekach stwarzających zagrożenie powodziowe na terenie powiatu przeworskiego.

Ilustracja 4 Mapa zagrożenia powodziowego (Q=0,2%, ciemnoniebieski) i wstępnej oceny ryzyka powodziowego

(jasnoniebieski) dla rejonu Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia.

źródło: http://mapy.isok.gov.pl

5.5. Gleby

Gleby w obrębie PDOW są jakościowo zróżnicowane w zależności od podłoża geologicznego, różnorodności topograficznej związanej z nachyleniem i wysokością powierzchni terenu, jak również od miejsca położenia i zmienności czynników antropogenicznych. Na obszarze dolin rzecznych dominują mady rozciągające się wzdłuż koryta Mleczki, powstałe na skutek nagromadzenia się osadów rzecznych, wykorzystane, jako grunty orne, łąki i pastwiska.

Średnie i lekkie mady występują w dolinie Wisłoka i Sanu są bardzo urodzajne i lekkie do uprawy, szczególnie dla zbóż okopowych i roślin pastewnych. Najbardziej żyznymi obszarami są tereny okryte lessem leżące na linii Łańcut-Przeworsk-Jarosław. Odpowiednie pod wszystkie uprawy, w szczególności buraków cukrowych i pszenicy. Północną część obszaru zajmują iły, mady i gleby pochodzenia osadowego. W okolicach Krzeczowic, Urzejowic i Maćkówki występują czarnoziemy bagienne. Słabe piaszczyste gleby tzw. szczerki,

utworzone z sandrów wypłukiwanych z czoła lodowca, występuje w północnej części obszaru. Mało urodzajne gleby gliniaste, występują głownie na stokach wzgórz Pogórza Dynowskiego. Największy udział w powiecie mają gleby IV klasy bonitacyjnej. Duży jest też udział III i V klasy. Na terenie miasta Przeworsk dominuje klasa II. Stan gleb na terenie obszaru jest dobry. Zanieczyszczenia mają jedynie charakter punktowy (emisja zakładów przemysłowych i składowisk odpadów) oraz liniowy (wzdłuż szlaków komunikacyjnych).

5.6. Klimat

Według podziału rolniczo-klimatycznego Polski (Gumiński), opisywany obszar wchodzi w obręb dzielnicy Sandomiersko-Rzeszowskiej. W tworzeniu warunków klimatycznych decydujące znaczenie ma powietrze polarno-morskie i polarno-kontynentalne. Obszar leży w strefie klimatu umiarkowanego, przejściowego. Pogoda odznacza się dużą zmiennością, związaną z przemieszczaniem się frontów mas powietrza atlantyckiego i kontynentalnego. Obszar Przeworsko-Dynowski znajduje się pod wpływem północno – zachodnich prądów oceanicznych i wiatrów wiejących od południowego wschodu i Przełęczy Dukielskiej.

W części południowej klimat jest surowszy, lata są upalne a zimy mroźne i śnieżne. W części centralnej i północnej pokrywa śnieżna utrzymuje się krócej. Średnia roczna temperatura na całym obszarze wynosi 7,5^{o}C. Średnia temperatura stycznia nie przekracza – 3°C, natomiast średnia temperatura lipca to 17 – 18°C. Najkorzystniejsze warunki klimatyczne występują w obrębie tarasy nadzalewowej Sanu i w obrębie wzniesień płaskowyżu, mniej korzystne na tarasach zalewowych i w rejonie dolin bocznych oraz lokalnych zagłębień i obniżeń. Większość opadów przypada na miesiące letnie. Roczna suma opadów to około 700 mm, w tym na okres wegetacji przypada 400 mm. Długość okresu wegetacyjnego waha się od 205 – 220 dni, pokrywa śnieżna zalega 60 – 70 dni w roku, a dni mroźnych 40 – 55 dni. Dni z przymrozkami jest 120 – 135 w roku. Obszar Przeworsko-Dynowski znajduje się pod wpływem północno–zachodnich prądów oceanicznych oraz wiatrów wiejących ze strony południowo–wschodniej i od Przełęczy Dukielskiej. W obszarze klimatycznym średnia prędkość wiatru wynosi od 2 do 4 m/s.

5.7. Powietrze atmosferyczne

Ocena jakości powietrza dokonywana jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w oparciu o układ strefowy. W zakresie wszystkich uwzględnionych w ocenie za rok 2012 zanieczyszczeń województwo podkarpackie podzielone zostało na dwie strefy. Strefę stanowią miasto Rzeszów oraz pozostała część województwa jako strefa podkarpacka.

Na terenie obszaru w 2012 roku nie było lokalizowanych punktów pomiaru jakości powietrza. Najbliższy punkt pomiarowy znajduje się w Jarosławiu. Zanieczyszczenia gazowe i pyłowe objęte programem badań na terenie województwa podkarpackiego w roku 2012 obejmowały: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, benzen i ozon, pył zawieszony o średnicy ziaren poniżej 10 [µm] (PM10), pył zawieszony o średnicy ziaren poniżej 2.5 [µm] (PM2.5), ołów, kadm, nikiel, arsen, benzo(a)piren (B(a)P) (w kryterium ochrony zdrowia) oraz dwutlenek siarki, dwutlenek azotu i ozon (w kryterium ochrony roślin). W 2012 roku na terenie województwa podkarpackiego było przy opracowywaniu oceny stopnia zanieczyszczenia powietrza analizie poddano wyniki pomiarów poziomów stężeń zanieczyszczeń z 12 stacji i stanowisk pomiarowych włączonych do wojewódzkiej sieci monitoringu powietrza.

Zanieczyszczenia gazowe objęte programem badań na terenie województwa podkarpackiego w roku 2012 osiągały na terenie województwa niskie wartości stężeń. Nie stwierdzono przekroczeń obowiązujących dla tych substancji wartości kryterialnych w powietrzu, zarówno ze względu na ochronę zdrowia, jak i ochronę roślin. Pozwoliło to na zakwalifikowanie wszystkich stref z terenu województwa podkarpackiego pod względem zanieczyszczenia powietrza tymi substancjami, dla obu kryteriów, do klasy A.

Badania powietrza atmosferycznego oraz analiza wyników pomiarów w ocenie rocznej w 2012r. wykazują ponadnormatywne zanieczyszczenie powietrza w województwie podkarpackim pyłem zawieszonym PM10 mierzonym w kryterium ochrony zdrowia, również znaczne zanieczyszczenie powietrza stwierdzono w zakresie pyłu PM2,5. Strefy miasto Rzeszów i podkarpacka zostały zaliczone do klasy C przy zanieczyszczeniach pyłowych. Dla metali w pyle PM10 (arsen, kadm, nikiel, ołów) wartości odniesienia zostały dotrzymane na obszarze całego województwa. Średnioroczne stężenia benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10 przekroczyły wartość docelową we wszystkich punktach pomiarowych, co było podstawą dla zaliczenia stref: miasto Rzeszów i podkarpackiej do klasy C.

Stężenia zanieczyszczeń powietrza były znacznie wyższe w sezonie grzewczym niż w sezonie

letnim. Najwyższe stężenia dwutlenku siarki w 2012 r. zanotowano w lutym, co było związane z bardzo dużymi spadkami temperatury powietrza, a tym samym wzrostem emisji zanieczyszczeń ze spalania paliw na cele grzewcze. Na wszystkich stanowiskach pomiarowych przekroczenia normy dobowej pyłu PM10 notowane były również w okresie grzewczym. W 2012 r. najwięcej przekroczeń na stacjach pomiarowych zlokalizowanych w strefie podkarpackiej zanotowano w miesiącach: luty, marzec i grudzień. W Jarosławiu i w Przemyślu, gdzie na poziom notowanych na stacjach stężeń znaczny wpływ wywiera emisja liniowa przekroczenia notowane były również poza sezonem grzewczym.

W obszarze PDOW głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest tzw. emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności człowieka. Naturalne procesy zachodzące w przyrodzie (emisja naturalna) mają znaczenie marginalne i w niewielkim stopniu oddziałują na jakość powietrza. Emisja antropogeniczna obejmuje emisję z zakładów przemysłowych oraz emisję komunikacyjną. Ze względu na wysoki stopień zgazyfikowania PDOW oraz korzystanie podmiotów gospodarczych oraz odbiorców indywidualnych głownie z gazu jako podstawowego nośnika energii emisja niska w powiecie nie stanowi istotnego zagrożenia dla jakości powietrza atmosferycznego. Jednakże, ze względu na wysokie ceny gazu odbiorcy indywidualni rezygnują często z ogrzewania pomieszczeń mieszkalnych gazem korzystając z mniej ekologicznych nośników energii.

5.8. Struktura Zagospodarowania oraz szata roślinna

Północna część terenu opracowania to rozległe obszary nizinne, nieznacznie pofałdowane. Otwarte przestrzenie pól i łąk są zamknięte od wschodu masywami leśnymi, stanowiącymi pozostałości *Puszczy Sandomierskiej*. Przeważa typowo rolniczy sposób zagospodarowania przestrzeni.

Na południe od Przeworska teren jest pagórkowaty, rzeźba jest charakterystyczna dla przedgórza. Elementy górskie przemieszane są z łagodniejszymi elementami pogórzy. Pokrycie terenu stanowią uprawy rolne i sadownicze w postaci tzw. szachownicy pól oraz lasy i zadrzewienia, a także osadnictwo wiejskie, głównie w postaci łańcuchówek oraz licznej zabudowy rozproszonej. Teren stopniowo wznosi się przechodząc w pasmo *Pogórza Dynowskiego*. Doliny strumieni i potoków wcinają się głęboko w podłoże, wzniesienia sięgają 350-450 m n.p.m. Fliszowe skały są przykryte cienką warstwą gleby, miejscami są rozcięte labiryntem wąwozów, jarów i parowów. Krajobraz kulturowy jest zachowany dość dobrze. Wyróżniają się elementy naturalne takie jak duże zespoły leśne, wzgórza i wzniesienia. Są one jednak miejscami silnie przekształcone przez nową zabudowę, niestety czasami niedostosowaną do budownictwa tradycyjnego i lokalnego otoczenia.

Wskaźnik lesistości obszaru wynosi ok. 23% i jest niższy od wskaźnika lesistości całego kraju wynoszącego 28,4%. Wielkość wskaźnika lesistości wynika z wysokiej klasy bonitacyjnej gleb występującej w poszczególnych gminach PDOW. Ok. 60% powierzchni lasów zajmują drzewostany iglaste, głównie sosna i modrzew. Głównymi gatunkami lasów liściastych są buk, grab i dąb. Są to w większości monokultury sosnowe zbliżone do boru sosnowego suchego. Gatunkiem dominującym jest sosna zwyczajna stanowiąca 85% drzewostanu. Struktura wieku drzewostanu jest niekorzystna. Najwięcej jest drzew w przedziałach wiekowych 61-80 i 41-60 lat, ze zróżnicowaniem poszczególnych niewielkich obszarów leśnych np. w gminie Kańczuga, gdzie spotyka się starodrzew modrzewiowy.

Najczęściej spotykane typy ekosystemowe na terenie PDOW to:

- torfowiskowe rozproszonych miejscach we wszystkich gminach (głównie Kańczuga, Zarzecze),
- łąkowe,
- leśne,
- zieleni śródpolnej,

- dolin rzek – Złota, Lubenia, Przykopa, San, Wisłok, Rudawka i innych cieków z zaroślami łęgowymi.

Flora obszaru jest charakterystyczna dla dwóch krain geograficznych: *Pogórza Karpackiego* i *Kotliny Sandomierskiej*. Lasy rozmieszczone są nierównomiernie. Niemal zupełnie są ich pozbawione tereny na południe od Przeworska, zaś w rejonie *Pogórza Dynowskiego* występują tylko niewielkie enklawy leśne. Zwarte masywy leśne pokrywają natomiast północno

-wschodnią część obszaru.

Enklawami przyrody są również liczne parki podworskie z okazami pomnikowych drzew (Przeworsk, Sieniawa, Żuklin, Urzejowice, Zarzecze, Siennów, Hadle Szklarskie, Sietesz, Lipnik, Łopuszka Mała, Rudka, Siennów).

Zgodnie z podziałem geobotanicznym Polski, w obrębie obszaru opracowania wyróżniono takie jednostki:

- *Kraina Kotliny Sandomierskiej* – niskie terasy zalewowe wzdłuż dolin dużych rzek są siedliskiem zarośli wiklinowych oraz lasów wierzbowo-topolowych. Nad mniejszymi potokami powinny rozwijać się łęgi olszowo-jesionowe, reprezentujące niżowy zespół *Circaeo-Alnetum*. Bezodpływowe obniżenia terenu porasta bagienny las olchowy. Omawiane zbiorowiska związane są z glebami mułowo-glejowymi lub madami. Potencjalną roślinnością na terasach nadzalewowych, na madach i gliniastych glebach są grądy. W obrębie śródleśnych kotlinek zachowały się fragmenty torfowisk wysokich, a w starorzeczach roślinność wodna i szuwarowa. Gleby uboższe, wytworzone z piasków i żwirów, porastają bory mieszane i świeże bory sosnowe, a w obniżeniach terenu rozwijają się bagienne bory sosnowe. Na obrzeżu borów występują murawy piaskowe i wrzosowiska.

Współcześnie zbiorowiska naturalne są silnie zniszczone i zachowane tylko na bardzo ograniczonej przestrzeni, a ich skład często znacznie odbiega od pierwotnego. Ponadto przeważająca część siedlisk, na których mogłyby się rozwinąć, jest przekształcona, głównie w wyniku osuszenia. W obecnym krajobrazie *Kotliny Sandomierskiej* dominują pola uprawne, gdzie rozwijają się zbiorowiska segetalne, miejscami większy udział mają łąki i pastwiska. W obrębie miast, miasteczek i wsi spotyka się zbiorowiska ruderalne (Towpasz, 1988).

- *Kraina Pogórza Karpat Zachodnich* – urozmaicona rzeźba i budowa geologiczna *Pogórza* wpływa także na różnorodność zbiorowisk roślinnych. Wzdłuż dolin dużych rzek powinny

rozwijać się zarośla wiklin i łęgów wierzbowo-topolowych. Na Pogórzu pojawia się również górskie zbiorowisko łęgowe – olszyna karpacka. W obniżeniach terenu w niewielu miejscach zachowały się fragmenty niżowego, bagiennego lasu olchowego (olsu). Wyższe terasy rzek oraz zbocza są siedliskiem dla lasu grabowo-dębowego (grądu). W wyższych położeniach Pogórza grądy powinny przechodzić w buczyny lub w bory mieszane. Na zboczach wyższych wzniesień, zaczyna się regiel dolny z buczyną karpacką (*Dentario glandulosae-Fagetum).* W dolinach dużych rzek, w niewielu miejscach, rozwinęły się zbiorowiska muraw kserotermicznych z klasy *Festuco-Brometea*. Zarastanie niektórych spośród tych muraw, rozwijających się na miedzach i skarpach śródpolnych, prowadzi do rozwoju ciepłych zarośli z ligustrem (*Ligustrum vulgare)* i szakłakiem (*Rhamnus cathartica).*

We współczesnym krajobrazie Pogórza zbiorowiska naturalne zajmują jedynie niewielki odsetek powierzchni, są silnie zniszczone i przekształcone, natomiast dominują zbiorowiska wtórne. Spośród tych ostatnich największą powierzchnię zajmują pola uprawne, mniejszy udział mają łąki i pastwiska (Towpasz, 1988).

Współcześnie zbiorowiska naturalne zachowane są na siedliskach najmniej korzystnych dla działalności człowieka (strome zbocza, kamieniste gleby). W związku z antropogenicznymi przekształceniami krajobrazu wiele zbiorowisk naturalnych uległo zniszczeniu, a ich miejsce zajęły zbiorowiska wtórne (synantropijne na polach i uprawach okopowych oraz na siedliskach ruderalnych w miastach). Przestrzennie duże znaczenie mają także zbiorowiska półnaturalne (łąki i pastwiska, a także część zbiorowisk leśnych), które utrzymują się głównie dzięki zabiegom gospodarczym.

Głębokim przemianom uległy głównie zbiorowiska związane z ekosystemami wilgotnymi – torfowiska, szuwary oraz bory bagienne, olsy, łęgi i łąki trzęślicowe. Znacznie zmniejszyła się powierzchnia lasów grądowych i bukowych. Masowe stosowanie środków ochrony roślin doprowadziło do zmian w zbiorowiskach segetalnych. Obecnie zwiększa się powierzchnia pól leżących odłogiem, na których zachodzą procesy sukcesji wtórnej.

Najcenniejszymi przyrodniczo i krajobrazowo są torfowiska, bagna i oczka wodne z bogatą roślinnością i fauną. Bogate w rośliny bagienne jest stare koryto rzeki Wisłok miedzy Gniewczyną Tryniecką a Wólką Małkową (gmina Tryńcza). Nad brzegami potoków rosną wierzby, olchy, osiki, topole. Roślinność łąkową w okolicy reprezentują: pełnik europejski, goryczka wąskolistna, kosaciec syberyjski.

Z rzadkich rośli występujących w powiecie wymienić należy: pełnika europejskiego, goryczkę

wąskolistną, kosaćca syberyjskiego, goździka pysznego. Do ciekawostek należy stanowisko pałki wysmukłej porastającej brzegi zalanego wyrobiska po eksploatacji żwiru w miejscowości Pigany (gm. Sieniawa). Jest to gatunek nowy dla flory Polski, dotychczas podawanego jedynie ze Śląska (Czylok, Baryła, 2003).

Regulacja cieków i osuszanie wszelkiego rodzaju terenów podmokłych, zarówno leśnych jak i łąkowych powoduje degradację cennych ekosystemów wodno-błotnych. Pozbawia je zdolności samooczyszczania i zawsze prowadzi do zubożenia składu gatunkowego zwierząt. Zubaża także krajobraz pozbawiając go walorów estetycznych towarzyszących np. meandrującym ciekom wodnym.

Ekosystemy związane z polami uprawnymi również uległy przemianom. Na skutek masowego stosowania środków ochrony roślin oraz przechodzenia na intensywny sposób uprawy roli doszło do zubożenia składu gatunkowego zbiorowisk segetalnych.

Na zwiększającej się powierzchni pól leżących odłogiem pojawiają się intensywne procesy zarastania (sukcesja wtórna) ukierunkowane na powstanie zbiorowisk klimaksowych (w większości przypadków są to zbiorowiska leśne).

5.9. Świat zwierzęcy

Obszar Przeworsko-Dynowski można podzielić na dwie części: południową i północną, stwarzające nieco odmienne warunki dla bytowania zwierząt. W części południowej, obejmującej fragmenty Pogórza, teren jest pagórkowaty; wprawdzie z niskim procentem lesistości, lecz dużą mozaikowatością pól, lasów, śródpolnych lasów i zadrzewień. W takim urozmaiconym krajobrazie z reguły znajduje dogodne warunki do bytowania większa liczba gatunków zwierząt, niż w krajobrazach jednorodnych.

Północną część obszaru, obejmującą dużą połać *Kotliny Sandomierskiej*, stanowi rozległy obszar nizinny, pokryty polami uprawnymi z rozlokowanymi wśród nich dużymi kompleksami leśnymi i stosunkowo mniejszą liczbą śródpolnych zadrzewień (Tomek A., Tomek., W., 1988).

Świat zwierzęcy najliczniej reprezentowany jest przez bezkręgowce, a zwłaszcza owady. Spośród przedstawicieli tej gromady dużą różnorodnością i liczebnością wyróżniają się motyle, a także rząd chrząszczy. W lasach spotyka się wiele gatunków chrząszczy z rodziny biegaczy.

Fauna ryb występujących w rzekach powiecie ubożeje. Na skutek postępującej degradacji wód zanikają gatunki szlachetne, a na ich miejsce pojawiają się gatunki pospolite.

Płazy i gady reprezentowane są przez nieliczne gatunki, jednak są to gatunki rzadkie, podlegające ochronie gatunkowej. Pospolicie występują tu jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, padalec zwyczajny oraz węże: zaskroniec zwyczajny, gniewosz plamisty i żmija zygzakowata. Z płazów najpospolitsze są żaby. Często spotykane są kumaki i ropuchy.

Tereny podmokłe (rozlewiska i starorzecza) są miejscem żerowania bociana czarnego, czapli. Oprócz nich występują tu m.in. żuraw, puchacz, kobuz.

Znaczący udział w faunie obszaru mają ssaki. Najliczniej reprezentowane są gryzonie, do ciekawszych można zaliczyć bobra europejskiego. Żyją tu w niewielkiej ilości wilki a ponadto jelenie, sarny, dziki, zające. Sporadycznie natknąć się można na kunę leśną, borsuka, dość pospolite są lisy.

5.10. Formy ochrony przyrody

Na terenie Obszaru znajdują się bogate zasoby środowiska naturalnego. Największą powierzchnię objętą ochroną zajmują obszary chronionego krajobrazu. Obejmują tereny atrakcyjne krajobrazowo o zróżnicowanych ekosystemach zapewniając zachowanie stanu równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym. W obrębie obszaru opracowania wyróżniono takie obszary chronione jak:

Sieniawski Obszar Chronionego Krajobrazu zlokalizowany jest na terenie gmin: Jarosław, Wiązownica, Stary Dzików, Oleszyce, Adamówka, Sieniawa i Tryńcza oraz miasta Sieniawa. Ogólna jego powierzchnia wynosi 52 408 ha. Założony w 1987 roku (uchwała Wojewódzkiej Rady Narodowej w Przemyślu, nr XX/148/87 z dnia 25.06.1987 r., utrzymany w mocy Obwieszczeniem Wojewody Przemyskiego z dnia 11.XII.1990 r.). Obszar ten został utworzony dla ochrony Lasów Sieniawskich, jednego z największych kompleksów leśnych w województwie, będącego częścią Puszczy Sandomierskiej. Na żyznych glebach części wschodniej występują lasy mieszane i bory. Wiodącym gatunkiem w tym zbiorowisku jest sosna pospolita i dąb szypułkowy. W zachodniej części przeważa krajobraz kulturowy z doliną Sanu i Lubaczówki z bardzo ciekawą roślinnością. Występują tu synantropy północnoamerykańskie tj. aster amerykański i wirginijski. Na łąkach koło Sieniawy - kosaciec syberyjski, goździk pyszny, goryczka wąskolistna i pełnik europejski. Fauna ma charakter wybitnie nizinny. Z ssaków można spotkać: łosia, borsuka, kunę leśną, orzesznicę, z ptaków: gadożera, pszczołojada, kobuza, bociana czarnego, remiza, z płazów: ropuchę zieloną i paskówkę. Ciekawie reprezentuje się obszar pod względem ichtiologicznym. W rzekach

występują: dziki karp, sazan, sandacz, sum, sumik karłowaty, wzdręga i ciernik.

Przemysko-Dynowski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje środkowo-zachodnią część województwa podkarpackiego o łącznej powierzchni 47346 ha. Występuje na terenie gmin: Pruchnik, Rokietnica, Roźwienica, Bircza, Dubiecko, Fredropol, Krasiczyn, Krzywcza, Przemyśl, Żurawica, Jawornik Polski i Dynów. Obszar od północy stanowi otulinę Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego. Na terenie podgórskim, poprzecinanym licznymi rzeczkami i potokami, występują drzewostany bukowe i jodłowe oraz grądy. Licznie występują tu m.in. jelenie, sarny i dziki.

Park Krajobrazowy Pogórza Przemyskiego. Objęcie terenu wielkoobszarowymi formami ochrony przyrody miało na celu zachowanie malowniczego krajobrazu, bogatej szaty roślinnej, zwłaszcza buczyny karpackiej w formie podgórskiej, nielicznych grądów i łęgów oraz muraw kserotermicznych i osobliwości geologicznych. Na terenie PK stwierdzono takie chronione gatunki roślin jak: storczyki (*Orchis sp.*), śnieżyca wiosenna, lilia złotogłów, narecznica samcza, lepiężnik różowy, wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, kłokoczka południowa.

Rezerwaty, w tym:

- Rezerwat Husówka położony jest na terenie wsi Lipnik, kilka kilometrów od Kańczugi. Obejmuje powierzchnię 72 ha. Utworzono go w roku 1995, aby chronić liczne naturalne stanowiska kłokoczki południowej.
- Rezerwat Lupa położony jest na terenie gminy Sieniawa, w pobliżu miejscowości Dobra o powierzchni 4,23 ha. Utworzy został w 1953 r. w dużym kompleksie leśnym. Wśród roślin runa na uwagę zasługują storczyki: kruszczyk szerokolistny i gnieźnik leśny.

Na opisywanym terenie znajdują się fragmenty następujących obszarów włączonych do krajowej sieci ekologicznej ECONET-PL (Liro, 1998)**:**

- krajowy obszar węzłowy *Dolina Środkowego Sanu* (symbol *25K)*;
- krajowy obszar węzłowy *Leżajski* (symbol *24K).*

W obrębie obszaru znajdują się również dwa użytki ekologiczne:

- torfowisko w Majdanie Sieniawskim o powierzchni 1 ha,
- torfowisko w miejscowości Cieplice o powierzchni 0,93 ha.

Obszary NATURA 2000. Na terenie PDOW zlokalizowanych jest sześć obszarów zatwierdzonych Decyzją Komisji Europejskiej w ramach ochrony sieci Natura 2000.

Tabela 4 Obszary NATURA 2000 na terenie Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia

Nazwa ostoi	kod	Powierzchnia ogólna [ha]
Dolina Dolnego Sanu	PLH180020	10176,6
Nad Husowem	PLH180025	3347,7
Starodub w Pełkiniach	PLH180050	574,8
Lasy Sieniawskie	PLH180054	18015,4
Rzeka San	(PLH180007)	1374,8
Pogórze Przemyskie	(PLB 180001)	65 366,3

Dolina Dolnego Sanu (Kod obszaru:PLH180020) objęta jest Dyrektywą Siedliskową oraz Ptasią. Występuje na terenie gminy Sieniawa i Tryńcza. Dolina Dolnego Sanu obejmuje powierzchnię 10176,6 ha w ramach Dyrektywy Siedliskowej. Obszar położony jest w Kotlinie Sandomierskiej na wysokości 140-225 m n.p.m. i obejmuje najbardziej cenne przyrodniczo fragmenty doliny dolnego Sanu na odcinku Jarosław - ujście. Dolina rzeki w stadium dojrzałym osiąga szerokość 7-15 km. Zasadniczymi elementami jej budowy są dwa poziomy terasowe holoceńskie oraz terasa plejstoceńska. W dolinie dominuje krajobraz rolniczy. Siedliska rolnicze zajmują ponad połowę powierzchni, jedną czwartą - siedliska łąkowe i zaroślowe, prawie jedną piątą - wody Sanu. Lasy iglaste, liściaste oraz obszary zantropogenizowane stanowią około 5%. Zidentyfikowano tu 14 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Największe znaczenie mają: kompleks zbiorowisk przykorytowych (łęgi wierzbowe, ziołorośla i pionierska roślinność na piaszczystych odsypach i namuliskach). Istotną rolę w dolinie odgrywają także rożnego typu ekstensywnie użytkowane łąki oraz liczne starorzecza z bogatą florą wodną. Na suchych łąkach i pastwiskach oraz na krawędziach erozyjnych występują ciekawe zbiorowiska kserotermiczne. Florę i faunę cechuje znaczne bogactwo, wykazano tu 19 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Występują tu istotne regionalnie populacje modraszka teleiusa, modraszka nausithousa, wydry i bolenia. W dolinie występują również takie gatunki roślin jak storczyk cuchnący, róża francuska, pięciornik skalny, powojnik prosty, kotewka orzech wodny oraz owad: modliszka zwyczajna. Obszar stanowi istotny korytarz ekologiczny w tym dla ichtiofauny. Wody rzeki San i jej dopływów są siedliskiem cennych gatunków ryb z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Dorzecze Sanu objęte jest krajowym programem

restytucji ryb wędrownych (certy, troci wędrownej, łososia i jesiotra ostronosego). Dopływy Sanu prezentują walory potencjalnych tarlisk i siedlisk wędrownych ryb prądolubnych o znaczeniu europejskim.

Lasy Sieniawskie (Kod obszaru: PLH180054) są największym kompleksem leśnym na terenie PDOW. Obejmuje gminy Adamowka i Sieniawa. Jako obszar specjalnej ochrony siedlisk zajmuje powierzchnie: 18015,4 ha. Obszar leży na wysokości 181-250 m n.p.m. Na żyznych glebach rosną lasy liściaste (12%), mieszane (66%), spotyka się także bory (18%) oraz olsy. Obszar jest ważną ostoją populacji wilka liczącej 6-8 osobników, spokrewnionej genetycznie z watahami w Kotlinie Sandomierskiej, na Roztoczu oraz lasach wokół Horyńca. W obszarze stwierdzono obecność dwóch osiadłych watah (grup rodzinnych) wilków. Stanowi to 15% liczącej około 50 osobników populacji bytującej w kontynentalnej części województwa podkarpackiego oraz 1% populacji krajowej tego gatunku. W obszarze występuje dość licznie bóbr
(10-15 osobników) oraz wydra (około 40 osobników). Spośród nietoperzy obserwowano tu nocka rudego i borowca wielkiego. Ponadto stwierdzono tu pachnicę dębową - rzadki gatunek bezkręgowca. Występuje tu także około 158 gatunków ptaków, w tym 37 z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Między innymi stwierdzono tu gniazdującą populację bociana czarnego, trzmielojada, orlika krzykliwego, derkacza, puchacza, puszczyka uralskiego, dzięcioła zielonosiwego, dzięcioła białoszyjego i muchołówki białoszyjej. Z roślin chronionych stwierdzono tu m.in. występowanie trzech storczyków: stoplamka plamistego, listery jajowatej oraz gnieźnika leśnego, dwóch gatunków widłakow: widłaka jałowcowatego i widłaka goździstego oraz przylaszczki pospolitej, wawrzynka wilczełyko i ciemiężycy zielonej.

Starodub w Pełkiniach (Kod obszaru: PLH180050) obejmuje gminy Przeworsk i Tryńcza. Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000 jest specjalny obszar ochrony siedlisk o powierzchni 574,8 ha. Obszar leży na wysokości 180-185 m n.p.m. i obejmuje dobrze zachowany, zwarty kompleks bogatych florystycznie, cennych łąk (77% powierzchni obszaru) znajdujący się pomiędzy miejscowościami Pełkinie, Ujezna, Jagiełła i Rozbórz. Najcenniejsza jest liczna populacja (ponad 1000 osobników) staroduba łąkowego występująca przede wszystkim we wschodniej części obszaru. Siedliska rolnicze zajmują 22%.

Nad Husowem (Kod obszaru:PLH180025) obejmuje specjalny obszar ochrony siedlisk

o powierzchni 3347,7 ha. Obejmuje gminy Jawornik Polski i Kańczuga. Ostoja obejmuje fragment lasów, śródleśnych stawów i łąk. W podłożu występują utwory fliszu karpackiego i gleby brunatne. Lasy zajmują ponad 95% powierzchni, w tym lasy iglaste 2%, lasy liściaste 55%, a lasy mieszane 42%. Siedliska rolnicze zajmują tylko 1%. W obszarze kontynentalnym niewiele jest tak dobrze zachowanych żyznych buczyn karpackich i tak dobrze zachowanych grądów, z ponad 20 gatunkami roślin chronionych. W obszarze stwierdzono występowanie jednego z krańcowych stanowisk kłokoczki południowej, przy północnej granicy zasięgu tego gatunku. Fragmenty łąk przylegające do lasu są miejscem występowania 3 gatunków motyli z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Ponadto na tym obszarze stwierdzono obecność chrząszczy (biegacz urozmaicony i zgniotek cynobrowy) oraz płazów (kumaka górskiego i traszki karpackiej i traszki grzebieniastej) z tego samego załącznika.

Rzeka San (PLH180007). Obszar położony na wysokości 175 – 280 m n.p.m. obejmuje odcinek środkowego Sanu, dużej podgórskiej rzeki o naturalnych brzegach i słabo przekształconym korycie pomiędzy Sanokiem i Jarosławiem. W Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej wymieniono występujące tu cenne siedlisko - nizinne i podgórskie rzeki. Z gatunków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej stwierdzono tu występowanie wielu gatunków ryb, takich jak: minóg strumieniowy, kiełb białopłetwy, boleń, różanka, koza złotawa, brzanka, głowacz białopłetwy, kiełb Kesslera oraz ważne gatunki ryb nie wymienione w Załączniku II: piekielnica, brzana, świnka, głowacz pręgopłetwy, sum europejski, certa.

Pogórze Przemyskie (PLB 180001); Obszar ten obejmuje najbardziej wysunięte na zachód fragmenty pogórza Karpat Wschodnich. Są to fragmenty Pogórza Przemyskiego i Pogórza Dynowskiego. Pogórze Przemyskie jest najsłabiej zaludnionym i najlepiej zachowanym przyrodniczo fragmentem polskich pogórzy. Minimalna wysokość obszaru to 100 m n.p.m., maksymalna – 616 m n.p.m. Teren ten wyróżnia się naturalnym krajobrazem rusztowego układu grzbietów górskich, poprzecinanych dolinami rzeki Sanu i Wiaru. Wzgórza pokryte są lasami liściastymi - w wyższych partiach dominuje buczyna karpacka, a w niższych przeważają grądy. W dolinach rzecznych występują lasy łęgowe i olszynki karpackie. Pozostałe tereny są uprawiane bądź ugorowane, występują tu też łąki i zbiorowiska roślinności kserotermicznej. Obszar ten stanowi cenną ostoję ptaków - występuje tu co najmniej 29 gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, wśród których dość liczne populacje bociana białego, derkacza, dzięcioła czarnego, gąsiorka, muchołówkę białoszyją. Teren ten zasiedlają

również ptaki z Polskiej Czerwonej Księgi, takie jak: bączek, dzięcioł białogrzbiety, orlik krzykliwy, orzeł przedni, puchacz, puszczyk uralski.

5.11. Uwarunkowania wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska

Podstawowymi czynnikami wymienianymi w analizie SWOT stanowiącej część Strategii, zaliczonymi do mocnych stron Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia należą takie atrybuty jak:

- dobrze rozwinięta sieć wodociągowa za wyjątkiem terenów obejmujących gminy: Jawornik Polski, Kańczuga, Dynów, Hyżne;
- dobrze rozwinięta sieć kanalizacyjna za wyjątkiem terenów obejmujących gminy: Jawornik Polski, Kańczuga, Dynów, Hyżne;
- dobrze rozwinięta sieć gazowa, z wyjątkiem gminy Adamówka;
- dobra dostępność komunikacyjna;
- dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych;
- niski poziom zanieczyszczenia środowiska naturalnego i degradacji przyrodniczej;
- bogactwo naturalne – lasy oraz różnorodność fauny i flory;
- tereny o walorach przyrodniczych i krajobrazowych, które zostały objęte ochroną prawną;
- wzrastająca świadomość ekologiczna mieszkańców;
- brak dużych zakładów zagrażających jakości środowiska naturalnego.

Do słabych stron PDOW zaliczono m.in.:

- niska jakość techniczna nawierzchni dróg;
- słabo rozwinięta gospodarka odpadami;
- słabo rozwinięta sieć wodociągowa w gminach Jawornik Polski, Kańczuga, Dynów, Hyżne;
- słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna w gminach Jawornik Polski, Kańczuga, Dynów, Hyżne;
- niski poziom efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowych;
- brak odpowiednio rozwiniętej infrastruktury okołoturystycznej;
- brak terenów uzbrojonych pod inwestycje;

- wzrost poziomu zanieczyszczenia środowiska;
- rosnące natężenie ruchu drogowego;
- wzrost poziomu hałasu.

Ocena stanu zachowania funkcjonalności ekosystemów przyrodniczych wypada pomyślnie. Znaczna część powierzchni obszaru, w tym głównie obszary zalesione i towarzyszące dużym rzekom zostały włączone w sieć obszarów chronionych: parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu, rezerwaty i obszary wchodzące w skład sieci Natura 2000.

Wskaźniki zanieczyszczenia poszczególnych elementów środowiska są dostateczne. Jednakże badania monitoringowe powietrza atmosferycznego wykazują podniesione stężenia takich substancji jak: pyłu zawieszonego – PM10 i PM2,5, benzo(a)piernu. Stężenia te wzrastają znacznie w okresie grzewczym. Źródłem emisji są głównie indywidualne piece grzewcze – źródła komunalne oraz środki komunikacji – ruch samochodowy.

Stopień zanieczyszczenia głównych zbiorników wód powierzchniowych w obrębie obszaru wykazuje znaczną poprawę w przeciągu ostatnich kilkunastu lat. Jednakże stopień izolacji warstw wodonośnych oraz stale wzrastająca antropopresja i związana z nią emisja zanieczyszczeń do środowiska gruntowo-wodnego, powoduje, że jakość tych wód może być zagrożona. Dlatego konieczne są dalsze działania zmierzające do poprawy stanu wód powierzchniowych i podziemnych.

Brak dużych zakładów produkcyjnych w ujęciu środowiskowym jest korzystne. Jednakże rozwój regionu jest ściśle powiązany ze zdolnością do przyciągania zewnętrznego kapitału oraz inwestycji. Stąd konieczne jest wyznaczenie i uzbrojenie obszarów z przeznaczeniem na funkcje przemysłowe.

5.12. Ocena odporności na degradację i zdolności regeneracyjne środowiska

Odporność środowiska na degradację wiąże się z nasileniem i czasem antropopresji, a także ze stanem i jakością komponentów środowiska występujących na analizowanym obszarze. Dotyczy to przede wszystkim jakości gleb, wód gruntowych i podziemnych, powietrza, warunków klimatycznych, a także ilości opadów atmosferycznych oraz prędkości i kierunków wiatrów.

Najwrażliwszymi elementami ekosystemu są te, dla których stan zanieczyszczenia lub pojemność środowiskowa zostały przekraczają wartości dopuszczalne lub są bliskie wyczerpania. W kontekście analizy aktualnego stanu środowiska naturalnego

oraz zanieczyszczenia poszczególnych komponentów należy zwrócić szczególną uwagę na takie aspekty jak:

- zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego, w tym głównie przez źródła komunalne tzw. niska emisja pyłu, związków azotu i siarki;
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych poprzez zrzuty ścieków socjalno-bytowych, komunalnych oraz wód opadowych z obszarów utwardzonych (głównie dróg);
- zanieczyszczenie wód podziemnych, w tym głównie czwartorzędowego użytkowego poziomu wodonośnego; zbiornik ten będąc rezerwuarem wody pitnej dla znacznej części mieszkańców, zasilany jest poprzez infiltrację i jednocześnie nie posiada wystarczającej osłony geologicznej, stąd jego podatność na zanieczyszczenia;
- obciążenie ekosystemów przyrodniczych powodowane przez presję antropogeniczną: zabudowę mieszkaniową i przemysłową;
- zagrożenie powodowane przez niewłaściwe magazynowanie odpadów, zbyt duży strumień odpadów, w tym głównie zmieszanych odpadów komunalnych, niepodlegających odzyskowi.

Te obszary wymagają pilnych działań w celu zmniejszenia presji oraz doprowadzenia do właściwego stanu funkcjonalnego.

Ze względu na to, że większa część planowanych działań i inwestycji opisanych w Strategii dotyczy obszaru przekształconych (zabudowa miejska i wiejska) lub jest ograniczona do istniejącej infrastruktury komunalnej lub turystycznej, należy ocenić odporność poszczególnych elementów środowiska występujących w zasięgu oddziaływania tych działań jako wysoką.

6. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia Strategii

Wśród istniejących i potencjalnych problemów ochrony środowiska w obrębie granic administracyjnych PDOW, wymienić należy m. in.:

1. zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego, którego głównymi źródłami są źródła komunalne, tzw. niska emisja oraz źródła liniowe – główne ciągi komunikacyjne;
2. zagrożenie pogarszania się właściwego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz zagrożenie powodziowe;
3. antropopresja na obszary cenne przyrodniczo;
4. emisja hałasu, w tym głównie w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych.

Ad 1. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Problemem jest głównie emisja niska związana z paleniskami domowymi oraz transportem drogowym i związany z tym wzrost emisji pyłów, tlenków azotu i tlenków siarki. Poprawa jakości powietrza może nastąpić poprzez zamianę rozwój sieci gazowej oraz upowszechnienie technologi wykorzystujących paliwa odnawialne. Wiele obiektów wymaga termomodernizacji a realizacja tego zadania również wpłynie korzystnie na jakość powietrza i spowoduje oszczędność surowców naturalnych. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych jest jednym z istotnych komponentów zrównoważonego rozwoju przynoszącego wymierne efekty ekologiczno-ekonomiczne. Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie paliwowo-energetycznym powinien przyczynić się do poprawy efektywności wykorzystania oraz do poprawy stanu środowiska.

Ad 2. Zagrożenia wód podziemnych i powierzchniowych

Główne zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych to:

- ścieki komunalne, przemysłowe i opadowe. Głównymi ich odbiornikami są wody powierzchniowe (rzeki), które odbierają głównie ścieki pochodzące z gospodarstw domowych; pozostałe zanieczyszczania pochodzą z prowadzonej działalności przemysłowej oraz działalności rolniczej (stosowanie nawozów i środków ochrony roślin, hodowla zwierząt gospodarskich),

- składowiska odpadów i miejsca magazynowania produktów ropopochodnych (główny wpływ na wody podziemne; produkty ropopochodne zawierają szkodliwe związki typu benzen, toluen, ksyleny BTEX, które rozpuszczają się w wodach podziemnych i migrują, stanowiąc zagrożenie dla ujęć wody pitnej).

Wyznaczone do realizacji zadania inwestycyjne w zakresie uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej przyczynią się do poprawy jakości wód powierzchniowych. Podjęte działania będą miały też wpływ na zmniejszenie w dużym stopniu zanieczyszczenia wód podziemnych, a w perspektywie długoterminowej przyczynią się do poprawy ich jakości, co ma ogromne znaczenie przy wykorzystaniu wód podziemnych do zaopatrzenia ludności w wodę pitną.

Stan czystości wód powierzchniowych w regionie ulega sukcesywnej poprawie. Znaczna część wód powierzchniowych wykazuje dobry stan/potencjał ekologiczny.. Większość jednolitych części wód charakteryzuje się dobrym i umiarkowanym stanem/potencjałem ekologicznym. Jednakże niektóre spośród zidentyfikowanych JCWP wykazują stan zły. Za główną przyczynę zanieczyszczenia wód należy uznać niedoinwestowanie i zaniedbania w zakresie gospodarki komunalnej. Zaniechanie realizacji planowanych działań w zakresie gospodarki wodno -ściekowej może prowadzić do wystąpienia niekorzystnych zmian w zakresie środowiska wodnego.

Ochrona jakości i ilości wód podziemnych musi być realizowana w pierwszej kolejności w odniesieniu do głównych zbiorników wód podziemnych. Stopień zagrożenia wód podziemnych zależy głównie od litologii i miąższości utworów izolujących warstwę wodonośną od powierzchni, charakteru i sposobu zagospodarowania powierzchni terenu oraz stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego. W badanych jednolitych częściach wód podziemnych, pomimo tendencji poprawy, nie występują wody w klasie I. Niepodjęcie działań w zakresie ochrony wód podziemnych, jak również brak likwidacji źródeł zanieczyszczeń występujących na obszarach zasilania, może doprowadzić do degradacji użytkowych poziomów wodonośnych i w konsekwencji do pogarszania się jakości wód podziemnych.

Ad 3. Antropopresja na obszary cenne przyrodniczo

Na terenie Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia zlokalizowane jest wiele obszarów przyrodniczych o statusie ochronnym, w tym obszary NATURA 2000, rezerwaty przyrody,

obszary chronionego krajobrazu i park krajobrazowy oraz użytki ekologiczne. Największym problem związanym z ochroną różnorodności przyrodniczej jest silna antropopresja na tereny cenne przyrodniczo. Związane jest to z zajmowaniem tych terenów pod zabudowę mieszkaniową czy letniskową. Lokalizacja inwestycji na obszarach chronionych, których powierzchnia na analizowanym obszarze jest rozległa, może z dużym prawdopodobieństwem powodować konflikty społeczne. Zagrożeniem dla bioróżnorodności jest coraz rzadszy wypas zwierząt na pastwiskach, introdukcja obcych, ekspansywnych gatunków, monokultura i zwiększanie powierzchni gospodarstw rolnych, odwadnianie, osuszanie torfowisk, bagien i łąk. Problemem jest również brak Planów Zadań Ochronnych dla obszarów NATURA 2000. Teren gmin, na których znajdują się obszary chronione NATURA 2000 jest użytkowany głównie pod kątem rolniczym, stąd zagrożenie dla środowiska powodują głównie stosowane przez rolników nawozy sztuczne.

Zagrożeniem dla obszarów chronionych jest także przecinanie tych terenów elementami infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Infrastruktura taka w szczególności drogi stanowią barierę dla przemieszczających się zwierząt, zagrożenie dla ich życia lub powodują zmianę ich tras migracyjnych. Zwiększająca się presja turystyczna na tereny cenne przyrodnicze jest także dużym zagrożeniem. Nadmierna penetracja wiąże się z bezpośrednim niszczeniem cennych gatunków roślin, płoszeniem zwierząt, zwiększonym hałasem, zaśmiecaniem i tworzeniem nielegalnych wysypisk śmieci.

Ad 4. Emisja hałasu, w tym głównie w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych

Hałas komunikacyjny w decydującym stopniu wpływa na klimat akustyczny i dotyczy zarówno dużych aglomeracji, jak również mniejszych miast i miejscowości położonych przy szlakach komunikacyjnych. Generalnie prawie we wszystkich miastach województwa podkarpackiego notuje się nadmierne natężenie hałasu komunikacyjnego, a wynika to z faktu, że poza nielicznymi wyjątkami przez centra miast prowadzą drogi ruchu tranzytowego. Na analizowanym terenie występuje duża i średnia uciążliwość hałasu panującego w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych, co oznacza konieczność modernizacji dróg i transportu zbiorowego oraz odpowiednie utrzymanie zieleni.

7. Ocena rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych i innych ustaleń projektu

7.1. Cel opracowania Strategii Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia

Podstawowym zadaniem realizowanym poprzez Strategię Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia powinno być ukierunkowanie na zapewnienie ciągłości procesów rozwoju oraz eliminacji wspólnych problemów funkcjonowania członków PDOW. Rozwiązanie szeregu problemów jest możliwe dzięki zaangażowaniu samorządów wchodzących w skład obszaru i zintegrowaniu ich działań wokół wyznaczonych wspólnie celów i kierunków działań.

Na podstawie analizy SWOT określona została wizja oraz główne kierunki rozwoju, które bazują na mocnych stronach organizacji i szansach pojawiających się w otoczeniu, jednocześnie eliminując słabe strony i unikając zagrożeń.

Określenie wizji PDOW stanowi oświadczenie o istocie i zakresie prowadzonej działalności w formie pożądanych rezultatów możliwych do osiągnięcia w długookresowej perspektywie. Rolą wizji jest określenie głównego pola działalności (funkcji) PDOW. Dodatkowo wizja pełni funkcję aktywizującą do działania oraz funkcję kierunkującą i porządkującą poprzez określenie pożądanego kierunku realizacji celów i systematyzację wyznawanych wartości. Wizja Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia została sformułowana następująco:

Do roku 2020 Przeworsko – Dynowski Obszar Wsparcia stanie się atrakcyjnym miejscem zamieszkania, wypoczynku, pracy oraz prowadzenia działalności gospodarczej w warunkach efektywnego korzystania z posiadanych zasobów i wykorzystania endogenicznych potencjałów rozwojowych całego obszaru.

Z kolei za główny cel strategiczny PDOW uznano:

Zrównoważony rozwój i wzrost jakości życia mieszkańców Przeworsko–Dynowskiego Obszaru Wsparcia

7.2. Główne założenia Strategii Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia

Sformułowana wizja była przedmiotem konkretyzacji do postaci strategicznych i szczegółowych celów. W tym znaczeniu Strategia jest sformułowaniem celów i wyborem sposobów ich realizacji, a w efekcie sekwencją konkretnych działań realizowanych przez społeczność lokalną tworzącą PDOW. Strategia, koncentrując się na zidentyfikowanych priorytetach wskazywać będzie na dalszym etapie prac sposoby ich realizacji z uwzględnieniem zasobów i środków będących w gestii PDOW. Opracowana Strategia będzie stanowić swoistą koncepcję systemowego działania, która będzie dotyczyć następujących zagadnień, w tym w szczególności:

- sformułowania zbioru perspektywicznych celów rozwojowych,
- przyporządkowania zidentyfikowanym celom niezbędnych do ich osiągnięcia zasobów ludzkich, rzeczowych, finansowych i naturalnych,
- określenia sposobów postępowania zapewniających realizację przyjętych celów rozwojowych oraz optymalne wykorzystanie i rozdysponowanie zasobów.

Budowa struktury celów pozwala na selekcję najważniejszych kierunków działań i najbardziej pożądanych stanów przyszłości PDOW. Cele strategiczne i szczegółowe zostały określone przy zachowaniu zasady ogólności, gdyż ujęte w ten sposób najdłużej zachowują swoje walory dla społeczności lokalnej, a co za tym idzie przekładają się na strategię.

Określono trzy obszary strategiczne, dla których wyznaczono osie priorytetowe. Są to kolejno:

Oś priorytetowa 1 - rozwój konkurencyjnej gospodarki;

Oś priorytetowa 2 - tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju;

Oś Priorytetowa 3 - wzmocnienie potencjału turystycznego.

W obszarze każdej osi wyznaczono z kolei cele strategiczne, które wynikają z potrzeb wzmocnienia potencjału lub usunięcia barier rozwojowych, które wykazała analiza potencjałów PDOW oraz analiza strategiczna SWOT.

Oś priorytetowa 1. Rozwój konkurencyjnej gospodarki w oparciu o nowoczesne technologie oraz wzrost kapitału ludzkiego i społecznego - rozwój gospodarczy, rozwój przedsiębiorczości, podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej w tym tworzenie stref i terenów inwestycyjnych, wzrost innowacyjności gospodarki, promowanie inteligentnych powiązań gospodarczych

w tym tworzenie inicjatyw klastrowych, generowanie nowych miejsc pracy.

Cele strategiczne:

- Cel strategiczny 1.1. - Tworzenie warunków dla lokalizacji inwestycji i tworzenia nowych miejsc pracy w sektorach wzmacniających konkurencyjność PDOW (w tym: uzbrojenie terenów inwestycyjnych, tworzenie stref inwestycyjnych. Planowane tereny inwestycyjne zostaną zlokalizowane w bezpośredniej bliskości komunikacyjnej Przeworska, Dynowa, Sieniawy, Tryńczy)
- Cel strategiczny 1.2. - Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości (planowane jest wsparcie lokalnych instytucji otoczenia biznesu oraz działalności Oddziału RARR w Przeworsku)
- Cel strategiczny 1.3. - Wzmocnienie potencjału zasobów ludzkich i dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy (planowane jest wsparcie lokalnych placówek edukacyjnych w tym ze środków POWER 2014 – 2020 oraz ich współpracy z przedsiębiorstwami)
- Cel strategiczny 1.4. - Rozwój klastrów (planowane jest wsparcie procesu tworzenia klastrów przez instytucje otoczenia biznesu, w tym ze środków RPO)
- Cel strategiczny 1.5. Rozwój przetwórstwa spożywczego (planowany jest rozwój grup producenckich jako bazy surowcowej dla małych zakładów przetwórstwa spożywczego zlokalizowanych na obszarach wiejskich).

Oś priorytetowa 2. Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju PDOW - działania na rzecz przyjaznego środowiska, rozwoju społecznego, gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej w tym ochrony przeciwpowodziowej, rewitalizacja miast i obszarów zdegradowanych

Cele strategiczne:

- Cel strategiczny 2.1. Poprawa dostępu do usług publicznych (planowany jest rozwój sieci przedszkoli ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb ludności na terenach wiejskich oraz rozwój sieci gabinetów świadczących usługi medyczne jak również ZOZ w Przeworsku)
- Cel strategiczny 2.2. Rozwój aktywnego społeczeństwa obywatelskiego

- Cel strategiczny 2.3. Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy (planowany jest rozwój sieci gazowniczej w oparciu o operatora PGNiG, sieci energetycznych w tym szczególnie do odbioru energii z przyszłych przyłączy do OZE, poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej oraz sieci szerokopasmowego Internetu o dużej wydajności z możliwością finansowania z RPO 2014 – 2020)
- Cel strategiczny 2.4. Rozwój infrastruktury transportowej drogowej i kolejowej oraz powiązań komunikacyjnych w ramach PDOW i z Rzeszowem (przewidywana jest modernizacja drogi wojewódzkiej 835 na odcinku Adamówka – Sieniawa – Przeworsk – Dynów, poprawa układu komunikacyjnego Przeworska, modernizacja linii kolejowej Rzeszów – Przemyśl oraz rewaloryzacja techniczna linii kolejki wąskotorowej do Przeworsk – Dynów, do wykorzystania środki z RPO i POIŚ 2014 - 2020)
- Cel strategiczny 2.5. Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii (planowany jest rozwój urządzeń korzystających z energii wiatrowej w południowej części PDOW oraz wód geotermalnych z rejonu Mirocin – Jarosław – Przeworsk oraz rejonu Próchnik – Kańczuga oraz poprawa efektywności energetycznej w szczególności w budynkach użyteczności publicznej, z wykorzystaniem środków RPO i POIŚ 2014 - 2020)

Oś priorytetowa 3. Wzmocnienie potencjału turystycznego PDOW – podniesienie atrakcyjności turystycznej, wypromowanie marki turystycznej obszaru, rozwój infrastruktury obsługi ruchu turystycznego, szlaków turystycznych, dbałość o stan dziedzictwa kulturowego w tym rewaloryzacja obiektów zabytkowych, promocja imprez i obiektów kulturotwórczych.

Cele strategiczne:

- Cel strategiczny 3.1. Rozwój infrastruktury turystycznej w celu generowania zwiększonego ruchu turystycznego (przewidywane jest wsparcie rozwoju obiektów noclegowych i gastronomicznych ze środków PROW oraz rozwój sieci szlaków turystyczno - sportowych)
- Cel strategiczny 3.2. Rozwój infrastruktury rekreacyjno – sportowej (planowany jest rozwój bazy boisk i przyszkolnych hal sportowych ze wsparciem ze środków RPO 2014 – 2020)

- Cel strategiczny 3.3. Zachowanie i ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym obiektów zabytkowych (planowana jest rewaloryzacja obiektów dziedzictwa kulturowego
- Cel strategiczny 3.4. Rozwój agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, wód geotermalnych oraz potencjału dziedzictwa kulturowego (przewidywane jest wsparcie rozwoju sieci gospodarstw agroturystycznych ze środków PROW rozwój wykorzystania energii z OZE w tym geotermii w rejonie Kańczugi, tworzenie sieci szlaków turystycznych łączących obiekty dziedzictwa kulturowego z walorami krajobrazowymi)
- Cel strategiczny 3.5. Rozwój promocji turystycznej PDOW (planowane jest uruchomienie lokalnej agencji turystycznej w celu promocji marki turystycznej PDOW)
- Cel strategiczny 3.6. Kształtowanie przestrzeni miejskiej i wiejskiej umożliwiającej rozwój turystyki na terenie PDOW (planowana jest rewitalizacja centrów miejskich Przeworska, Dynowa i Sieniawy w tym ze środków RPO 2014 – 2020 oraz prace nad jakością i estetyką otoczenia w ośrodkach wiejskich ze środków PROW)

8. Powiązanie ustaleń Strategii z innymi dokumentami oraz sposób realizacji celów ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu międzynarodowym i krajowym

8.1. Komplementarność Strategii Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia z innymi dokumentami

Strategia PDOW jest dokumentem o charakterze ogólnym, którego podstawowym założeniem jest wyznaczenie ram dla dalszego rozwoju obszaru opracowania i co równie ważne, scalenie celów i metod osiągnięcia tych celów w ramach polityki gospodarczej, społecznej i ekologicznej w skali ponadlokalnej.

Strategia musi być zatem z jednej strony zgodna z podstawowymi dokumentami o charakterze planistycznym i programowym oraz z drugiej strony tworzyć płaszczyznę zgodności pomiędzy poszczególnymi dokumentami z różnych dziedzin funkcjonowania społeczności lokalnej i samorządu.

8.1.1. Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego

Naczelną zasadą przyjętą w Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonijny rozwój gospodarczy i społeczny regionu wraz z ochroną walorów środowiskowych. Zaproponowano, w perspektywie najbliższych lat, następującą hierarchię celów:

W zakresie zadań systemowych:

- Rozwój edukacji ekologicznej
- Zarządzanie środowiskowe.

W zakresie poprawy jakości środowiska:

- Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- Racjonalizacja gospodarki odpadami,
- Poprawa jakości powietrza atmosferycznego,
- Ochrona przed hałasem ze źródeł komunikacyjnych.

W zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody:

- Efektywna ochrona przyrody,

- Ochrona i racjonalna eksploatacja ekosystemów leśnych,
- Ochrona gleb użytkowanych rolniczo.

W zakresie zrównoważonego wykorzystania surowców, wody i energii:

- Zabezpieczenie środowiska i człowieka przed zagrożeniami powodziowymi,
- Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Strategia Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia jest komplementarna z POŚ dla woj. podkarpackiego w takich obszarach jak:

- Zarządzanie środowiskowe – w obszarze celu strategicznego 1.1. - Tworzenie warunków dla lokalizacji inwestycji i tworzenia nowych miejsc pracy w sektorach wzmacniających konkurencyjność PDOW (w tym: uzbrojenie terenów inwestycyjnych, tworzenie stref inwestycyjnych);
- Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz powietrza atmosferycznego – w obszarze celu strategicznego 2.3. Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy (planowany jest rozwój sieci gazowniczej w oparciu o operatora PGNiG, sieci energetycznych w tym szczególnie do odbioru energii z przyszłych przyłączy do OZE, poprawa stanu gospodarki wodno- ściekowej);
- Ochrona przed hałasem ze źródeł komunikacyjnych - w obszarze celu strategicznego 2.4. Rozwój infrastruktury transportowej drogowej i kolejowej oraz powiązań komunikacyjnych w ramach PDOW i z Rzeszowem (przewidywana jest modernizacja drogi wojewódzkiej 835 na odcinku Adamówka – Sieniawa – Przeworsk – Dynów, poprawa układu komunikacyjnego Przeworska, modernizacja linii kolejowej Rzeszów– Przemyśl oraz rewaloryzacja techniczna linii kolejki wąskotorowej do Przeworsk– Dynów);
- Efektywna ochrona przyrody i ochrona gleb użytkowanych rolniczo - w obszarze celu strategicznego 3.4. Rozwój agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, wód geotermalnych oraz potencjału dziedzictwa kulturowego (przewidywane jest wsparcie rozwoju sieci gospodarstw agroturystycznych ze środków PROW rozwój wykorzystania energii z OZE w tym geotermii w rejonie Kańczugi, tworzenie sieci szlaków turystycznych łączących obiekty dziedzictwa kulturowego z walorami krajobrazowymi);

- Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych - w obszarze celu strategicznego 2.5. Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii (planowany jest rozwój urządzeń korzystających z energii wiatrowej w południowej części PDOW oraz wód geotermalnych z rejonu Mirocin – Jarosław – Przeworsk oraz rejonu Próchnik – Kańczuga oraz poprawa efektywności energetycznej w szczególności w budynkach użyteczności publicznej)

8.1.2. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Przeworskiego na lata 2013-2016 z uwzględnieniem lat 2017-2020

Podstawowym celem Programu jest określenie priorytetów i działań dla samorządu powiatowego w dziedzinie ochrony środowiska. Realizacja założonych celów umożliwi harmonijny rozwój gospodarczy i społeczny Powiatu, czyniąc go bardziej konkurencyjnym i atrakcyjnym, a poprzez ochronę środowiska naturalnego stworzy warunki do poprawy jakości życia i zrównoważonego rozwoju.

W Programie wyróżniono szereg celów i priorytetów obejmujących zagadnienia społeczno-gospodarczego rozwoju powiatu. Wyszczególniono także szereg celów zmierzających do poprawy stanu środowiska na terenie powiatu, w tym:

5. Cele, priorytety i przedsięwzięcia w sferze ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody.

5.1. Ochrona przyrody i krajobrazu. Różnorodność biologiczna i krajobrazowa.

5.2. Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

5.3. Ochrona gleb.

5.4. Ochrona zasobów kopalin i powierzchni terenu.

6. Cele, priorytety, przedsięwzięcia konieczne do realizacji w perspektywie wieloletniej w dziedzinie poprawy jakości środowiska.

6.1. Jakość wód i stosunki wodne.

6.2. Jakość powietrza i zmiany klimatu.

6.3. Stres miejski - ochrona przed hałasem i wibracjami.

6.4. Stres miejski - oddziaływanie pól elektromagnetycznych.

6.5. Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego - poważne awarie przemysłowe i zagrożenia naturalne.

6.6. Gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi.

7. Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii.

    7.1. Racjonalizacja użytkowania wody do celów konsumpcyjnych.

    7.2. Zmniejszenie zużycia energii – wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

8. Włączanie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych.

9. Edukacja ekologiczna.

10. Zarządzanie ochroną środowiska.

Biorąc pod uwagę zapisy Programu ochrony środowiska dla powiatu przeworskiego oraz odnosząc je do wyżej przedstawionych zapisów Strategii PDOW, stwierdza się zgodność jego zapisów i integralność z celami i kierunkami w zakresie takich celów jak:

Oś priorytetowa 2 - Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju PDOW - działania na rzecz przyjaznego środowiska, rozwoju społecznego, gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej w tym ochrony przeciwpowodziowej, rewitalizacja miast i obszarów zdegradowanych

- Cel strategiczny 2.2. Rozwój aktywnego społeczeństwa obywatelskiego
- Cel strategiczny 2.3. Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy (planowany jest rozwój sieci gazowniczej w oparciu o operatora PGNiG, sieci energetycznych w tym szczególnie do odbioru energii z przyszłych przyłączy do OZE, poprawa stanu gospodarki wodno - ściekowej)
- Cel strategiczny 2.4. Rozwój infrastruktury transportowej drogowej i kolejowej oraz powiązań komunikacyjnych w ramach PDOW i z Rzeszowem;
- Cel strategiczny 2.5. Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii (rozwój urządzeń korzystających z energii wiatrowej w południowej części PDOW oraz wód geotermalnych z rejonu Mirocin – Jarosław – Przeworsk oraz rejonu Próchnik – Kańczuga oraz poprawa efektywności energetycznej w szczególności w budynkach użyteczności publicznej);

Oś priorytetowa 3 - Wzmocnienie potencjału turystycznego PDOW – podniesienie atrakcyjności turystycznej, wypromowanie marki turystycznej obszaru, rozwój infrastruktury obsługi ruchu turystycznego, szlaków turystycznych, dbałość o stan dziedzictwa kulturowego w tym rewaloryzacja obiektów zabytkowych, promocja imprez i obiektów kulturotwórczych.

- Cel strategiczny 3.4. Rozwój agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, wód geotermalnych oraz potencjału dziedzictwa

kulturowego (wsparcie rozwoju sieci gospodarstw agroturystycznych ze środków PROW rozwój wykorzystania energii z OZE w tym geotermii w rejonie Kańczugi, tworzenie sieci szlaków turystycznych łączących obiekty dziedzictwa kulturowego z walorami krajobrazowymi).

8.1.3. Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu rzeszowskiego do roku 2015

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu rzeszowskiego do roku 2015 została przyjęta przez Radę Powiatu w Rzeszowie dnia 25 października 2006 roku uchwałą nr XXXV/299/06. Podstawą rozwoju Powiatu Rzeszowskiego jest zaktualizowana strategia która określa misję oraz cele i kierunki działania do roku 2015. Dokument ten podany ocenie radnych a następnie uchwalony przez Radę Powiatu zawiera zhierarchizowane cele w poszczególnych obszarach rozwoju społeczno-gospodarczego oraz wariant rozwoju.

Cele wraz z kierunkami działania zostały podzielone na obszary strategiczne. Obszary strategiczne są najistotniejszymi polami działania Powiatu, jednocześnie wytyczają kierunki prac na najbliższe lata. Działalność Powiatu Rzeszowskiego koncentrować będzie się na pięciu obszarach:

- Gospodarka
- Infrastruktura
- Obszary wiejskie
- Ochrona środowiska
- Obszar społeczny

W obszarze strategicznym: Ochrona środowiska wymieniono cele pierwszorzędne:

- Wspierać tworzenie sprawnego systemu oczyszczania ścieków.
- Podjąć działania w kierunku kompleksowych rozwiązań dotyczących segregacji i przetwarzania odpadów.
- Podjąć działania w kierunku poprawy stosunków wodnych na terenie Powiatu.

oraz cele drugorzędne:

- Tworzyć warunki do rozwoju różnych form ochrony przyrody.
- Działać na rzecz ograniczenia niskiej emisji.
- Podjąć działania w kierunku racjonalnej gospodarki zasobami leśnymi.

W ujęciu założonych w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu rzeszowskiego do roku 2015 celów można stwierdzić zgodność z celami Strategii Rozwoju Gospodarczego

Przeworsko–Dynowskiego Obszaru Wsparcia w zakresie:

Oś priorytetowa 2 - Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju PDOW - działania na rzecz przyjaznego środowiska, rozwoju społecznego, gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej w tym ochrony przeciwpowodziowej, rewitalizacja miast i obszarów zdegradowanych

- Cel strategiczny 2.3. Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy (planowany jest rozwój sieci gazowniczej w oparciu o operatora PGNiG, sieci energetycznych w tym szczególnie do odbioru energii z przyszłych przyłączy do OZE, poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej)
- Cel strategiczny 2.5. Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii (rozwój urządzeń korzystających z energii wiatrowej w południowej części PDOW oraz wód geotermalnych z rejonu Mirocin – Jarosław – Przeworsk oraz rejonu Próchnik – Kańczuga oraz poprawa efektywności energetycznej w szczególności w budynkach użyteczności publicznej);

Oś priorytetowa 3 - Wzmocnienie potencjału turystycznego PDOW – podniesienie atrakcyjności turystycznej, wypromowanie marki turystycznej obszaru, rozwój infrastruktury obsługi ruchu turystycznego, szlaków turystycznych, dbałość o stan dziedzictwa kulturowego w tym rewaloryzacja obiektów zabytkowych, promocja imprez i obiektów kulturotwórczych.

- Cel strategiczny 3.4. Rozwój agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, wód geotermalnych oraz potencjału dziedzictwa kulturowego (wsparcie rozwoju sieci gospodarstw agroturystycznych ze środków PROW rozwój wykorzystania energii z OZE w tym geotermii w rejonie Kańczugi, tworzenie sieci szlaków turystycznych łączących obiekty dziedzictwa kulturowego z walorami krajobrazowymi)

Ponadto Strategia Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia jest komplementarna do następujących dokumentów strategicznych:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo,
- Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,

- Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Podkarpackiego.

8.2. Ocena zgodności ustaleń planu z przepisami dotyczącymi ochrony środowiska

Jednym z podstawowych obszarów, w którym realizowane będą cele strategiczne PDOW jest tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju PDOW - działania na rzecz przyjaznego środowiska, rozwoju społecznego, gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej w tym ochrony przeciwpowodziowej, rewitalizacja miast i obszarów zdegradowanych.

Polityka trwałego zrównoważonego rozwoju rozumiana jest tutaj jako konsolidacja celów polityki społecznej, gospodarczej i ekologicznej. Wynika z tego konieczność uwzględniania we wszystkich działaniach administracji lokalnej i ponadlokalnej, które mogą mieć wpływa na środowisko naturalne i warunki życia mieszkańców, aspektu zachowania właściwego stanu i funkcjonalności środowiska naturalnego.

Strategia jako jeden z podstawowych obszarów rozwoju kładzie nacisk na zachowanie właściwego stanu i jakości środowiska naturalnego oraz tam gdzie to możliwe poprawę istniejącego stanu.

Strategia PDOW opiera się na 3 osiach priorytetowych, z których wszystkie realizowane równocześnie wspierają politykę zrównoważonego rozwoju. Są to:

Oś priorytetowa 1 - rozwoju konkurencyjnej gospodarki w oparciu o nowoczesne technologie oraz wzrost kapitału ludzkiego i społecznego - rozwój gospodarczy, rozwój przedsiębiorczości, podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej w tym tworzenie stref i terenów inwestycyjnych, wzrost innowacyjności gospodarki, promowanie inteligentnych powiązań gospodarczych w tym tworzenie inicjatyw klastrowych, generowanie nowych miejsc pracy.

Oś priorytetowa 2 - tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju PDOW - działania na rzecz przyjaznego środowiska, rozwoju społecznego, gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej w tym ochrony przeciwpowodziowej, rewitalizacja miast i obszarów zdegradowanych.

Oś priorytetowa 3 - wzmocnienie potencjału turystycznego PDOW – podniesienie atrakcyjności turystycznej, wypromowanie marki turystycznej obszaru, rozwój infrastruktury obsługi ruchu turystycznego, szlaków turystycznych, dbałość o stan dziedzictwa kulturowego w tym rewaloryzacja obiektów zabytkowych, promocja

imprez i obiektów kulturotwórczych.

Ustalenia Strategii odnoszą się do wymagań Ustawy z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, a ponadto są zgodne z:

- ustawą z dnia 27 lipca 2001 o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw,
- ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne,
- ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu;
- rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.

W Strategii uwzględniono szereg warunków określonych w aktach prawa krajowego oraz rozporządzeniach wykonawczych do tych aktów.

W zakresie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz.U. 2013 poz. 1232 ze zm.):

Art. 85 ust. 1

Ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez:

- utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach;
- zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane;
- zmniejszanie i utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej poziomów docelowych albo poziomów celów długoterminowych lub co najmniej na tych poziomach

W przedmiotowej Strategii szczególną uwagę poświęcono działaniom zmierzającym do ograniczania wielkości emisji ze źródeł przemysłowych i komunalnych oraz

komunikacyjnych. Do zadań tych można zaliczyć:

1. Cel strategiczny 2.3. Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy (rozwój sieci gazowniczej w oparciu o operatora PGNiG, sieci energetycznych w tym szczególnie do odbioru energii z przyszłych przyłączy do OZE)
2. Cel strategiczny 2.4. Rozwój infrastruktury transportowej drogowej i kolejowej oraz powiązań komunikacyjnych w ramach PDOW i z Rzeszowem
3. Cel strategiczny 2.5. Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii (planowany jest rozwój urządzeń korzystających z energii wiatrowej oraz wód geotermalnych, a także poprawa efektywności energetycznej w szczególności w budynkach użyteczności publicznej)

Art. 97 ust. 1

Ochrona wód polega na zapewnieniu ich jak najlepszej jakości, w tym utrzymywanie ilości wody na poziomie zapewniającym ochronę równowagi biologicznej, w szczególności przez:

- utrzymywanie jakości wód powyżej albo co najmniej na poziomie wymaganym w przepisach;
- doprowadzanie jakości wód co najmniej do wymaganego przepisami poziomu, gdy nie jest on osiągnięty.

Powyższe zobowiązania będą realizowane poprzez wdrażanie inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy, w tym poprawa stanu gospodarki wodno - ściekowej w regionie.

W Strategii uwzględniono również zapisy dotyczące ochrony zasobów przyrody ożywionej poprzez efektywną i aktywną ochronę środowiska naturalnego, w tym głównie poprzez działania zmierzające do rozwoju agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, wód geotermalnych oraz potencjału dziedzictwa kulturowego.

Postanowienia te są zgodne z art. 127 ust 1 POŚ, w którym ochrona zwierząt oraz roślin polega na:

- zachowaniu cennych ekosystemów, różnorodności biologicznej i utrzymaniu równowagi przyrodniczej;
- tworzeniu warunków prawidłowego rozwoju i optymalnego spełniania przez zwierzęta i roślinność funkcji biologicznej w środowisku;
- zapobieganiu lub ograniczaniu negatywnych oddziaływań na środowisko, które

mogłyby niekorzystnie wpływać na zasoby oraz stan zwierząt oraz roślin;

- zapobieganiu zagrożeniom naturalnych kompleksów i tworów przyrody.

Z kolei ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 627 ze zm.) nakazuje szereg działań zmierzających do zachowania właściwego stanu populacji gatunków i siedlisk przyrodniczych poprzez m.in. gospodarowanie zasobami przyrody nieożywionej powinno być prowadzone w sposób zapewniający ochronę innych zasobów, tworów i składników przyrody, oszczędne użytkowanie przestrzeni oraz zachowanie szczególnie cennych tworów i składników przyrody nieożywionej, w tym profili geologicznych i glebowych, jaskiń, turni, skałek, głazów narzutowych, naturalnych zbiorników i cieków wodnych, źródeł i wodospadów, elementów dna morza, wydm i glebowych powierzchni wzorcowych, a także miejsc występowania kopalnych szczątków roślin i zwierząt.

W tym kontekście Strategia Rozwoju Gospodarczego Przeworsko–Dynowskiego Obszaru Wsparcia jest komplementarna do zapisów ustawy o ochronie przyrody.

Realizacja zadań w obrębie celu strategicznego 2.3.: Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy (poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej), wpisuje się w założenia ustawy z dnia z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne (t. j. Dz. U. 2012 poz. 145 ze zm.), w którym w dziale III, przyjmuje się za cel środowiskowych: *Poprawę oraz przywracanie stanu jednolitych części wód powierzchniowych, tak aby osiągnąć dobry stan tych wód*.

W maju 2003 r. Sejm RP przyjął dokument *Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010* stanowiący uszczegółowienie „II Polityki ekologicznej Państwa" z 2000 r. Natomiast w maju 2009 r. został przyjęty dokument „Polityka ekologiczna państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016".

Dokument ten jest dostosowaniem wcześniejszego dokumentu do zmian w prawodawstwie polskim i wspólnotowym w zakresie ochrony środowiska.

Polska polityka ekologiczna opiera się na konstytucyjnej zasadzie zrównoważonego rozwoju, co powoduje, że musi być uwzględniania we wszystkich dokumentach strategicznych i programach, mających wpływ na środowisko. Jednocześnie zgodnie z art. 74 Konstytucji RP nakłada to obowiązek dbałości o środowisko na instytucje publiczne. Celem podstawowym II Polityki ekologicznej jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju (mieszkańców, infrastruktury społecznej i zasobów przyrodniczych), przy założeniu, że strategia zrównoważonego rozwoju Polski pozwoli na wdrażanie takiego modelu tego rozwoju, który

zapewni na tyle skuteczną regulację i reglamentację korzystania ze środowiska, aby rodzaj i skala tego korzystania realizowane przez wszystkich użytkowników nie stwarzały zagrożenia dla jakości i trwałości przyrodniczych zasobów.

Kierunki działań określone w celach średniookresowych do 2016 r. mają stać się odpowiedzią na przywrócenie właściwej roli planowaniu przestrzennemu, w szczególności w zakresie lokalizacji nowych inwestycji. Ma się to odbywać poprzez m.in.:

- wdrożenie wytycznych metodycznych dotyczących uwzględnienia w planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko (wraz z poprawą jakości tych dokumentów),
- wdrożenie przepisów umożliwiających przeprowadzanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko już na etapie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (które jest opracowaniem planistycznym obejmującym teren całej gminy),
- zatwierdzenie wszystkich obszarów europejskiej sieci Natura 2000 oraz sporządzenie dla nich planów ochrony,
- wdrożenie koncepcji korytarzy ekologicznych,
- uwzględnianie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi,
- określenie zasad ustalenia progów tzw. chłonności środowiskowej oraz pojemności przestrzennej zależnie od typu środowiska,
- wprowadzenie mechanizmów ochrony zasobów złóż kopalin przed zagospodarowaniem powierzchni uniemożliwiającym przyszłe wykorzystanie,
- uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie powietrza, wód i hałasu.

W zakresie ustaleń dotyczących projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, II Polityka ekologiczna odnosi się m. in. do:

- ochrony gleb,
- racjonalizacji użytkowania wody,
- gospodarowania odpadami,
- jakości wód i powietrza,
- hałasu,

- różnorodności biologicznej,
- działań mających na celu zmniejszenie energochłonności gospodarki, wzrostu wykorzystania energii powstałej z odnawialnych źródeł

Strategia Rozwoju Gospodarczego Przeworsko–Dynowskiego Obszaru Wsparcia jest komplementarna z Polityką ekologiczną państwa w obszarach strategicznych:

- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych – realizacja tego celu ma być zapewniona poprzez rozwój gospodarki wodno-ściekowej,
- poprawa jakości powietrza – w tym obszarze działania koncentrować się będą na przeciwdziałaniu niskiej emisji i wzroście wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Pozytywne oddziaływanie na jakość powietrza będzie miała również realizacja zadań z zakresu modernizacji istniejących połączeń komunikacyjnych oraz zwiększenie jakości korzystania i dostępności środków komunikacji zbiorowej,
- różnorodność biologiczna – celem działań przewidzianych w Strategii jest także wspieranie działań zmierzających do rozwoju agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, wód geotermalnych oraz potencjału dziedzictwa kulturowego,
- edukacja ekologiczna – jest to obszar oddziaływania społecznego, na który wpływ będą mieć działania polegające na rozwoju aktywnego społeczeństwa obywatelskiego.

9. Skutki braku realizacji ustaleń Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia

Strategia Rozwoju Gospodarczego Przeworsko–Dynowskiego Obszaru Wsparcia w powiązaniu z pozostałymi dokumentami o charakterze ramowym diagnozuje uwarunkowania rozwojowe obszaru funkcjonalnego oraz wyznacza perspektywy rozwoju na najbliższe lata. Koncepcja zarządzania strategicznego przyjęta w tych dokumentach jest koniecznym elementem umożliwiającym integrację celów z różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego lokalnej społeczności. Z punktu widzenia administracji samorządowej dokument ten stanowi narzędzie uzupełniające efektywnego zarządzaniu obszarem. Umożliwiają także właściwe, skuteczne i racjonalne wykorzystanie zasobów finansowych i instytucjonalnych, pozwalają na przewidywanie możliwych barier i ograniczeń na drodze do osiągnięcia zamierzonych celów oraz podjęcie środków zapobiegawczych lub minimalizujących skutki tych ograniczeń.

W tym ujęciu, brak realizacji dokumentów strategicznych spowodowałoby mniejszą skuteczność wykorzystania zasobów finansowych (wewnętrznych i zewnętrznych), gospodarczych, przestrzennych gminy oraz mniejszy stopień osiągnięcia zamierzonych celów.

Można przyjąć założenie, że bez wdrożonych mechanizmów planowania strategicznego nie byłaby możliwa realizacja podstawowej zasady zrównoważonego rozwoju, która z założenia wymaga podejścia całościowego i długofalowego.

Brak realizacji postanowień Strategii oznaczający w praktyce brak realizacji celów szczegółowych przyczyni się do wystąpienia szeregu niekorzystnych zjawisk:

- Pogarszanie się stanu wód powierzchniowych i podziemnych w wyniku braku modernizacji i dalszej rozbudowy systemu wodno-ściekowego. W przypadku utrzymania się tendencji rozwoju zabudowy, w tym zabudowy mieszkalnej i przemysłowej oraz szlaków komunikacyjnych, sumaryczny ładunek zanieczyszczeń ze źródeł rozproszonych ulegnie zwiększeniu, a jakość wód powierzchniowych i podziemnych stanowiących odbiornik tych zanieczyszczeń ulegnie pogorszeniu. Ponadto Strategia przewiduje utworzenie stref gospodarczych oraz uzbrojenie terenu w niezbędną infrastrukturę. Pozwoli to na koncentrację zabudowy przemysłowej poza obszarami mieszkaniowymi oraz cennymi przyrodniczo.
- Utrzymanie niezadowalającego poziomu jakości powietrza atmosferycznego – brak

działań ograniczających emisję zanieczyszczeń, w tym głównie emisję niską ze źródeł komunalnych (SO_2, NO_2, PM10, PM2,5) oraz emisję ze źródeł liniowych – drogi, a także niedostateczny stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii będzie powodować dalsze pogarszanie się stanu powietrza. Skutkiem tego będzie szereg niekorzystnych zjawisk o charakterze społecznym (wzrost zachorowalności na choroby układu oddechowego, układu krążenia itp.), gospodarczym (spadek atrakcyjności regionu) oraz ekologicznym (pogorszenie zdrowotności i odporności ekosystemów oraz populacji gatunków roślin i zwierząt wrażliwych na zanieczyszczenia atmosferyczne).

- Brak wdrażania nowych metod i technologii w zakresie produkcji rolnej oraz działalności przemysłowej – Strategia przewiduje działania zmierzające do wsparcia rozwoju nowoczesnych technologii produkcji opartych na metodach o niskim potencjale zagrożeń, niskoemisyjnych, a także rozwój działalności rolniczej, w tym agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego. Brak realizacji tych celów może spowodować spowolnienie osiągnięcia stanu zrównoważonej produkcji w dziedzinie przemysłu i rolnictwa.
- Pogarszający się stan głównych ciągów komunikacyjnych oraz niewystarczający stopień wykorzystania środków komunikacji zbiorowej – brak działań w zakresie modernizacji infrastruktury komunikacyjnej może spowodować oprócz następstw o charakterze społeczno-gospodarczym także pogłębianie się niekorzystnych zjawisk związanych z ruchem kołowym: wzrost natężenia hałasu, emisji do powietrza, zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego w rejonie głównych ciągów komunikacyjnych.

10. Ocena oddziaływania na komponenty środowiska i zagrożenia dla środowiska w wyniku realizacji ustaleń projektu Strategii PDOW

Oddziaływanie projektowanych działań wymienionych w analizowanym dokumencie należy rozpatrywać w kontekście szerszym niż wpływ na poszczególne komponenty środowiska. Strategia Rozwoju Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia ma stworzyć ramy dla osiągnięcia celów o charakterze społecznym, gospodarczym i kulturowym obszaru. W perspektywie długofalowej Strategia ma na celu: rozwój konkurencyjnej gospodarki, tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju oraz wzmocnienie potencjału turystycznego obszaru.

Z powyższego wynika, że dbałość o właściwy stan środowiska naturalnego oraz dążenie do poprawy w obszarach, w których stan ten nie jest zadowalający jest jednym z podstawowych celów Strategii, bowiem wpływa on zarówno na jakość życia mieszkańców, pozytywne postrzeganie obszaru jako miejsca atrakcyjnego turystycznie, a także określa potencjał miejscowości do przyciągania nowych inwestycji i inwestorów.

Zmiany, jakie wystąpią w środowisku będą obejmować wszystkie jego komponenty, tj.: warunki gruntowe, wodne, szatę roślinną, zwierzęta, powietrze, a także krajobraz.

10.1. Wpływ na klimat i powietrze atmosferyczne

W ujęciu jednostkowym strategia przewiduje wsparcie realizacji szeregu inwestycji infrastrukturalnych. W trakcie budowy poszczególnych obiektów należy spodziewać się okresowych emisji pyłów i gazów, spowodowanych pracami budowlanymi i konstrukcyjno -montażowymi (wykopy, wzmożony ruch pojazdów, szczególnie ciężarowych itp.). Uciążliwości z nimi związane ustąpią po zakończeniu prac budowlanych.

Działaniami wpływający korzystnie na jakość powietrza są wszelkie działania związane z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń ze źródeł liniowych (drogi), punktowych (zakłady produkcyjne) oraz rozproszonych (źródła komunalne).

W ramach Strategii założono szereg działań w zakresie modernizacji i rozbudowy systemu komunikacji drogowej, w tym modernizacja i rozbudowa istniejącej sieci dróg na terenie PDOW (modernizacja drogi wojewódzkiej 835 na odcinku Adamówka – Sieniawa – Przeworsk – Dynów, poprawa układu komunikacyjnego Przeworska, modernizacja linii kolejowej Rzeszów – Przemyśl oraz rewaloryzacja techniczna linii kolejki wąskotorowej do Przeworsk –

Dynów).

Działania te mogą wpłynąć na częściową poprawę jakości powietrza w perspektywie długoterminowej. Zwiększy się płynność poruszania się pojazdów po drogach oraz średnia prędkość ruchu.

Działania zmierzające do zwiększenia efektywności i komfortu miejskiej komunikacji publicznej, rozbudowa i modernizacja połączeń kolejowych oraz budowa tras rowerowych, powinny spowodować pozytywne skutki w odniesienie do jakości powietrza. Preferowanie środków transportu zbiorowego w zastępstwie indywidualnych środków transportu spowoduje zmniejszenie całkowitego ładunku zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza. Ponadto budowa nowych ścieżek rowerowych może przyczynić się do zastąpienia tradycyjnych środków lokomocji (samochodów) środkami nie powodującymi emisji zanieczyszczeń.

Jednym z celów operacyjnych w obszarze środowiskowym określonych w Strategii wymieniono ochronę powietrza i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii. W obrębie tego celu wymieniono takie działania jak:

- Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy (w tym: rozwój sieci gazowniczej w oparciu o operatora PGNiG, sieci energetycznych w tym szczególnie do odbioru energii z przyszłych przyłączy do OZEW),
- Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii (rozwój urządzeń korzystających z energii wiatrowej w południowej części PDOW oraz wód geotermalnych z rejonu Mirocin – Jarosław – Przeworsk oraz rejonu Próchnik – Kańczuga oraz poprawa efektywności energetycznej w szczególności w budynkach użyteczności publicznej.

Działania te przełożą się bezpośrednio na zmniejszenie lub ograniczenie tempa wzrostu stężenia głównych związków zanieczyszczających (tlenki azotu, tlenki siarki, pył zawieszony). Działania zmierzające do wzrostu stopnia wykorzystania OZE oraz ograniczenia zapotrzebowania na energię przez budynki użyteczności publicznej (termomodernizacje) spowodują proporcjonalnie zmniejszenie zapotrzebowania na surowce tradycyjne – nieodnawialne źródła energii takie jak: węgiel, koks, olej opałowy.

Realizacja zadań polegających na ograniczaniu niskiej emisji do atmosfery pozwoli na wyeliminowanie zagrożenia dla zdrowia ludzi i ograniczy przyspieszone niszczenie budynków, w tym także zabytkowych, co związane jest z zanieczyszczeniem powietrza.

Ponadto w ramach Strategii przewidziano działania zmierzające do promowania inwestycji innowacyjnych, wzrost konkurencyjności gospodarki. Jednym z możliwych pól osiągnięcia tych celów jest upowszechnianie sposobów produkcji w oparciu o technologie niskoemisyjne, o niskiej materiało- i surowcochłonności.

10.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Jak wspominano przy analizie warunków środowiskowych, w obrębie granic przestrzennych PDOW głównym użytkowym poziomem wodonośnym jest poziom czwartorzędowy. Ponadto gminy Przeworsk, Tryńcza, Sieniawa i Zarzecze zlokalizowane są w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 425 Dębica - Stalowa Wola - Rzeszów. Zbiornik ten charakteryzuje się słabymi i średnio korzystnymi warunkami infiltracji. Wody gruntowe mają charakter porowych, związanych z piaszczysto – żwirowymi osadami czwartorzędowymi. Są one zasilane przez infiltrujące wody opadowe i rzeczne. W chwili obecnej jakość wód podziemnych jest dobra i nie wykazuje tendencji do pogarszania się stany chemicznego. Jednak ze względu na kontakt hydrauliczny wód tego poziomu z wodami powierzchniowymi istnieje możliwość zanieczyszczenia tych wód ze źródeł antropogenicznych.

Wody powierzchniowe na terenie PDOW znajdują się w dobrym stanie (San, Złota I, Szewnia). Stan pozostałych cieków oceniono jako zły. Klasa jakości wód rzeki San (Ubieszyn) dla badanych wskaźników fizykochemicznych w roku 2012 była stanu dobrego. Większość wskaźników charakteryzujących warunki tlenowe, zanieczyszczenia organiczne, biogeny oraz zasolenie mieściły się w granicach stężeń dla stanu bardzo dobrego i dobrego (klasa I i II). Stan ekologiczny oraz chemiczny jest dobry.

W celu dotrzymania wymagań wynikających z Ramowej Dyrektywy Wodnej niezbędne jest podjęcie zintegrowanych działań w celu przywrócenia lub utrzymania dobrego stanu/potencjału wód. Realizacja ustaleń Strategii związanych z poprawą stanu systemu wodno-ściekowego ma na celu eliminacje zagrożeń niekontrolowanych zrzutów ścieków komunalnych oraz ochronę środowiska gruntowo-wodnego.

Modernizacja oraz budowa nowych odcinków dróg z zachowaniem zasad ochrony środowiska pozwoli na ujęcie ścieków deszczowych z powierzchni utwardzonych i podczyszczenie tych ścieków do wymaganych standardów. Ograniczeniu ulegną zatem wielkości ładunków zanieczyszczeń (ropopochodnych i zawiesin) wprowadzanych w sposób bezpośredni do środowiska.

Wyznaczenie stref ekonomicznych oraz koncentracja działalności produkcyjno-magazynowej w obrębie obszarów uzbrojonych w zorganizowane systemy odprowadzania i zagospodarowania wód opadowych, ścieków komunalnych i przemysłowych pozwoli na wdrożenie skutecznych metod oczyszczania ścieków oraz kontrolę ilości i jakości oczyszczonych ścieków odprowadzanych do środowiska.

Wiele działań wyznaczonych w Strategii ma charakter neutralny (działania o charakterze organizacyjnym i administracyjnym), nie przewiduje się wystąpienia negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne.

10.3. Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby

W wyniku realizacji inwestycji komunikacyjnej oraz powstania nowej zabudowy przemysłowej i mieszkaniowej, nastąpi lokalne przekształcenie powierzchni ziemi oraz zmiana struktury. Wszelkie przekształcenia prowadzące do realizacji nowego zainwestowania wiążą się z trwałym oddziaływaniem na powierzchnię terenu (z wyłączeniem realizacji inwestycji w zakresie infrastruktury podziemnej).

Budowa nowych elementów infrastruktury oddziałuje w sposób znaczący na powierzchnię ziemi, ponieważ następuje zmiana ukształtowania terenu oraz zmniejsza się powierzchnia biologicznie czynna, zmianie ulegają stosunki gruntowo-wodne oraz sposób odpływu i retencjonowania wód opadowych i roztopowych. Zadania inwestycyjne związane z prowadzeniem prac budowlanych oraz ziemnych na obszarach niezabudowanych mogą stanowić źródło potencjalnego oddziaływania na powierzchnię ziemi i krajobraz. Przy czym modernizacja (przebudowa) dróg, budowa sieci kanalizacyjnych, uzbrojenie nowych terenów będą prowadzone głównie na terenach zurbanizowanych gdzie pokrywa glebowa jest już przekształcona. Należy mieć na uwadze, że krajobraz jak i powierzchnia ziemi w obrębie zabudowy miejskiej i częściowo wiejskiej są elementami antropogenicznie przekształconymi, a więc realizacja działań zapisanych w Strategii w głównej mierze dotyczyć będzie terenów już przekształconych.

Najistotniejsze oddziaływanie na uwarunkowania przestrzenne i krajobrazowe będą wykazywały takie działania jak:

- tworzenie stref inwestycyjnych, uzbrojenie terenów inwestycyjnych; planowane tereny inwestycyjne zostaną zlokalizowane w bezpośredniej bliskości komunikacyjnej Przeworska, Dynowa, Sieniawy, Tryńczy;

- rozwój urządzeń korzystających z energii wiatrowej w południowej części PDOW oraz wód geotermalnych z rejonu Mirocin – Jarosław – Przeworsk oraz rejonu Pruchnik – Kańczuga;
- rozwój bazy boisk i przyszkolnych hal sportowych.

Wyznaczenie stref przeznaczonych pod skoncentrowaną działalność gospodarczą wraz z uzbrojeniem terenu w niezbędna infrastrukturę powinno mieć pozytywny wpływ na kształtowanie krajobrazu w obrębie PDOW. Obszary takie charakteryzują się zgodnością zagospodarowania oraz wyznaczane są poza terenami ściśle zagospodarowanymi. Dzięki takim działaniom zapobiega się niekontrolowanemu rozrostowi zabudowy na obszarach do tego nie przeznaczonych. Całość działań związanych z nowym zagospodarowaniem lub przebudową i modernizacją istniejącej zabudowy będzie realizowana w oparciu o narzędzia planowania przestrzennego (plany zagospodarowania, studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego itp.). Oznacza to przede wszystkim harmonijny rozwój infrastruktury zgodnie z ogólnymi zasadami zagospodarowania przestrzennego i estetyki krajobrazu kulturowego i przyrodniczego.

Na polepszenie krajobrazu antropogenicznego wpłyną wszelkie prace związane z modernizacją istniejącej infrastruktury (dróg, budynków użyteczności publicznej, infrastruktury edukacyjnej i sportowo-rekreacyjnej). Założone prace rewitalizacyjne mają na celu poprawę warunków życia ludzi poprzez uzyskanie korzystnego stanu środowiska i estetyzacji krajobrazu.

10.4. Fauna i flora, różnorodność biologiczna i formy ochrony przyrody

Środowisko naturalne i zasoby ekologiczne PDOW są jedną z jego najmocniejszych stron. Na obszarze opracowania wyszczególniono szereg obszarów o dużych wartościach przyrodniczych, w tym:

- Sieniawski Obszar Chronionego Krajobraz,
- Przemysko-Dynowski Obszar Chronionego Krajobrazu
- rezerwat Husówka oraz rezerwat Lupa
- Obszary Natura 2000: Dolina Dolnego Sanu (PLH180020), Nad Husowem (PLH180025), Starodub w Pełkiniach (PLH180050), Lasy Sieniawskie (PLH180054), Rzeka San (PLH180007) i Pogórze Przemyskie (PLB 180001).

W przypadku realizacji postanowień Strategii z zakresu rozbudowy infrastruktury drogowej

nie przewiduje się kolizji projektowanych odcinków dróg z obszarami podlegającymi ochronie, w tym obszarami wchodzącymi w skład sieci Natura 2000. Jednak w przypadku stwierdzenia możliwości znaczącego oddziaływania szczegółowego przedsięwzięcia na obszary Natura 2000, zostanie przeprowadzona ocena oddziaływania projektowanej inwestycji na obszar Natura 2000. Efektem tego postępowania będzie określenie szczegółowych warunków realizacji przedsięwzięcie, o ile z analizy tej nie wyniknie możliwość znaczącego negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000.

Pozostałe przewidziane w ramach Strategii działania o charakterze infrastrukturalnym: uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, budowa i remont szlaków komunikacyjnych, działania w zakresie modernizacji i budowy obiektów użyteczności publicznej i infrastruktury sportowej będą prowadzone głównie w obszarze zurbanizowanym i zagospodarowanym poza zasięgiem występowania chronionych siedlisk i gatunków. Przygotowanie stref gospodarczych w obrębie PDOW ma na celu przeniesienie działalności mogącej powodować negatywne skutki dla środowiska poza obszary wrażliwe na to oddziaływanie. Dlatego realizacja zapisów dotyczących przygotowania obszarów pod działalność gospodarczą realizują zasadę zrównoważonego rozwoju.

W ramach Strategii PDOW przewiduje się także inwestycje związane rozwojem urządzeń korzystających z energii wiatrowej w południowej części PDOW oraz wód geotermalnych w rejonie Mirocin – Jarosław – Przeworsk oraz rejonu Pruchnik – Kańczuga; Mogą one wykazywać potencjalne oddziaływanie na populacje gatunków zwierząt objętych ochroną i ich siedliska. W przypadku stwierdzenia potencjalnego negatywnego oddziaływania na gatunki lub siedliska o szczególnej wartości przyrodniczej, indywidualne przedsięwzięcia należy poddać ocenie oddziaływania zgodnie z wymogami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t. j. Dz. U. 2013 poz. 1235).

Zadania o charakterze rozwojowym: uzbrojenie terenów inwestycyjnych, tworzenie stref inwestycyjnych itp. może wiązać się z lokalnym pogorszeniem warunków przyrodniczych (np. likwidacja powierzchni biologicznie czynnych, zmiana sposobu odprowadzania wód opadowych itp.). Jednakże działalność ta będzie skoncentrowana na obszarach stosunkowo mało wrażliwych oraz już przekształconych (w sąsiedztwie głównych szlaków komunikacyjnych oraz obszarów przemysłowych), stąd oddziaływanie to nie powinno być znaczące. Rozwój gospodarczy obszaru wiązać się będzie z udziałem technologii i rozwiązań

mających na celu skuteczniejszą ochronę środowiska podczas realizacji inwestycji i eksploatacji przedsięwzięć.

Rozwój turystyki i promocja turystyczna PDOW, w tym rozwoju obiektów noclegowych i gastronomicznych oraz rozwój sieci szlaków turystyczno - sportowych przyniesie pozytywny efekt społeczny i ekonomiczny, pozwoli m.in. na wyeksponowanie walorów obszaru, w tym także wartości przyrodniczych, zachęci do korzystania z istniejącej infrastruktury turystycznej oraz umożliwi aktywne kreowanie postaw mieszkańców i turystów jako współodpowiedzialnych za stan przyrody i środowiska. Modernizacja szlaków turystycznych przyczyni się do skanalizowania ruchu turystycznego oraz ograniczenie niekontrolowanej penetracji obszarów nieprzeznaczonych do ruchu turystycznego.

10.5. Wpływ na klimat akustyczny

Podczas prac prowadzonych w ramach modernizacji i budowy obiektów użyteczności publicznej, dróg, infrastruktury sportowej, kulturalno-oświatowej i komunalnej, może wystąpić krótkoterminowe zwiększenie się poziom hałasu, a także pojawić się mogą wibracje i drgania. Zmiany te będą miały jednak charakter przejściowy i krótkotrwały.

Realizacja zadań z zakresu budowy nowych odcinków dróg może powodować lokalne zwiększenie natężenia hałasu w bezpośrednim sąsiedztwie tych szlaków komunikacyjnych związane ze zwiększoną przepustowością i większym obciążeniem szlaków komunikacyjnych. Minimalizacja oddziaływania akustycznego projektowanych odcinków dróg powinna zostać przewidziana na etapie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko lub na etapie przeglądu porealizacyjnego. W przypadku stwierdzenia wystąpienia ponadnormatywnego oddziaływania na klimat akustyczny na obszarach podlegających ochronie przed hałasem zostaną zainstalowane urządzenia do tłumienia hałasu (ekrany akustyczne).

Jednocześnie budowa nowych odcinków łącznikowych dróg lokalnych i regionalnych pozwoli na przeniesienie znacznej części ruchu kołowego poza obszary ścisłego zagospodarowania miast i gmin, a tym samym przyczyni się do zmniejszenia poziomu hałasu na obszarach najbardziej wrażliwych na jego oddziaływanie.

Modernizacji istniejącej sieci drogowej spowoduje pozytywne skutki w odniesieniu do oddziaływania na klimat akustyczny w granicach PDOW. Zwiększenie płynności ruchu, poprawa stanu nawierzchni drogowej oraz wzrost średniej prędkości poruszania się pojazdów po szlakach komunikacyjnych wpłynie na znaczne obniżenie emisji hałasu od źródeł liniowych

(praca na wyższym biegu, krótszy czas emisji hałasu).

Skoncentrowanie zabudowy przemysłowej w obrębie stref gospodarczych spowoduje lokalny wzrost poziomu hałasu, jednakże w skali całego obszaru pozwoli na zmniejszenie uciążliwości akustycznej na obszarach mieszkaniowych lub innych terenach chronionych.

10.6. Wpływ na zasoby naturalne i zabytki

Działania wyznaczone w projekcie Strategii PDOW w większości mają charakter neutralny lub pozytywny, odnoszą się do działań ogólnorozwojowych w sferze społeczno-gospodarczej, a zatem będą miały wpływ na ogólną poprawę jakości życia w mieście.

Charakter pozytywny będzie mieć realizacja zapisów modernizacji i rozwoju obiektów kultury, sportu i rekreacji oraz użyteczności publicznej, w tym edukacji.

Zanieczyszczenia w powietrzu, których źródłem jest transport drogowy, sektor komunalny i w niewielkim stopniu przemysł mają wpływ na stan obiektów budowlanych, również tych o charakterze zabytkowym, co wymusza częstsze zabiegi renowacyjne i konserwatorskie. Wszelkie działania polegające na ograniczeniu emisji zanieczyszczeń do atmosfery pozwolą na ograniczenie niszczenia fasad budynków, w tym także zabytkowych.

Wzmożony ruch komunikacyjny jest źródłem hałasu, jak również drgań i wibracji. Wszelkiego rodzaju inwestycje ograniczające emisję hałasu, przede wszystkim na obszarach zwartej zabudowy przyczynią się do istotnego zmniejszenia ryzyka uszkodzenia budynków, w tym także obiektów zabytkowych.

Strategia zawiera działania prowadzące do podniesienia wartości i jakości dóbr materialnych. Realizacja ustaleń Strategii będzie się wiązała z poprawą jakości i wartości przestrzeni publicznych (estetyzacja, modernizacja, remonty, realizacja nowych elementów architektury), ponadto realizacja ustaleń Strategii będzie się wiązała z poprawą sytuacji materialnej (aktywizacja zawodowa mieszkańców, podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej oraz turystycznej regionu) mieszkańców, co będzie sprzyjać konsumpcji i poprawie standardu zamieszkania.

10.7. Wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo ludzi

Działania wyznaczone w projekcie Strategii mają duże znaczenie dla zdrowia i samopoczucia mieszkańców. Strategia jako dokument o charakterze społeczno-gospodarczym ma na celu w pierwszej kolejności wyznaczenie celów zmierzających do poprawy warunków

funkcjonowania społeczności regiony (mieszkańcy, przedsiębiorcy, turyści itp.). Z tego względu Strategia ma z założenia wpływać w sposób pozytywny na zdrowie i bezpieczeństwo tych grup odbiorców.

Działania wyznaczone w projekcie Strategii mają charakter społeczny. Pozytywne oddziaływanie realizacji zapisów dokumentu na ludność jest oczywiste i będzie miało wieloaspektowy charakter, zarówno w sferze materialnej, jak i pozamaterialnej. Przewiduje się szereg działań zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy w sektorach wzmacniających konkurencyjność, wzmocnienie potencjału zasobów ludzkich i dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy, rozwój aktywnego społeczeństwa obywatelskiego, poprawy dostępu do usług publicznych, rozwoju infrastruktury rekreacyjno – sportowej, co przyczyni się bezpośrednio do poprawy jakości życia mieszkańców.

Realizacja przedsięwzięć służących aktywizacji i wzrostowi atrakcyjności turystycznej będzie miała konsekwencje zarówno bezpośrednie, jak i pośrednie poprzez wzrost atrakcyjności przestrzeni PDOW dla wypoczynku i codziennej rekreacji oraz tworzenia nowych miejsc pracy i uzyskiwania dochodów z obsługi turystów.

Istniejąca infrastruktura miasta jest wystarczająca, jednak stan dróg nie jest zadowalający. Budowa nowych szlaków komunikacyjnych jak również zmiana nawierzchni dróg wiąże się z szeregiem utrudnień dla mieszkańców, jak również z potencjalnym, lecz krótkotrwałym i odwracalnym oddziaływaniem na ich zdrowie.

Poprawa jakości szlaków komunikacyjnych wiązać się może z większym natężeniem ruchu pojazdów, ale także lepszą przepustowością i przeniesieniem ruchu kołowego poza obszary ścisłego centrum miast i gmin. Emisja zanieczyszczeń (hałasu, zanieczyszczeń do powietrza etc.) nie będzie kumulowała się w miejscach, gdzie ruch jest spowolniony, a rozłoży się równomiernie wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

Potencjalne oddziaływanie może wystąpić podczas prac związanych z budową, przebudową dróg, budową nowych obiektów, rozbudową instalacji kanalizacyjnej, przebudową (rewitalizacją) obszarów miejskich itp. Wspomniane prace realizacyjne mogą stanowić zagrożenie dla ruchu pieszego i kołowego, w związku z powyższym istotne jest odpowiednio wczesne poinformowanie lokalnej ludności o prowadzonych pracach budowlanych i ziemnych, które umożliwi przygotowanie się do ewentualnych utrudnień.

Poprawę jakości przestrzeni miejskiej uzyska się poprzez realizację zapisów związanych z ograniczeniem wielkości emisji ze źródeł komunalnych i przemysłowych oraz

wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, które stanowią ważne działanie wyznaczone w projekcie Strategii.

W załączonej do opracowania tabeli macierzy przedstawiono wpływ poszczególnych przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego, ludzi i dobra kultury. Przy ocenie starano się brać pod uwagę końcowy efekt realizacji przedsięwzięcia i jego potencjalne oddziaływania na etapie normalnego funkcjonowania jak również na etapie budowy.

Oddziaływanie proponowanych przez ustalenia Strategii rodzajów zainwestowania i form zagospodarowania na przestrzeń i obiekty z nią związane podzielić można na: bezpośrednie, pośrednie, wtórne (pochodne, występujące jako skutek w późniejszym okresie) i skumulowane (nakładające się oddziaływanie pochodzące z różnych źródeł).

W przypadku, gdy kryterium oceny będzie stanowił czas, mówić należy o oddziaływaniu długoterminowym (kilkudziesięcioletnim, np. powyżej 50 lat), średnioterminowym (obliczonym na około 5-10 lat), krótkoterminowym (do 1 roku) i chwilowym (ograniczonym do maksimum 1 doby).

Można przyjąć, że w przypadku realizacji ustaleń Strategii wystąpi przede wszystkim oddziaływanie średnioterminowe, związane z fazą budowy i modernizacji obiektów. Ponadto oddziaływanie długoterminowe związane będzie z funkcjonowaniem zabudowy przemysłowej i usługowej, w tym głownie niską emisją zanieczyszczeń do powietrza w okresie grzewczym oraz wprowadzaniem oczyszczonych ścieków socjalno-bytowych i wód opadowych do wód lub ziemi.

Nieodwracalne oddziaływania mogą wystąpić w przypadku zmian ukształtowania powierzchni terenu. Poprzez wprowadzone zasady zrównoważonego rozwoju oraz zwrócenie szczególnej uwagi na zachowanie właściwego stanu walorów przyrodniczych obszaru opracowania, w tym na obszary chronione: parki krajobrazowe, rezerwaty, obszary Natura 2000, nie przewiduje się wystąpienia znaczących oddziaływań nieodwracalnych związanych z zagrożeniem dla gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną prawną, poprzez ubytek ich siedlisk.

Jako oddziaływanie skumulowane należy wymienić emisję hałasu. Realizacja inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej – budowa nowych połączeń z głównymi ciągami komunikacyjnymi może spowodować miejscowy wzrost poziomu hałasu w środowisku. Jednocześnie uciążliwości związane z emisją hałasu zmniejszą się na obszarach o zwartej

zabudowie w centrum miast, co spowodowane będzie przejęciem znacznej części natężenia ruchu przez nowe odcinki dróg oraz modernizacją infrastruktury służącej transportowi zbiorowemu. W związku z tym należy oczekiwać, że realizacja założeń Strategii nie spowoduje znaczącego wzrostu obciążenia hałasem terenów podlegających ochronie akustycznej.

Inwestycje związane z infrastrukturą techniczną, warunkującą rozwój społeczno–gospodarczy, w tym także związane z ochroną środowiska (poprawa gospodarki wodno-ściekowej, rozbudowa systemu dostarczania gazu, rozwój OZE itp.) wpłyną bezpośrednio na poprawę warunków sanitarnych w regionie, a tym samym poprawie ulegnie wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo ekologiczne mieszkańców.

11. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji Strategii Rozwoju Gospodarczego PDOW

Negatywny wpływ na środowisko zadań i działań przewidzianych do realizacji w ramach Strategii nie będzie miała istotnego znaczenia i w przypadku większości założeń będzie ograniczała się do etapu realizacji poszczególnych przedsięwzięć (etapu budowy i modernizacji). Zdecydowana większość planowanych inwestycji będzie realizowana na obszarach miejskich i wiejskich, przekształconych przez działalność człowieka.
W celu zmniejszenia lub eliminacji negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze lub społeczne proponuje się podjęcie szeregu działań łagodzących opisanych poniżej.

Oś priorytetowa 1. Rozwój konkurencyjnej gospodarki w oparciu o nowoczesne technologie oraz wzrost kapitału ludzkiego i społecznego - rozwój gospodarczy, rozwój przedsiębiorczości, podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej w tym tworzenie stref i terenów inwestycyjnych, wzrost innowacyjności gospodarki, promowanie inteligentnych powiązań gospodarczych w tym tworzenie inicjatyw klastrowych, generowanie nowych miejsc pracy

Działania te obejmują zarówno obszary zagospodarowane (centrum miast, obszary przemysłowe) oraz jak i obszary wykorzystywane obecnie na cele rolne. Działania polegające na uzbrojeniu terenów inwestycyjnych oraz tworzeniu stref inwestycyjnych mogą wykazywać potencjalne negatywne oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska, w tym szczególnie na etapie budowy lub modernizacji, stąd konieczne jest podjęcie działań minimalizujących to oddziaływanie. Do działań ograniczających i minimalizujących należą:

- wszelkie prace mogące mieć znaczący negatywny wpływ na siedliska lub gatunki chronione należy poprzedzić szczegółową inwentaryzacją zasobów przyrodniczych zarówno w odniesieniu do zasobów ożywionych jak i nieożywionych; ponadto prace terenowe w takim wypadku należy prowadzić pod nadzorem upoważnionego przyrodnika i zgodnie z jego zaleceniami,
- rozwój infrastruktury przemysłowej powinien odbywać się w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, z ograniczeniem ingerencji w naturalne ekosystemy

do minimum poprzez wybór wariantu charakteryzującego się najmniejszym negatywnym oddziaływaniem na środowisko przy osiągnięciu optymalnych korzyści ekonomicznych i społecznych,

- ograniczenie ingerencji w naturalne zbiorowiska występujące w sąsiedztwie cieków i rzek, stanowiących szlaki migracyjne dla zwierząt; oznacza to konieczność pozostawienia ciągłości koryt cieków naturalnych oraz zadrzewień i zakrzewień występujących w dolinach cieków, zakaz zabudowy trwałej w bezpośrednim sąsiedztwie koryt cieków, prowadzenie wszelkich prac budowlanych w sposób nie powodujący niszczenia siedlisk i zbiorowisk roślinnych w dolinach cieków oraz w terminie niepowodującym płoszenia lub niszczenia gniazd i siedlisk gatunków znajdujących się w okresie rozrodczym.

Planowane tereny inwestycyjne zostaną zlokalizowane w bezpośredniej bliskości komunikacyjnej Przeworska, Dynowa, Sieniawy, Tryńczy. Obszary te nie podlegają ochronie i wykazują silny stopień przekształceń antropogenicznych, stąd ich wartość pod względem przyrodniczym nie jest duża.

Oś priorytetowa 2. Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju PDOW - działania na rzecz przyjaznego środowiska, rozwoju społecznego, gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej w tym ochrony przeciwpowodziowej, rewitalizacja miast i obszarów zdegradowanych

Podjęcie tych działań wymagać będzie wdrożenia środków zapobiegających potencjalnym znaczącym oddziaływaniom na środowisko:

- inwestycje liniowe, w tym rozbudowę i modernizację infrastruktury drogowej i sieci kanalizacyjnej należy prowadzić po wcześniejszym rozpoznaniu warunków środowiskowych i geologicznych; przed przystąpieniem do realizacji inwestycji należy przeanalizować konieczność przeprowadzenia procedury oddziaływania na środowisko,
- przed przystąpieniem do realizacji inwestycji należy rozważyć racjonalne warianty alternatywne, w tym przede wszystkim warianty lokalizacyjne pozwalające na zoptymalizowanie korzyści i szkód wywołanych realizacją inwestycji,
- na etapie projektowania, w tym głównie inwestycji liniowych oraz wykorzystujących

energię wiatru, należy przeanalizować lokalizację inwestycji na tle cennych przyrodniczo siedlisk i stanowisk oraz przebiegu korytarzy ekologicznych, w tym przede wszystkim koryt cieków naturalnych oraz ich dolin,

- w przypadku wystąpienia możliwości przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku stwierdzonych na etapie oceny oddziaływania inwestycji na środowisko lub rzeczywistego przekroczenia tych poziomów stwierdzonych na podstawie pomiarów w fazie eksploatacji infrastruktury, należy zastosować środki ograniczające rozprzestrzenianie się hałasu w środowisku – ekrany akustyczne,
- inwestycje liniowe, w tym przede wszystkim nowe odcinki dróg, należy projektować oraz wykonać zgodnie z dobą praktyką w zakresie budowy szlaków komunikacji drogowej; oznacza to przede wszystkim projektowanie przejść dla małych i dużych zwierząt, tworzenie pasów zieleni izolacyjnej, wyposażenie dróg w kanalizację deszczową z podczyszczeniem ścieków deszczowych przed wprowadzeniem do środowiska itp.

Oś priorytetowa 3. Wzmocnienie potencjału turystycznego PDOW – podniesienie atrakcyjności turystycznej, wypromowanie marki turystycznej obszaru, rozwój infrastruktury obsługi ruchu turystycznego, szlaków turystycznych, dbałość o stan dziedzictwa kulturowego w tym rewaloryzacja obiektów zabytkowych, promocja imprez i obiektów kulturotwórczych.

W tym obszarze na szczególną uwagę zasługują działania związane z rewitalizacja centrów miejskich Przeworska, Dynowa i Sieniawy, rozwój agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, rozwój infrastruktury rekreacyjno–sportowej oraz wsparcie rozwoju obiektów noclegowych i gastronomicznych. Oprócz wymienionych poniżej środków i metod ograniczania uciążliwości planowanych inwestycji na środowisko, ważnym aspektem będzie promowanie odpowiedzialnej turystyki oraz kształtowanie postaw użytkowników obiektów i odbiorców usług zgodnych z zasadami ochrony środowiska i ochrony przyrody.

Na obecnym etapie nie ma możliwości jednoznacznego odniesienia się do wystąpienia potencjalnego znaczącego oddziaływania na środowisko w związku z realizacją postanowień Strategii. Szczegółowe warunki realizacji inwestycji powinny być określone w ramach

wydawanych decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla poszczególnych przedsięwzięć. Zgodnie z art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Decyzje te określają środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięć, a w szczególności warunki wykorzystywania terenu w fazie realizacji i eksploatacji lub użytkowania przedsięwzięcia, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich a także w przypadku, gdy z oceny przedsięwzięcia na środowisko wynika potrzeba wykonania kompensacji przyrodniczej, stwierdza się konieczność jej wykonania.

Ponadto wszelkie działania o charakterze infrastrukturalnym powinny spełniać podstawowe wymagania dotyczące BHP i ochrony środowiska, w tym także opisane poniżej.

Tabela 5 Proponowane środki i zalecenia łagodzące niekorzystne oddziaływania na środowisko wynikające z realizacji Strategii

Element środowiska przyrodniczego	Środki łagodzące i zalecenia
Ludzie i społeczności	• oznakowanie obszarów, gdzie prowadzone będą prace budowlane i modernizacyjne w celu zwiększenia bezpieczeństwa ludzi podczas wykonywania tych prac;, • stosowanie sprawnego technicznie sprzętu, stałe prowadzenie nadzoru budowlanego oraz bezwzględne przestrzeganie przepisów BHP, • ograniczenie czasu pracy maszyn budowlanych do niezbędnego minimum w celu zmniejszenia emisji spalin oraz hałasu, • stosowanie systemów zabezpieczających rusztowania oraz maszyny i urządzenia podczas remontów i innych prac budowlanych, ograniczające jednocześnie uciążliwości przez niewywoływane, • stosowanie roślinności izolacyjnej (obudowa biologiczna wzdłuż ciągów komunikacyjnych).
Świat zwierzęcy	• wykonanie inwentaryzacji budynków przed przystąpieniem do prac budowlanych pod kątem występowania ptaków oraz nietoperzy, • prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków oraz rozrodu nietoperzy i innych gatunków istotnych pod względem przyrodniczym, których występowanie zidentyfikowano w rejonie planowanych inwestycji, • w przypadku braku możliwości prowadzenia prac w okresie poza lęgowym odpowiednio wcześniejsze zabezpieczenie budynków przed zakładaniem w nich lęgowisk, • prowadzenie prac budowlanych i modernizacyjnych w możliwe najkrótszym czasie.
Świat roślinny	• wykonywanie inwentaryzacji florystycznych, dendrologicznych i badań fitosocjologicznych w przypadku realizacji przedsięwzięć w rejonie lub sąsiedztwie obszarów cennych przyrodniczo, • zachowanie obszarów biologicznie czynnych o powierzchni proporcjonalnej do powierzchni zagospodarowania, • wprowadzanie nowych obszarów zielni urządzonej, dostosowanej

	do warunków siedliskowych oraz współgrającej z otoczeniem, • zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót budowlanych, z poszanowaniem wymagań ochrony środowiska, • prowadzenie ręcznych wykopów w sąsiedztwie systemów korzeniowych w czasie wykonywania prac budowlanych, • zabezpieczenie pni drzew narażonych na otarcia ze strony sprzętu budowlanego np. włókniny i obudowy drewniane.
Wody powierzchniowe i podziemne	• zabezpieczenie/uszczelnienie terenów zapleczy budów (magazynowanie substancji, materiałów oraz odpadów w sposób eliminujący kontakt z wodami opadowymi i gruntowymi), • kontrolowanie szczelności zbiorników paliw płynnych pojazdów stosowanych w czasie prac budowlanych w celu niedopuszczenia do miejscowego skażenia środowiska gruntowego substancjami ropopochodnymi, • zapewnienie dostępu pracownikom przedsiębiorstw budowlanych do przenośnych toalet oraz regularnie opróżnianie toalet z wykorzystaniem samochodów serwisowo-asenizacyjnych wyposażonych w odpowiednie akcesoria, • zachowanie szczególnej ostrożności w czasie prowadzenia prac w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych, • stosowanie w budowanych i modernizowanych budynkach rozwiązań technicznych mających na celu ograniczenie zużycia wody.
Powietrze	• zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót, a w szczególności przez: systematyczne sprzątanie placów budowy, zraszanie wodą placów budowy (zależnie od potrzeb), ograniczenie do minimum czasu pracy silników spalinowych maszyn i samochodów budowy, uważne ładowanie materiałów sypkich na samochody, stosowanie osłon na rusztowania, urządzenia, maszyny i pojazdy, ograniczających pylenie oraz inne zanieczyszczenia, • propagowanie ruchu rowerowego, pieszego, poprzez budowę nowych lub modernizację istniejących ciągów komunikacyjnych, • ograniczenie zmniejszania się lub zwiększanie powierzchni terenów zielonych na terenach zurbanizowanych, • budowanie pasów zieleni izolacyjnej, ograniczającej uciążliwości komunikacyjne.
Powierzchnia ziemi	• przed rozpoczęciem prac ziemnych zebranie warstwy wierzchniej gleby (humus), a po zakończeniu prac – rozplantowanie na powierzchni terenu, • przestrzegania prawidłowej gospodarki odpadami.
Krajobraz	• zintegrowanie nowych przedsięwzięć inwestycyjnych z istniejącą rzeźbą terenu, • utrzymanie areału zieleni miejskiej i zapobieganie degradacji infrastruktury wypoczynkowo-rekreacyjnej, • konsultacje społeczne przed realizacją przedsięwzięć wielkopowierzchniowych lub związanych ze istotna ingerencją w krajobraz.
Klimat	• utrzymanie zieleni na terenach zurbanizowanych i centrum miasta, • stosowanie zabiegów mających na celu zmniejszenie zatorów komunikacyjnych w mieście (odpowiednio zsynchronizowana sygnalizacja świetlna, propagowanie ruchu pieszego, rowerowego oraz komunikacji publicznej).
Zabytki i dobra materialne	• planowanie nowych inwestycji w harmonii z istniejącym krajobrazem i historycznym układem przestrzennym, • odpowiednie wyeksponowanie obiektów zabytkowych o wysokich wartościach artystycznych, historycznych i kulturowych na tle istniejącej

	zabudowy oraz planowanych inwestycji, • prowadzenie prac remontowych obiektów zabytkowych w uzgodnieniu z Konserwatorem Zabytków.

12. Oddziaływania transgraniczne

Przeworsko-Dynowski Obszar Wsparcia jest zlokalizowany w znacznej odległości od granicy Państwa – najbliższa granica z Ukrainą znajduje się w odległości ok. 40 km w kierunku południowo-wschodnim. Zakres oddziaływania wszystkich działań określonych w Strategii Rozwoju Gospodarczego PDOW nie obejmie obszarów sąsiednich państw zarówno na etapie budowy obiektów i modernizacji infrastruktury jak i na etapie eksploatacji obiektów. W związku z powyższym można stwierdzić, że oddziaływanie transgraniczne nie wystąpi.

13. Analiza rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zaproponowanych w projekcie Strategii

Kwestie rozwiązań alternatywnych w odniesieniu do analizowanego projektu Strategii rozwoju można generalnie rozpatrywać na trzech poziomach:

- analizy prawidłowości sformułowania celów i ich ewentualnych modyfikacji,
- analizy doboru sposobów i środków osiągania tak określonych celów,
- rodzaju, lokalizacji i skali przedsięwzięć inwestycyjnych, służących osiąganiu celów projektu Strategii.

Ograniczeniem w zaproponowaniu rozwiązań alternatywnych, typowym dla projektu Strategii rozwoju jest charakter ogólny wielu zapisów. Obok konkretnych zadań, projekt Strategii zawiera także ogólne ustalenia dotyczące określonych sfer funkcjonowania obszaru. Strategia ma charakter deklaratywny i w pewnej mierze dotyczy także spraw, postrzeganych jako ważne dla rozwoju, ale nie posiadających żadnych przesądzeń co do realności ich realizacji, a tym bardziej szczegółowych rozwiązań czy umiejscowienia w przestrzeni.

Kierunek działań wyznaczony w projekcie Strategii rozwoju dąży do osiągnięcia celów spełniających kryteria zrównoważonego rozwoju i jest istotny dla zwiększenia efektywności działań w zakresie poprawy stanu środowiska przyrodniczego. Niemniej jednak na tym etapie prac wdrożeniowych nie można jeszcze określić z dostatecznym prawdopodobieństwem, czy realizacja których zadań będzie miała najbardziej korzystny wpływ na środowisko przyrodnicze zwłaszcza w dłuższym horyzoncie czasowym.

Rozważając warianty alternatywne przedsięwzięć wynikających z zapisów Strategii PDOW, mogą to być działania związane z wyborem innej lokalizacji (warianty lokalizacji), innego

sposobu prowadzenia inwestycji (warianty konstrukcyjne i technologiczne, warianty organizacyjne), a także wariant niezrealizowania inwestycji tzw. wariant „0". Należy jednak pamiętać, że nawet wybór wariantu „0", może wiązać się z pewnymi konsekwencjami, ponieważ brak realizacji inwestycji może powodować negatywny oddźwięk środowiskowy np. niepodejmowanie rozbudowy i modernizacji kanalizacji sanitarnej, brak realizacji przedsięwzięć ograniczający emisję do powietrza itp. zaniechanie podejmowania pewnych działań wpłynie niekorzystnie na rozwój społeczno-gospodarczy obszaru. Bez potrzebnych działań stan środowiska oraz jakość życia mieszkańców może ulec pogorszeniu.

Dokładne określanie alternatywnych rozwiązań oznaczałoby konieczność opracowania Prognozy oddziaływania na środowisko na poziomie szczegółowości, który adekwatny jest dla wymaganych przez prawo raportów dla poszczególnych przedsięwzięć inwestycyjnych. Na obecnym etapie programowym, ze względu na ilość zadań inwestycyjnych oraz różny stopień zaawansowania procesu inwestycyjnego dla poszczególnych zadań (część zadań jest w trakcie realizacji, a niektóre zadania nie zostały jeszcze rozpoczęte) nie jest możliwe przeprowadzenie rzetelnej oceny wpływu wszystkich poszczególnych działań wymienionych w Strategii na środowisko oraz wyodrębnienie oddziaływań nadmiernych i wskazanie wariantów alternatywnych.

W tej sytuacji wybór optymalnej lokalizacji lub warunków realizacji poszczególnych zadań należy przeprowadzić w drodze indywidualnych postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć.

14. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień SRG PDOW oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Aby w przyszłości istniała możliwość obiektywnej weryfikacji i modyfikacji celów i zadań proponowanych w ramach Strategii Rozwoju PDOW, konieczne jest prowadzenie monitoringu, który dostarczy danych niezbędnych do weryfikacji poprawności i właściwej dalszej realizacji tych działań.

Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych programów oraz celów wytyczonych w Strategii. Analiza dokonujących się zmian prowadzona musi być stosownie do wewnętrznej struktury administracyjnej i organizacyjnej PDOW, tj. na poziomie gminy.

Monitorowanie realizacji Strategii PDOW odbywać będzie się na bieżąco (w okresach rocznych; raporty z realizacji strategii znajdują się w zakładce Raporty przy pliku strategii na stronie www projektu PDOW), zaś proces ewaluacji będzie przeprowadzony w połowie i po zakończeniu realizacji strategii. Nie można przy tym wykluczyć sytuacji szczególnych, w których konieczne natychmiastowe reakcje wymuszać będą wprowadzanie dodatkowych etapów ewaluacyjnych.

Zakres tematyczny monitoringu i ewaluacji realizacji Strategii PDOW określają cele i wynikające z nich zadania. Po zatwierdzeniu Strategii zostanie ona wdrożona do realizacji. Jej nieodłączną częścią stanie się wówczas założony w dokumencie schemat prowadzenia procesu monitoringu i ewaluacji. W celu prowadzenia działań monitoringu i ewaluacji należy powołać Komitet Monitorujący w składzie, który będzie odzwierciedlał mapę głównych interesariuszy Strategii oraz aktorów społecznych zaangażowanych w jej realizację na terenie PDOW. W skład Komitetu powinni niewątpliwe wejść przedstawiciele Starostwa Powiatowego, Zarządu Powiatu, przedstawiciele gmin, przedstawiciele organizacji gospodarczych, społecznych i pozarządowych. W związku z tym do zadań Komitetu Monitorującego należy zaliczyć:

- monitorowanie przebiegu oraz ocena efektywności i skuteczności realizacji strategii rozwoju i programów rozwoju regionalnego;
- ocena i wydawanie opinii w realizacji konkretnych celów;

- ocena postępów i rezultatów konkretnych działań;
- składanie odpowiednich propozycji do jednostek wdrażających;
- przyjmowanie okresowych raportów z realizacji strategii rozwoju i programów rozwoju regionalnego.

Komitet Monitorujący wskaże instytucje, organizacje i jednostki samorządowe z PDOW, od których będą pozyskiwane dane na temat realizacji Strategii. Do celów zbierania danych do monitoringu służyć będzie tabela mierników osiągania celów założonych w Strategii. W odniesieniu do zadań powiązanych z jakością życia mieszkańców oraz pośrednio z ochroną środowiska naturalnego, wskaźniki ewaluacji wymieniono w poniższej tabeli.

Tabela 6 Wskaźniki proponowane dla celów monitoringu strategii

Nazwa wskaźnika (miernika)	Sposób obliczenia wartości wskaźnika	Źródło informacji	Obszar monitoringu
Przyrost naturalny na 1000 ludności	Liczba urodzeń	BDL GUS	Oś priorytetowa 2
Wskaźnik obciążenia demograficznego	Stosunek liczby osób w wieku, gdy są one nieaktywne lub bierne zawodowo do liczby osób będących w wieku produkcyjnym	BDL GUS PUP, WUP	Oś priorytetowa 1 i 2
Saldo migracji	Różnica pomiędzy liczbą osób przyjeżdżających i wyjeżdżających	BDL GUS	Oś priorytetowa 1 i 2
Wskaźnik wykształcenia	Struktura wykształcenia mieszkańców w wieku co najmniej 15 lat, w %	BDL GUS	Oś priorytetowa 2
Rozwój działalności badawczo - rozwojowej	Wydatki przedsiębiorstw na działalność badawczo - rozwojową	BDL GUS	Oś priorytetowa 1
Poprawa jakości życia (ochrona zdrowia)	Liczba mieszkańców na 1 łóżko szpitalne	BDL GUS	Oś priorytetowa 2
Poprawa jakości życia (ochrona zdrowia)	Liczba mieszkańców na 1 lekarza	BDL GUS	Oś priorytetowa 2
Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	Liczba aktywnych organizacji NON-PROFIT (fundacje, organizacje pożytku publicznego, stowarzyszenia i organizacje społeczne) w przeliczeniu na 1000 ludności	GUS	Oś priorytetowa 2
Budowa gospodarki opartej na wiedzy	Nakłady na działalność innowacyjną Wartość (w relacji do liczby przedsiębiorstw) w przedsiębiorstwach przemysłowych	GUS	Oś priorytetowa 1
Budowa gospodarki opartej na wiedzy (struktura PKB w układzie regionalnym)	Udział nakładów (%) na działalność badawczo-rozwojową w PKB ogółem oraz ponoszonych przez sektor przedsiębiorstw	GUS	Oś priorytetowa 1
Budowa gospodarki opartej na wiedzy	Liczba patentów na 1 mln ludności	GUS Urząd patentowy	Oś priorytetowa 1
Budowa gospodarki opartej na wiedzy	Liczba patentów zarejestrowanych w urzędzie patentowym	GUS Urząd patentowy	Oś priorytetowa 1

Budowa gospodarki opartej na wiedzy (Udział przedsiębiorstw wysokiej i średniowysokiej techniki)	Udział przedsiębiorstw wysokiej i średniowysokiej techniki w ogóle przedsiębiorstw (wg sekcji i działów PKD)	GUS	Oś priorytetowa 1
Budowa gospodarki opartej na wiedzy (Wskaźnik poziomu komercjalizacji innowacji)	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży wyrobów ogółem	GUS	Oś priorytetowa 1
Intensywność ruchu turystycznego	Ilość odwiedzających odnotowanych na terenie PDOW	ROT GUS	Oś priorytetowa 3
Intensywność ruchu turystycznego	Ilość biletów sprzedanych przez kolejkę wąskotorową	Dokumentacja projektu PDOW	Oś priorytetowa 3
Atrakcyjność turystyczna	Ilość imprez kulturalno-turystycznych zorganizowanych na terenie PDOW	Dokumentacja projektu PDOW	Oś priorytetowa 3

W zakresie ochrony środowiska prowadzony jest monitoring przeprowadzany przez odpowiednie służby, zarówno ochrony środowiska, przyrody czy sanitarne. Należą do nich m.in. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny, jak i wydziały ochrony środowiska Urzędu Wojewódzkiego, i powiatowego. Polega on na corocznej analizie i ocenie stanu poszczególnych komponentów środowiska w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach państwowego monitoringu (w szczególności dotyczącego: stanu wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza, klimatu akustycznego, gleb) oraz na analizie i ocenie innych dostępnych wyników pomiarów i obserwacji. Wyniki monitoringu stanu środowiska przyrodniczego są publikowane w odpowiednich opracowaniach, takich jak np. Raport o stanie środowiska województwa podkarpackiego, wydawanym corocznie. Ponadto na obszarze opracowania i jego sąsiedztwie są dokonywane pomiary hałasu komunikacyjnego wykonywane zarówno poprzez odpowiednich zarządców dróg, jak i służby inspektoratu ochrony środowiska.

Spis ilustracji

Ilustracja 1 Mapa Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia..... 20

Ilustracja 2 Zasięg granic jednostki JCWPd nr 127 23

Ilustracja 3 Zasięg granic jednostki JCWPd nr 158 24

Ilustracja 4 Mapa zagrożenia powodziowego (Q=0,2%, ciemnoniebieski) i wstępnej oceny ryzyka powodziowego (jasnoniebieski) dla rejonu Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia. 31

Spis tabel

Tabela 1 Wykaz jednolitych części wód podziemnych na terenie PDOW..... 23

Tabela 2: Wykaz ujęć wód podziemnych na terenie Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia. 25

Tabela 3 Charakterystyka Jednolitych Części wód powierzchniowych na terenie PDOW..... 28

Tabela 4 Obszary NATURA 2000 na terenie Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia..... 41

Tabela 5 Proponowane środki i zalecenia łagodzące niekorzystne oddziaływania na środowisko wynikające z realizacji Strategii..... 83

Tabela 6 Wskaźniki proponowane dla celów monitoringu strategii..... 89

Spis załączników

- Zmodyfikowana macierz oddziaływań Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia.
- Mapa topograficzna z naniesieniem granic obszarów Natura 2000 na terenie Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia.

„Strategia Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia”

Gmina Adamówka, Gmina Dynów, Miasto Dynów, Gmina Gać, Gmina Hyżne, Gmina Jawornik Polski, Miasto i Gmina Kańczuga, Gmina Miejska Przeworsk, Powiat Przeworski, Gmina Przeworsk, Miasto i Gmina Sieniawa, Gmina Tryńcza, Gmina Zarzecze

Rzeszów, wrzesień 2014

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

„Strategia Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia" została wykonana w ramach projektu „Zintegrowany Rozwój Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia" współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013. Opracowanie zostało wykonane w ramach „Konkursu dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych" ogłoszonego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Opracowanie:

Instytut Gospodarki Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie
Ul. H. Sucharskiego 2
35-225 Rzeszów

Zespół redakcyjny:

dr Adam Tittinger (nadzór merytoryczny),
dr Leszek Kisiel, dr Anna Miarecka, Monika Pudło, Andrzej Sawicki

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści

1. Wstęp 4
2. Charakterystyka Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia 6
3. Wnioski z analizy społeczno – gospodarczej Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia 10
4. Uwarunkowania zewnętrzne strategii Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia 14
5. Analiza SWOT 22
6. Wizja rozwoju PDOW 31
7. Cele strategiczne i szczegółowe PDOW 32
   7.1. Oś priorytetowa 1. Rozwój konkurencyjnej gospodarki w oparciu o nowoczesne technologie oraz wzrost kapitału ludzkiego i społecznego 33
   7.2. Oś priorytetowa 2. Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju 34
   7.3. Oś priorytetowa 3. Wzmocnienie potencjału turystycznego 36
8. Odniesienie do dokumentów strategicznych i programowych 38
   8.1. Strategia Europa 2020 38
   8.2. Umowa Partnerstwa 2014-2020 40
   8.3. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności 46
   8.4. Strategia Rozwoju Kraju 2020 47
   8.5. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 51
   8.6. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 52
   8.7. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 55
   8.8. Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020 56
   8.9. Programy operacyjne na szczeblu krajowym, ponadregionalnym i regionalnym, w tym Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2014-2020 66
9. Monitoring i ewaluacja strategii rozwoju PDOW 80

1. Wstęp

Systematyczny proces wzrostu jakości życia lokalnych społeczeństw jest oparty na wzajemnie ze sobą zrównoważonych czynnikach o charakterze społecznym, ekonomicznym i ekologicznym. Długookresowe programowanie rozwoju jest obecnie podstawą dla procesów decyzyjnych zachodzących w jednostkach samorządowych, a sam proces zarządzania, oparty na podejściu strategicznym ma charakter aktywny.

Dlatego też celem opracowania „Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia" jest tworzenie optymalnych warunków rozwoju gospodarczego, które zachodzą równolegle do przebiegających procesów utrzymywania i rozbudowy infrastruktury społecznej i technicznej. W tym aspekcie Strategia pojmowana jest, jako świadomy, systematyczny i ukierunkowany na przyszłość proces ciągłego przygotowywania i podejmowania decyzji dotyczących przyszłego poziomu rozwoju Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia. Dokument, opracowany w procesie strategicznego planowania rozwoju, będzie ukierunkowany na realizację długofalowych celów PDOW i w efekcie przyczyni się do osiągnięcia rozwoju ekonomicznego i społecznego zarówno w kategoriach ilościowych jak i jakościowych. Strategia oparta została na zidentyfikowanych na etapie diagnozy i analizy SWOT potencjałach rozwojowych i koncentruje się na wyselekcjonowanych, skoncentrowanych działaniach w ramach trzech Osi priorytetowych.

Koncepcja opracowania „Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia" prowadzona była w oparciu o współdziałanie strategiczne charakterystyczne dla podejścia ekspercko - partycypacyjnego w opracowaniu Strategii. Metoda ta zakłada połączenie podejścia eksperckiego z podejściem społecznym. Współdziałanie strategiczne przyczyni się do uruchomienia większego potencjału Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia, przy jednoczesnej redukcji poziomu ryzyka podejmowanych przedsięwzięć wobec zagrożeń wynikających ze zmiennego otoczenia i działań innych podmiotów. Strategia oparta została na uznanych przez społeczność lokalną wartościach oraz na wewnętrznym potencjale sił z uwzględnieniem wewnętrznych słabości PDOW.

Realizacja Strategii oparta została na współpracy JST tworzących PDOW oraz na wspólnym planowaniu rozwoju, w tym wspólnych inwestycji rozwojowych, w celu skutecznego rozwiązywania wspólnych problemów oraz pełniejszego wykorzystania istniejących potencjałów.

W trakcie prac nad Strategią prowadzony był następujący tryb pracy:

1. Projekt Strategii, opracowany przez konsultantów w oparciu o informacje i materiały zebrane we współpracy z osobami wyznaczonymi przez JST do kontaktu z Wykonawcą.

2. Wypracowane zapisy były przedmiotem analizy i weryfikacji przez gminy wchodzące w skład PDOW.
3. Wyniki prac konsultantów były udostępniane i dyskutowane z Zespołem pracującym nad Strategią w trakcie spotkania warsztatowego, które odbyło się 13.06.2014 r.

   W skład Zespołu wchodzili przedstawiciele gmin tworzących Przeworsko – Dynowski Obszar Wsparcia, w tym między innymi:
   - przedstawiciele najwyższych władz samorządowych (Rady, Zarządu),
   - pracownicy samorządowi,
   - przedstawiciele podmiotów gospodarczych, lokalnych instytucji,
   - inne osoby o wysokiej aktywności lub pozycji społecznej - tzw. lokalne autorytety, lokalni liderzy, którzy zgłosili chęć włączenia się do pracy nad strategią.

Spotkania warsztatowe realizowane były z wykorzystaniem techniki moderacji wizualnej, „burzy mózgów". Zastosowanie tych metod pozwoliło na:
- uzyskanie wysokiego poziomu interakcji między uczestnikami spotkań,
- efektywne z punktu widzenia czasu dochodzenie do wyników pracy w grupie,
- ogniskowanie dyskusji,
- rozwinięcie u osób pracujących nad strategią umiejętności pracy w grupie oraz skutecznego porozumiewania się.

4. Projekt Strategii PDOW podlegał konsultacjom społecznym
   - Konsultacje Strategii PDOW prowadzone były w trakcie spotkań konsultacyjnych w każdej z 12 gmin wchodzących w skład Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia oraz w Starostwie Powiatowym w Przeworsku. Konsultacje społeczne dla przedmiotowego opracowania przeprowadzone zostały w dniach 27 sierpnia – 5 września 2014 r. W ramach konsultacji społecznych przeprowadzono 39 spotkań (po 3 w każdym samorządzie PDOW). W spotkaniach brali udział: wójt/burmistrz/starosta, przewodniczący rady gminy/miasta/powiatu, mieszkańcy (dyżur eksperta).
   - Konsultacje prowadzono także poprzez udostępnienie na stronie internetowej projektu Strategii PDOW oraz formularza uwag.
   - Wnioski i uwagi z konsultacji społecznych zostały przeanalizowane i w przypadku uznania ich zasadności – uwzględnione. W efekcie powstała finalna wersja Strategii PDOW.

2. Charakterystyka Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 wprowadza do planowania strategicznego współzależność celów polityki przestrzennej z celami polityki regionalnej, co w konsekwencji przekłada się na wprowadzenie obszarów funkcjonalnych. Zgodnie z definicją KPZK 2030 obszar funkcjonalny to „zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi, jednolitymi celami rozwoju". Przeworsko-Dynowski Obszar Wsparcia (PDOW) wyznaczono w oparciu o Strategię Rozwoju Powiatu Przeworskiego i Powiatu Rzeszowskiego oraz inne dokumenty o charakterze strategicznym i planistycznym, jak również w oparciu o analizy i przeprowadzone konsultacje.

Przeworsko-Dynowski Obszar Wsparcia (zwanej dalej PDOW) położony jest w województwie podkarpackim, na terenie dwóch powiatów: przeworskiego i rzeszowskiego.

Przeworsko Dynowski Obszar Wsparcia obejmuje swym zasięgiem 12 gmin, odpowiednio w tym:

a) 2 gminy miejskie:
   - Przeworsk,
   - Dynów,
b) 2 gminy miejsko-wiejskie:
   - Kańczuga,
   - Sieniawa,
c) 8 gmin wiejskich:
   - Adamówka,
   - Gać,
   - Tryńcza,
   - Zarzecze,
   - Jawornik Polski,
   - Przeworsk,
   - Dynów,
   - Hyżne.

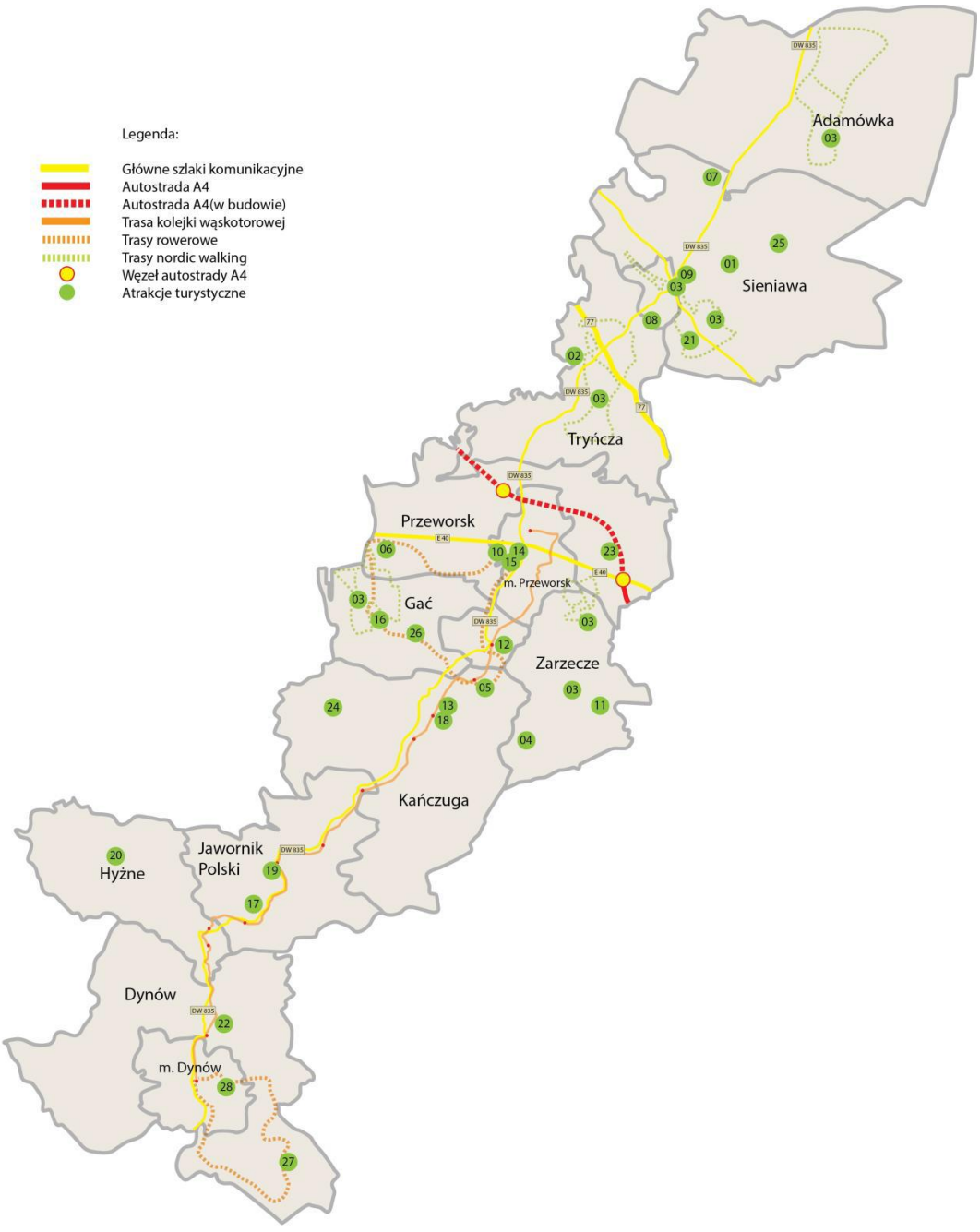
PDOW położony jest w południowo-wschodniej Polsce, w województwie podkarpackim. Od strony wschodniej obszar graniczy z powiatami: przemyskim, jarosławskim i lubaczowskim; od zachodniej z rzeszowskim ziemskim, łańcuckim i leżajskim, zaś od strony północnej stanowi granicę województwa.

Liczba ludności zamieszkująca 892 km^2 obszar wynosi 99 537 osób. Terytorium PDOW stanowi jedynie 5% powierzchni województwa podkarpackiego wynoszącego 17 845,76 km^2. Liczba mieszkańców PDOW stanowi 4,7% ogólnej liczby mieszkańców Regionu wynoszącej 2 129 294. Mimo relatywnie niewielkiej powierzchni oraz liczby

mieszkańców obszar zachowuje zwartość przestrzenną, a przede wszystkim wykazuje znaczne i rozwinięte powiązania funkcjonalne. Głównym punktem odniesienia dla obszaru jest miasto Przeworsk – siedziba powiatu. W szerszym kontekście PDOW należy odnosić do miasta Rzeszów i Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Celem utworzenia PDOW jest współpraca między samorządami w celu zwiększenia konkurencyjności i spójności obszaru w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym, a także wykorzystanie wewnętrznego potencjału obszaru współpracy samorządów poprzez wspólną realizację przedsięwzięć.

Rysunek 1. Mapa Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia

Źródło: Analiza potencjału gospodarczego, turystycznego i społecznego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia, s. 24

Legenda - atrakcje turystyczne oznaczone na mapie:

01 nekropolia - okolice Sieniawy
02 strażnica kolejowa - Chodaczów k. Tryńczy.
03 parki Nordic Walking, w gminach
04 kościół p. w. Wszystkich Świętych w Siennowie,
05 cerkiew p. w. Św. Michała w Krzeczowicach,
06 kościół p. w. Marii Magdaleny w Nowosielcach,
07 cerkiew greko-katolicka p. w. Zaśnięcia Bogurodzicy w Rudce,
08 cerkiew p. w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Leżachowie.
09 zespół pałacowo-parkowy Czartoryskich w Sieniawie
10 Muzeum Pałac Lubomirskich w Przeworsku
11 zespół pałacowy hrabiostwa Dzieduszyckich w Zarzeczu
12 zespół pałacowo-parkowy Turnauów w Urzejowicach
13 zespół pałacowy Kellermannów w Żuklinie
14 Bazylika kolegiacka p. w. Ducha Św. - Przeworsk
15 Kaplica Grobu Bożego - Przeworsk
16 Kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP – Białoboki w gminie Gać
17 Kościół par. p.w. św. Andrzeja Apostoła – Jawornik Polski
18 Kościół par. p.w. św. Michała Archanioła – Kańczuga
19 Cerkiew greko-kat. p.w. Przemienienia Pańskiego, ob. kościół rzym.-kat. par. p.w. Niepokalanego serca NMP – Hadle Szklarskie w gminie Jawornik Polski
20 Dworek Hyżne
21 Cerkiew greko-kat. p.w. św. Mikołaja, ob. kościół rzym.-kat. – Leżachów w gminie Sieniawa
22 Kościół św. Wojciecha w Bachórzu
23 Winnice: Aleksandrów i Białobrzeżki
24 Rezerwat *Husówka* (florystyczny)- Sietesz w gminie Kańczuga
25 Rezerwat *Lupa* (leśny) – Dobra w gminie Sieniawa
26 Trasa rowerowa: Pętla wokół Przeworska: Przeworsk – Studzian – Nowosielce - Białoboki – Ostrów – Mikulice – Krzeczowice - Urzejowice – Przeworsk
27 Trasa rowerowa: Dynów - Dąbrówka Starzeńska – Dylągowa - Pawłokoma – Dynów.
28 Ruiny zamku w Dąbrówce Starzeńskiej

Źródło: Analiza potencjału gospodarczego…, op. cit.

Tabela 1.Obszar i ludność Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia

Samorząd	Powierzchnia		Liczba mieszkańców	
	km^2	% ogółu	liczba	% ogółu
Przeworsk (miasto)	22,13	2,47	15 779	15,87
Adamówka	134,28	15,04	4 174	4,20
Gać	35,96	4,03	4 672	4,70
Jawornik Polski	62,93	7,05	4 612	4,64
Kańczuga	105,03	11,76	12 586	12,66
Przeworsk	90,80	10,17	14 876	14,96
Sieniawa	127,65	14,31	7 026	7,06
Tryńcza	70,06	7,85	8 337	8,38
Zarzecze	49,18	5,51	7 200	7,24
Dynów (miasto)	24,55	2,74	6 186	6,22
Dynów	119,02	13,33	7 034	7,07
Hyżne	51,26	5,74	6 968	7,00
Razem PDOW	892,85	100,00	99 450	100,00

Źródło: GUS, 31. XII. 2013 r.

Na obszarze Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia znajdują się cztery miasta – ośrodki lokalne, które zgodnie z zapisami KPZK 2030 „nie mają swojego zaplecza funkcjonalnego w postaci wyznaczonego obszaru funkcjonalnego, ale mają szansę na koncentrację funkcji gospodarczych oraz służą obszarom wiejskim swoim zapleczem usługowym". Ośrodki lokalne mają natomiast szczególne znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich, głównie, jako centra tworzenia funkcji pozarolniczych oraz jako inkubatory przedsięwzięć aktywizujących te tereny.

PDOW leży na obszarze, na którym KZPK 2030 przewiduje tworzenie tzw. wiejskich obszarów funkcjonalnych uczestniczących w procesach rozwojowych.

3. Wnioski z analizy społeczno – gospodarczej Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia

Punktem wyjścia dla opracowania Strategii PDOW jest szczegółowa diagnoza jej stanu uwzględniająca czynniki geograficzne, demograficzne, gospodarcze i społeczne. Ocena całości zjawisk gospodarczych, społecznych i ekonomicznych przeprowadzona została w oparciu o opracowaną „Analizę potencjału gospodarczego, turystycznego i społecznego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia" w kontekście ogólnej sytuacji województwa podkarpackiego i całego kraju. Takie ujęcie posiadanych informacji pozwoliło na obiektywną ocenę stanu istniejącego PDOW. Wnioski z analizy prezentują najważniejsze problemy, stanowiące obszary kluczowe, na jakich winna skoncentrować się Strategia. Wyłonienie najważniejszych problemów pozwoliło na określenie obszarów, które wymagają restrukturyzacji oraz na ustalenie stopnia istotności zgłoszonych barier rozwoju.

Opracowana diagnoza pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków dotyczących potencjału społeczno – gospodarczego PDOW.

Analizując liczbę mieszkańców gmin obszaru w ostatniej dekadzie można zaobserwować pozytywny trend utrzymywania się liczby mieszkańców na stałym poziomie. Wynika to w dużej mierze z ustabilizowanego przyrostu naturalnego, który utrzymuje wartości dodatnie (większa liczba urodzeń niż zgonów). Prognozy demograficzne dla obszaru wskazują, że liczba mieszkańców będzie utrzymywać się na stałym poziomie.

Relatywnie dobry poziom bezpieczeństwa wyrażony malejącą liczbą przestępstw stanowi pozytywny czynnik dla rozwoju lokalnego. Niskie wskaźniki przestępczości w powiecie przeworskim stanowiącym rdzeń PDOW oraz wyższa wykrywalność przestępstw pozwalają założyć, że w tym aspekcie PDOW posiada zdecydowaną przewagę konkurencyjną.

W latach 2000 - 2013 liczba podmiotów gospodarczych na obszarze PDOW systematycznie rośnie. Jednakże poziom przedsiębiorczości, wyrażony liczbą podmiotów gospodarki narodowej w stosunku do liczby mieszkańców na obszarze PDOW jest dość niski (506), w porównaniu do średniej wojewódzkiej wynoszącej 728. Najwyższy wskaźnik przedsiębiorczości (wyższy od średniej wojewódzkiej) odnotowano w Przeworsku. Podmioty gospodarcze zakwalifikowane do sekcji G PKD - handel, zdecydowanie dominują na mapie gospodarczej Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Gospodarczego (stanowią blisko 27% ogółu podmiotów z sektora prywatnego). Ważnym działem gospodarki obszaru jest budownictwo i przetwórstwo przemysłowe, a zwłaszcza produkcja wyrobów z drewna oraz korka. Specjalistyczne opracowania branżowe (np. „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013" Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową) wskazują, że podregion przemyski oraz rzeszowski, na którego obszarze rozlokowany jest Przeworsko-Dynowski Obszar Wsparcia, zajmują odległe miejsca w rankingu atrakcyjności inwestycyjnej podregionów w Polsce dla działalności przemysłowej.

Znacznie lepiej została oceniona atrakcyjność inwestycyjna w zakresie działalności usługowej.

Problemem społecznym obszaru jest wysokie bezrobocie. Specyfiką Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia jest to, że bezrobociem bardziej obciążeni są mieszkańcy powiatu przeworskiego. W powiecie przeworskim stopa bezrobocia osiągnęła poziom 19,2%, natomiast w powiecie rzeszowskim 15,4%. Średnia dla województwa wynosi 16,4% (marzec 2014 r.). Problemem bezrobocia dotknięte są w głównej mierze osoby młode - do 35 roku życia. Wyróżniającą się liczebnie grupą bezrobotnych są osoby nieposiadające kwalifikacji. Mimo intensywnych działań publicznych służb zatrudnienia w zakresie aktywizacji zawodowej i przedsiębiorczości, wciąż liczba przedsiębiorstw w stosunku do liczby mieszkańców jest niska.

Rynek pracy nie gwarantuje wysokich zarobków – przynajmniej z punktu widzenia statystyk GUS. Przeciętne wynagrodzenie brutto w 2012 roku w powiecie przeworskim (2.859 zł) i rzeszowskim (2.037 zł) jest zdecydowanie niższe niż średnia zarówno krajowa (3.744,38 zł), jak i dla województwa podkarpackiego (3.152 zł).

Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej pokazuje rzeczywistą skalę problemów społecznych na danym obszarze. W 2012 roku w województwie podkarpackim 11% ogółu mieszkańców zamieszkiwało gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej. W skali Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia największy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej odnotowano w gminie Adamówka (27,8%) oraz Jawornik Polski (23,4%). Skala potrzeb i problemów społecznych jest bardzo wysoka. Najlepsza sytuacja pod tym względem jest w mieście Przeworsk (6,5%).

Atutem PDOW jest dobre skomunikowanie - zarówno drogowe jak i kolejowe. Dostęp do mediów (gaz, woda, kanalizacja) jest zróżnicowany, lepszy na obszarach miejskich PDOW.

Niska aktywność mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości rekompensowana jest dość wysoką aktywnością obywatelską. Dynamicznie rośnie liczba organizacji pozarządowych (społecznych). Mieszkańcy powiatu przeworskiego i rzeszowskiego wykazują wyższą (niż średnia wojewódzka i krajowa) aktywność w zakresie frekwencji wyborczej w wyborach samorządowych, która jest podstawowym wskaźnikiem partycypacji obywatelskiej.

Dochody budżetowe samorządów PDOW są bardzo zróżnicowane. W 2012 roku w przeliczeniu na mieszkańca najwyższy dochód budżetowy osiągnęła gmina Sieniawa (3.840 zł), Adamówka (3.342 zł) oraz miasto Dynów (3.093 zł). Najniższy gmina wiejska Przeworsk (2.263 zł). Mimo, że dochody samorządów PDOW rosną z roku na rok, a tym samym wydatki, to ich poziom względem średniej wojewódzkiej i krajowej jest niski.

Atutem PDOW jest bogate dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe. Rdzeniem oferty turystycznej PDOW jest Przeworska Kolej Dojazdowa pierwotnie funkcjonująca pod nazwą: Wąskotorowa Kolej Lokalna Przeworsk – Dynów. Jest to linia kolejowa łącząca Przeworsk i Dynów, biegnąca doliną rzeki Mleczki. Niewątpliwą atrakcją terenów PDOW jest możliwość uprawiania turystyki aktywnej. W mieście Przeworsk ulokowana jest większość miejsc noclegowych na obszarze PDOW i to jest miejsce kumulacji ruchu turystycznego obszaru. PDOW posiada niewątpliwie potencjał turystyczny, jednakże nie jest on w pełni wykorzystywany. Taka sytuacja wymaga od samorządów wysiłku inwestycyjnego

nakierowanego na uatrakcyjnienie pobytu dla turystów, tym samym stymulując sektor biznesu do zwiększania liczby miejsc noclegowych.

Przeworsk i Dynów to ważne ośrodki edukacyjne na poziomie podstawowym. Najwyższy współczynnik skolaryzacji odnotowuje gmina miejska Przeworsk, a najniższy gmina wiejska Przeworsk. Współczynnik skolaryzacji przekraczający 100% wykazuje również gmina miejska Dynów (przy niskim współczynniku gminy wiejskiej Dynów). Analizując wskaźniki edukacji na terenie PDOW znamienne jest, że pomimo tego, iż uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych osiągają niższe wyniki kształcenia w porównaniu do średniej województwa, sprawdzane w testach szóstoklasisty i w egzaminach gimnazjalnych, to na poziomie szkolnictwa ponadgimnazjalnego wyniki kształcenia przewyższają średnią województwa.

Przeworsko-Dynowski Obszar Wsparcia cechuje się nadal znaczną prężnością demograficzną i to głównie w zakresie przyrostu naturalnego. Posiada też znaczący udział w kształtowaniu sytuacji ludnościowej regionu. Jednocześnie obszar ten jest słabo zurbanizowany.

Do głównych potencjałów PDOW należą:

- korzystne tendencje demograficzne,
- wysoka aktywność obywatelska – wysoka frekwencja w wyborach samorządowych,
- potencjał turystyczny, na który składa się bogate dziedzictwo przyrodnicze (parki krajobrazowe, obszary chronione) oraz architektoniczne i kulturowe (zespoły parkowo-pałacowe, drewniane budownictwo sakralne), „kultura przeworska”,
- kolejka wąskotorowa Przeworsk-Dynów,
- wysoki poziom bezpieczeństwa (wyższa wykrywalność przestępstw w porównaniu do średniej krajowej),
- dobra baza edukacyjna.

Obszar charakteryzuje się przede wszystkim słabą kondycją finansową samorządów, i tym samym możliwościami inwestycyjnymi gmin. Gminy PDOW znajdują się na tzw. ścianie wschodniej charakteryzującą się niską atrakcyjnością inwestycyjną. Z pewnością na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej PDOW wpłynie oddanie do użytku autostrady A4, która przebiegać będzie na północ od Przeworska. Okolicznością pozytywną jest to, że gminy PDOW w coraz większym stopniu postrzegają współpracę samorządów, jako główny warunek poprawy jakości życia mieszkańców.

Opracowana na potrzeby niniejszego dokumentu diagnoza wskazuje na następujące okoliczności generujące bariery rozwojowe:

- niska atrakcyjność inwestycyjna,
- niski wskaźnik przedsiębiorczości,
- niska gęstość zaludnienia,
- bliskość Rzeszowa - jako ośrodka świadczącego usługi społeczne,

- likwidacja wielu zakładów pracy.

Jako istotne bariery rozwojowe zdiagnozowano:

- niskie dochody budżetowe samorządów,
- kurczący się rynek pracy,
- słabo rozwijające się budownictwo mieszkaniowe,
- wysoka stopa bezrobocia,
- brak inwestorów tworzących miejsca pracy.

Negatywne konsekwencje występujących barier rozwojowych dotyczą takich zjawisk jak:

- niska jakość infrastruktury społecznej,
- niskie wydatki na inwestycje,
- migracje "za pracą",
- stagnacja gospodarcza,
- marginalizacja turystyki, jako obszaru rozwoju

4. Uwarunkowania zewnętrzne strategii Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia

Uwarunkowania zewnętrzne realizacji Strategii są wynikiem procesów zachodzących zarówno w sytuacji społeczno - gospodarczej województwa podkarpackiego, Polski, jak również procesów globalizacyjnych na rynku europejskim i światowym oraz struktur niezależnych od samorządów tworzących PDOW.
Analiza obejmuje:

1. **Uwarunkowania przestrzenne** wynikające z położenia administracyjnego na tle jednostek administracyjnych, struktur funkcjonalno-przestrzennych oraz sieci komunikacyjnej;
2. **Uwarunkowania gospodarcze** wynikające z układów międzynarodowych oraz polityki państwa w kontekście jej wpływu na rozwój gospodarczy kraju i regionów, w tym uwarunkowania wynikające z polityki regionalnej oraz dokumentów strategicznych i programowych o znaczeniu regionalnym, krajowym i europejskim;
3. **Uwarunkowania społeczne** w szczególności w kontekście dyrektyw Unii Europejskiej o swobodnym przepływie osób, likwidujące bariery w wyborze miejsca osiedlenia się, uzyskania obywatelstwa i podejmowania pracy;
4. **Uwarunkowania polityczne** wynikające z przynależności Polski do Unii Europejskiej, udział w Jednolitym Rynku Unii Europejskiej, jak również udział województwa podkarpackiego, jako regionu Unii Europejskiej w realizacji unijnej polityki spójności.

Zidentyfikowane na etapie diagnozy negatywne tendencje w zakresie rozwoju gospodarczego i społecznego determinują niską jakość życia mieszkańców. Związane jest to ze zmniejszaniem poziomu dochodów ludności, odpływem ludności z rolnictwa oraz procesami migracyjnymi, które związane są z brakiem możliwości znalezienia miejsc pracy w pobliżu miejsca zamieszkania.

- **Uwarunkowania przestrzenne**

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej województwa ważną rolę odgrywa aglomeracja rzeszowska i miasto Rzeszów. Przeworsk jest ośrodkiem o znaczeniu ponadlokalnym o szansach dla rozwoju funkcji produkcyjnych, usługowo-handlowych, administracyjnych w zakresie szkolnictwa wyższego i średniego wyspecjalizowanego oraz zdrowia. Przeworsk położony jest w pasie przyśpieszonego rozwoju w województwie, obejmujący pasmo środkowe wzdłuż drogi krajowej nr 4 (trasa międzynarodowa E-40), a docelowo także autostrady A4 i magistrali kolejowej E-30. Jest to pasmo o znaczeniu europejskim, które obejmuje miasta: Dębica, Rzeszów, Przeworsk, Jarosław i Przemyśl. Linia kolejowa do użytku turystycznego relacji Przeworsk-Dynów o nazwie Przeworska Kolej Dojazdowa dopuszcza możliwość jej modernizacji i rozbudowy.

Plan określa, że obszarami o intensywnej produkcji rolnej są następujące gminy: Gać, Kańczuga, Jawornik Polski, Zarzecze, Sieniawa oraz Hyżne. Oznacza to, że są to tereny o bardzo korzystnych walorach do produkcji rolnej. Zakłada się intensyfikację produkcji rolnej na tych obszarach.

- **Uwarunkowania gospodarcze**

W zakresie gospodarki zewnętrznym uwarunkowaniem obszaru PDOW jest położenie na terenie województwa podkarpackiego i związane z tym oddziaływanie gospodarki województwa na warunki gospodarowania w obszarze PDOW. Województwo podkarpackie cechuje jedna z najkorzystniejszych w Polsce, policentryczna struktura osadnicza. Miasta na obszarze województwa są rozmieszczone względnie równomiernie, z drugiej jednak strony województwo posiada najmniejszy w kraju wskaźnik urbanizacji (41,4%).

Podkarpackie charakteryzuje się dynamicznym, ale relatywnie niskim poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego. Wartość regionalnego PKB sytuują województwo na jednym z ostatnich miejsc w Unii Europejskiej. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca województwa w 2012 r. wyniósł 67,0 % i był najniższym wynikiem w kraju (GUS 2012). W celu przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego w województwie podkarpackim w dokumentach programowych samorządu wojewódzkiego sprecyzowano inteligentne specjalizacje w obszarach, w których osiągnąć można przewagę konkurencyjną i dokonać transformacji gospodarczej.

Marka województwa podkarpackiego z założenia ma budować percepcję zrównoważonego rozwoju w kontekście dwóch najważniejszych elementów turystyki i działalności gospodarczej. Kluczowe znaczenie mają działania, które posłużą poprawie konkurencyjności obecnych na rynku ofert turystycznych, a także przygotowaniu i komercjalizacji nowych produktów turystycznych w zakresie turystyki wypoczynkowej, uzdrowiskowej, krajoznawczej, aktywnej, biznesowej oraz przygranicznej. Szansą na promocję postaw proinnowacyjnych wśród przedsiębiorców w województwie podkarpackim są instytucje otoczenia biznesu, jak działający w Przeworsku oddział terenowy Rzeszowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego. Aktywność tych instytucji i dostęp do oferowanych przez nie usług pozwala zmniejszyć ryzyko i obciążenia związane z rozwojem przedsiębiorstwa. Duże znaczenie dla regionu mają również klastry skupiające nie tylko duże firmy i zagranicznych inwestorów, ale także liczną grupę małych i średnich przedsiębiorców.

Podkarpackie miejscowości zmagają się z wieloma wyzwaniami rozwojowymi - problemami społecznymi i gospodarczymi wynikającymi z upadku tradycyjnych gałęzi przemysłu, utraty dotychczasowych funkcji, globalizacji czy też spowolnienia gospodarczego. W niektórych ośrodkach miejskich lub na niektórych obszarach doszło do kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych oraz do degradacji fizycznej, gospodarczej i społecznej. Miejscowości o dobrej sytuacji ekonomicznej skoncentrowane są przede wszystkim w centralnej części województwa, w obrębie

oddziaływania Rzeszowa oraz w zachodniej części regionu, w pasie od Krosna przez Dębicę po Mielec i Tarnobrzeg. Najwięcej miejscowości o słabym potencjale rozwojowym znajduje się na północy i północnym-wschodzie województwa (Lubaczów, Cieszanów, Narol i Oleszyce). W ramach województwa dominującą pozycję zajmuje liczący ponad 180 tys. mieszkańców Rzeszów, który jest największym ośrodkiem miejskim, stolicą regionu i siedzibą władz samorządowych. Spełnia wiele funkcji ponadregionalnych m.in.: jest centrum strefy węzłowej i obszaru wykształcającej się aglomeracji miejsko-przemysłowej, przeobrażającej się w metropolię rzeszowską. Jednocześnie w dokumentach krajowych wskazywany jest, jako ważny ośrodek rozwoju, w tym centrum i ośrodek przemysłowy z dominantą przemysłu elektromaszynowego i rolno-spożywczego, z produkcją o znaczeniu krajowym, stanowiącym ponad 19% produkcji przemysłowej całego województwa podkarpackiego.

Opracowanie pt. Badanie Potencjałów i Specjalizacji Województwa Podkarpackiego Raport końcowy (Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego Departament Rozwoju Regionalnego, Rzeszów 2014) wskazuje, że na podstawie analizy struktury liczbowej podmiotów gospodarczych można wskazać, że biegun Jarosław-Przeworsk wykazuje wyraźny profil w zakresie handlu, zarówno detalicznego, jak i hurtowego. Brak branży produkcyjnych, jako dominujących w strukturze gospodarki jest typowy dla biegunów wschodniej części województwa. Dominujący profil w handlu detalicznym wynika z tradycji handlu przygranicznego, który rozwijał się szczególnie w latach 90. ubiegłego wieku, natomiast w handlu hurtowym to efekt wykorzystania położenia tego obszaru jednocześnie w pobliżu granicy Unii Europejskiej i Ukrainy oraz przy głównym szlaku transportowym w kierunku Lwowa i Kijowa.

Wspomniana publikacja Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową pt. „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013" wskazuje, że podregion przemyski oraz rzeszowski (na którego obszarze rozlokowany jest Przeworsko-Dynowski Obszar Wsparcia) zajmują odległe miejsca w rankingu atrakcyjności inwestycyjnej podregionów w Polsce dla działalności przemysłowej. Niemniej jednak, do mocnych stron podregionów stanowiących o ich potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej należy:

- zasoby pracy: bardzo duża liczba wykwalifikowanych pracowników, absolwentów szkół zawodowych, a także bezrobotnych,
- dostępność transportowa: duży węzeł transportowy rangi krajowej, wysoka gęstość infrastruktury drogowej, ponadprzeciętna dostępność do granicy zachodniej, dobrze rozwinięty sektor transportu i logistyki,
- infrastruktura gospodarcza: duża powierzchnia wolnych terenów w SSE, duża aktywność inwestorów w SSE,
- stopień ochrony środowiska przyrodniczego: niski udział obszarów chronionych,
- poziom rozwoju gospodarki: korzystna struktura gospodarki, duża liczba firm z udziałem kapitału zagranicznego, wysoka wydajność pracy.

Znacznie lepiej została oceniona atrakcyjność inwestycyjna w zakresie działalności usługowej. Podregion przemyski uzyskał ocenę przeciętną, natomiast rzeszowski najwyższą. Mocną stroną podregionu rzeszowskiego jest wielkość i jakość zasobów pracy - ponadprzeciętna liczba studentów. W zakresie atrakcyjności inwestycyjnej dla działalności zaawansowanej technologicznie podregion przemyski uzyskał ocenę najniższą, natomiast rzeszowski najwyższą. Mocną stroną podregionu rzeszowskiego jest jakość zasobów pracy - ponadprzeciętna sytuacja zdrowotna (Raport z badania wskaźnika HDI na poziomie powiatowym – 2012).

- **Uwarunkowania społeczne**

W oddziaływaniu na obszar PDOW największe znaczenie maja zjawiska społeczne, które odnotowujemy na terenie województwa podkarpackiego. W województwie podkarpackim występują niekorzystne trendy demograficzne, które skutkują słabnącym tempem przyrostu naturalnego. Zgodnie z prognozą GUS na lata 2008-2035 dla województwa podkarpackiego od 2020 roku przyrost naturalny przyjmie wartości ujemne.

Zaledwie 3% wszystkich dzieci na Podkarpaciu do 3 roku życia jest objętych opieką powyżej 30 godzin w tygodniu w porównaniu do ogólnej liczby dzieci w tym wieku w kraju. W województwie podkarpackim odsetek gmin z instytucjami opieki nad dziećmi do lat 3 w 2012 r. wynosił 10%, przy wartości w Polsce wynoszącej 13% gmin. Na terenie Podkarpacia udział żłobków, jako formy sprawowania opieki nad małymi dziećmi w strukturze wszystkich badanych placówek wynosi 72%. Z danych GUS wynika, iż w 2012 roku na terenie województwa podkarpackiego funkcjonowało 31 żłobków, 7 oddziałów żłobkowych i 1 klub dziecięcy. W ciągu tego roku przebywało w tych placówkach 3276 dzieci. W porównaniu z województwami sąsiednimi, Podkarpacie wypada korzystniej dysponując większą liczbą tego typu placówek, jednak na tle całego kraju pod względem liczby placówek dla dzieci w wieku do 3 lat plasuje się na 10 miejscu. Największą liczbą miejsc w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do 3 lat charakteryzują się największe miasta. Natomiast województwo podkarpackie pod względem wartości wskaźnika liczby dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych przypadających na 1000 dzieci w wieku do 3 lat zajmuje 9 miejsce w kraju (wartość wskaźnika 32,7), przy wartości tego wskaźnika dla Polski 37,9.

Z badania wskaźnika rozwoju społecznego HDI (Human Development Index) na poziomie powiatowym w 2012 roku wynika, że skolaryzacja na poziomie przedszkolnym ma decydujące znaczenie dla przyszłości dzieci w zakresie ich późniejszej edukacji, a co za tym idzie przyszłej zamożności i długości życia. Na kluczową rolę jakości kapitału ludzkiego, jako czynnika rozwoju zwraca uwagę średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SSRK 2020) oraz Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (DSRK) 2030. Tej kwestii poświęcona jest jedna z 9 zintegrowanych strategii rozwoju – Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL) i jej cel: wydobywanie potencjałów osób, tak, aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym.

W porównaniu z rozwiniętymi krajami europejskimi ludność Polski jest nadal stosunkowo młoda w sensie demograficznym. Niemniej jednak w nieodległej perspektywie starzenie się społeczeństwa będzie ważnym problemem. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w populacji województwa podkarpackiego wzrośnie z 13% w 2007 roku do 23% w 2035 roku.

Demografia PDOW determinuje określoną specyfikę, ze względu na to, że na liczbę mieszkańców obszaru składa się ludność wszystkich gmin powiatu przeworskiego i tylko trzech z czternastu gmin powiatu rzeszowskiego. Łączna liczba mieszkańców 12 gmin tworzących Przeworsko-Dynowski Obszar Wsparcia wyniosła 99 537. Liczba mieszkańców PDOW od, co najmniej dekady utrzymuje się na zbliżonym poziomie stanowiącym 5% ogółu mieszkańców województwa podkarpackiego wynoszącego 2 129 951 mieszkańców (dane GUS za 2013 r.).

Mimo pesymistycznych prognoz dotyczących liczby mieszkańców kraju, perspektywy demograficzne dla PDOW można uznać za pozytywne. Analiza wskaźników potencjału demograficznego pokazuje, że istnieją szanse rozwojowe dla obszaru.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie podkarpackim na koniec marca 2014 roku była wysoka i wyniosła 16,4%. Specyfiką Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia jest to, że bezrobociem bardziej obciążeni są mieszkańcy powiatu przeworskiego. W powiecie przeworskim osiągnęła pułap 19,2%, natomiast w powiecie rzeszowskim 15,4%. (dane WUP Rzeszów).

Na koniec grudnia 2013 roku liczba bezrobotnych na obszarze Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia wyniosła 8 279 osób, spośród których 4156 (50,2 %) stanowiły kobiety, a 4 123 (49,8%) mężczyźni. Zaskakujące jest to, że kobiety nie są w znacznie większym stopniu dotknięte problemem bezrobocia, niż mężczyźni. Biorąc pod uwagę kryterium zamieszkania to mieszkańcy obszarów wiejskich województwa są w większym stopniu dotknięci bezrobociem (w kwietniu 2014 r. 62,6% bezrobotnych to mieszkańcy obszarów wiejskich). Analiza struktury wieku bezrobotnych wskazuje, że największy odsetek osób bez pracy w 2013 roku dotyczył grupy wiekowej 25-34 lata. W powiecie przeworskim odsetek osób bezrobotnych w tym wieku wyniósł 32,4%, a w rzeszowskim 29,5%. Co trzeci bezrobotny w województwie to osoba w tej grupie wiekowej. Na uwagę zasługuje fakt, ze bezrobocie wśród młodych osób jest zjawiskiem obserwowanym przez ostatnie kilka lat.

Zjawisko starzenia się społeczeństwa jest widoczne również z perspektywy rynku pracy (w strukturze osób bezrobotnych). Odsetek bezrobotnych poniżej 24 roku życia stopniowo maleje, natomiast stopniowo rośnie dla osób powyżej 55. Z całą stanowczością można stwierdzić, że rosnąca liczba osób starszych (seniorów), stanie się wyzwaniem rozwojowym dla władz samorządów PDOW.

- **Uwarunkowania polityczne**

Głównym wyznacznikiem otoczenia politycznego PDOW jest przynależność Polski do Unii Europejskiej i udział w Jednolitym Rynku Unii Europejskiej, jak również udział województwa podkarpackiego, jako regionu Unii Europejskiej w realizacji unijnej polityki spójności. Realizacja zadań samorządów na terenie PDOW będzie, zatem w latach 2014 – 2020 bezpośrednio związana z założeniami unijnej Strategii Europa 2020, Strategii Polska 2020, oraz dokumentów programowych opracowanych na potrzeby województwa podkarpackiego.

Jednym spośród trzech priorytetów Strategii Europa 2020 jest rozwój inteligentny wskazujący na potrzebę rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, stanowiącego warunek zapewniający inteligentny wzrost gospodarczy. Strategia podkreśla konieczność podniesienia jakości edukacji, poprawy wyników działalności badawczej, wspierania transferu innowacji i wiedzy w Unii Europejskiej, pełnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych i zadbania o to, by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty oraz usługi, a także przyczyniały się do zwiększenia wzrostu, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwiązywania problemów społecznych w Europie i na świecie.

Kolejnym priorytetem Strategii Europa 2020 jest rozwój zrównoważony rozumiany, jako wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku, niskoemisyjnej i konkurencyjnej. W Strategii określone zostały działania na rzecz budowy gospodarki opartej o zasadę rozwoju zrównoważonego wyraźnie wskazując, że cele środowiskowe powinny być dopełnione działaniami na rzecz zrównoważonej i konkurencyjnej gospodarki wzmacniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. W związku z powyższym obejmuje także działania dotyczące ochrony środowiska naturalnego i wspierania efektywności wykorzystywania zasobów, dostosowania do zmian klimatu, budowy podstaw gospodarki niskoemisyjnej oraz wewnątrz regionalnej dostępności transportowej.

Jako trzeci priorytet Strategia Europa 2020 wskazuje rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Oznacza to konieczność wzmocnienia pozycji obywateli poprzez zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowanie w kwalifikacje, zwalczanie ubóstwa oraz modernizowanie rynku pracy, systemów szkoleń i ochrony socjalnej.

Ważna jest rola Jednolitego Rynku Unii Europejskiej i swobody przepływu towarów, usług i pracowników w krajach członkowskich. Na przestrzeni lat od 2003 do 2008 systematycznie malała liczba bezrobotnych. Przypuszczalnie miało to związek zarówno z dobrą koniunkturą na rynku oraz migracjami mieszkańców, jak i otwartym rynkiem pracy po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Tendencja ta została zatrzymana i od 2009 roku do dnia dzisiejszego liczba osób bezrobotnych systematycznie rośnie.

Polityka rozwojowa Unii Europejskiej promuje rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Ich funkcjonowanie będzie podstawą rozwoju poziomu kształcenia w placówkach oświatowych na terenie PDOW w nadchodzących latach. Innym aspektem funkcjonowaniu PDOW w otoczeniu politycznym jest bliskość wschodniej granicy Polski, a zarazem i Unii Europejskiej oraz sąsiedztwo z Ukrainą. Rozwój wypadków u wschodniego sąsiada wskazuje na możliwą przyszła integrację tego kraju z Jednolitym Rynkiem Unii Europejskiej. Dla gospodarki PDOW umowa o dostępie Ukrainy do rynków unijnych będzie stanowić zarówno szansę jak i zagrożenie. Szansą będzie swoboda wymiany handlowej i możliwość dostaw towarów i usług dla miejscowych przedsiębiorców. Zagrożeniem natomiast może okazać import tanich surowców i towarów z Ukrainy oraz konkurencyjność tamtejszej tańszej siły roboczej.

- **Bliskość Rzeszowa**

Przeworsko - Dynowski Obszar Wsparcia położony jest blisko Rzeszowa, który jest zdecydowanie najsilniejszym i najszybciej rozwijającym się ośrodkiem miejskim województwa podkarpackiego. Niektóre z ważniejszych miejscowości PDOW położone są w odległości poniżej 30 km od Rzeszowa (Gać, Hyżne – połączenia drogowe). Miasto rdzeniowe obszaru – Przeworsk położone jest około 38 km od Rzeszowa. Budowana autostrada A4 spowoduje skrócenie czasu dojazdu z Przeworska i okolicznych terenów do Rzeszowa. Położenie PDOW względem Rzeszowa nie może być oceniane jednoznacznie, ponieważ powoduje ono zarówno korzystne jak i niekorzystne oddziaływanie.

Z pewnością silniejszy rynek pracy Rzeszowa i jego obszaru funkcjonalnego przyciągał będzie pracowników z terenu Przeworsko - Dynowskiego Obszaru Wsparcia. Zjawisko to w pewnym wymiarze będzie miało miejsce nawet w przypadku poprawy sytuacji na rynku pracy PDOW. Niemniej jednak nie musi być to zjawiskiem niekorzystnym. Oddziaływanie to stanowić będzie problem dla PDOW w sytuacji, gdyby prowadziło do znaczącej migracji zewnętrznej jego mieszkańców. Nie dojdzie do tego, jeśli mieszkańcy PDOW będą mieli zapewniony dogodny dojazd do miejsc pracy w Rzeszowie, bez konieczności migracji. W tym kontekście bliskość Rzeszowa można rozpatrywać, jako szanse dla PDOW.

Analogicznie oceniać można „konkurencję" Rzeszowa dla Przeworska, jako ośrodka akademickiego. Rozwój rzeszowskich uczelni może mieć dla PDOW pozytywny wpływ, ponieważ atrakcyjna oferta edukacyjna w pobliżu miejsca zamieszkania może częściowo zapobiec migracjom młodych ludzi z tereny PDOW do większych ośrodków miejskich, takich jak: Kraków, Katowice, Wrocław, Warszawa.

Niewątpliwie bogata oferta terenów inwestycyjnych wraz z rozwijająca się infrastrukturą transportową Rzeszowa i okolic stanowi poważną konkurencję dla oferty inwestycyjnej PDOW. Stanowi to zagrożenie, które należy wziąć pod uwagę w planowaniu rozwoju PDOW. Z pewnością dostępność komunikacyjna PDOW, bazująca na magistrali kolejowej E-30 oraz

oczekiwanej autostradzie A4, będzie jego atutem w stosunku do porównywalnych ośrodków miejskich położonych z dala od tych ciągów komunikacyjnych.

5. Analiza SWOT

Opracowana analiza stanu społeczno – gospodarczego i turystycznego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia stanowi punkt wyjścia do analizy SWOT, która ma na celu określenie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwojowych wynikających z otoczenia gmin wchodzących w skład zidentyfikowanego obszaru.
Nazwa SWOT pochodzi z języka angielskiego i oznacza:

- S (Strengths) - mocne strony, które stanowią obszary, w których obecne działania są uważane za skuteczne w odniesieniu do aktualnych i przyszłych potrzeb, stosowane metody w realizacji są skuteczne, a mechanizmy koordynacji i zarządzania są właściwe. Jest to czynnik pozytywny z punktu widzenia możliwości rozwoju PDOW.
- W (Weaknesses) - słabe strony, które stanowią obszary występowania słabych stron w odniesieniu do obecnych i przyszłych potrzeb oraz przeszkód w wykorzystaniu potencjałów. To czynniki ograniczające możliwości rozwoju PDOW.
- O (Opportunities) – szanse, na które składają się obszary mogące wspierać przewidywane działania i mają korzystny wpływ na rozwój PDOW. To zjawiska pozytywne z punktu widzenia możliwości rozwoju, ale występowanie tych zjawisk jest uwarunkowane czynnikami występującymi poza bezpośrednimi wpływami gmin.
- T (Threats) – zagrożenia, na które składają się obszary, które będą miały niekorzystny wpływ na rozwój PDOW. To zjawiska negatywne, a ich występowanie ma charakter niezależny.

Analiza mocnych, słabych stron oraz szans i zagrożeń w układzie analizy SWOT pozwoliła na uporządkowanie zebranych w procesie diagnostycznym informacji w celu dalszego ich wykorzystania oraz identyfikacji czynników rozwojowych i badania wzajemnego wpływu tych czynników z perspektywy:

- mocnych stron w kontekście wykorzystania szans w otoczeniu,
- słabych stron z punktu widzenia szans w otoczeniu,
- analizy silnych stron w kontekście zagrożeń,
- słabych stron w kontekście zagrożeń.

Analiza SWOT opracowana została dla powiązanych ze sobą funkcjonalnie obszarów i obejmuje:

- sytuację demograficzną,
- rynek pracy,
- pomoc społeczną, poziom zaspokojenia warunków socjalno – bytowych,
- podmioty gospodarcze, główne sektory gospodarki,
- infrastrukturę techniczną,
- turystykę,
- kulturę.

Tabela 2. Sytuacja demograficzna

Mocne strony	Słabe strony
• korzystna struktura wiekowa mieszkańców, • dodatni przyrost naturalny.	• ujemne saldo migracji,
Szanse	**Zagrożenia**
• podejmowanie/rozwijanie współpracy w ramach związku gmin, • możliwość pozyskania środków finansowych z UE.	• migracja ludzi młodych i wykształconych za granicę i do większych ośrodków miejskich w Polsce (w tym do Rzeszowa).

Tabela 3. Rynek Pracy

Mocne strony	Słabe strony
• ponad 60% mieszkańców w wieku produkcyjnym, • 20,4% w wielu przedprodukcyjnym, • liczni absolwenci szkół.	• wysoka stopa bezrobocia (zwłaszcza wśród ludzi młodych), • duży odsetek osób bezrobotnych długotrwale bezrobotnych, bez prawa do zasiłku, • słaba aktywizacja bezrobotnych, • odpływ ludności aktywnej za granice i do większych miast, w szczególności ludzi młodych i wykształconych, • małe możliwości zatrudnienia, • niska aktywność społeczności lokalnej.
Szanse	**Zagrożenia**
• możliwość pozyskania środków finansowych z UE, • wzrost atrakcyjności inwestycyjnej PDOW.	• postępujący proces zwolnień z istniejących zakładów pracy, • niski poziom zatrudnienia poza rolnictwem, • bezrobocie wśród młodzieży kończącej edukację, • ukryte bezrobocie na wsi, • odpływ wykwalifikowanej kadry za granicę i do większych ośrodków miejskich w Polsce (w tym do Rzeszowa).

Tabela 4. Pomoc społeczna, poziom zaspokojenia warunków socjalno-bytowych

Mocne strony	Słabe strony
• Szpital Powiatowy w Przeworsku, • dobrze rozwinięta sieć ośrodków zdrowia świadczących podstawową opiekę zdrowotną - równomiernie rozmieszczona sieć placówek związanych z ochroną zdrowia, • dobrze rozwinięta sieć i oferta edukacji (przedszkolnej, szkolnej), • dobry poziom pomocy dla ludzi starszych, • dobrze działający system pomocy społecznej zapewniający wsparcie osobom i rodzinom pozostającym w trudnej sytuacji życiowej, • rozwinięta infrastruktura społeczno-kulturalna – dobrze rozwinięta sieć bibliotek, gminne i wiejskie ośrodki kultury, koła gospodyń wiejskich i inne organizacje kultywujące tradycję lokalną - chóry, kapele, zespoły pieśni i tańca, • dobrze rozwinięta sieć klubów sportowych.	• niski poziom dochodów ludności, • niekorzystna struktura wiekowa prowadzących gospodarstwa rolne, • brak ofert pracy, • migracja osób młodych i wykształconych w poszukiwaniu pracy i lepszych warunków życia, • relatywnie niski poziom wykształcenia mieszkańców, • poziom wykształcenia niedostosowany do potrzeb rynku pracy, • brak perspektyw dla ludzi młodych, • niski standard życia, • duże rozproszenie i rozdrobnienie osadnictwa, • stan techniczny obiektów użyteczności publicznej wymagający poprawy, • dominujące problemy społeczne (ubóstwo – bezrobocie – niepełnosprawność – uzależnienia) • duży odsetek osób długotrwale bezrobotnych, • niedostatecznie rozwinięta oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, • niskie dochody budżetowe samorządów, • niski poziom współpracy organizacji pozarządowych.
Szanse	**Zagrożenia**
• zwiększenie zasobu mieszkań socjalnych, • przeznaczenie nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe, • podejmowanie/rozwijanie współpracy w ramach związku gmin, • możliwość znalezienia zatrudnienia przez mieszkańców PDOW w MOF Rzeszów, • możliwość pozyskania środków finansowych z UE.	• niż demograficzny, • patologie społeczne (w tym alkoholizm, narkomania), • pogarszające się warunki bytowe osób o najniższym poziomie dochodów, • negatywne tendencje demograficzne w regionie, • wzrost dysproporcji w dochodach ludności.

Tabela 5. Podmioty gospodarcze, główne sektory gospodarki

Mocne strony	Słabe strony
• systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych, • położenie przy głównych szlakach komunikacyjnych, w niedalekiej odległości od autostrady, • duży udział sektora prywatnego, małych i średnich przedsiębiorstw wśród ogółu rejestrowanych firm, • duży potencjał niewykorzystanej siły roboczej, • dobre warunki do rozwoju produkcji ekologicznej żywności, • przychylność władz samorządowych dla podejmujących działalność gospodarczą i inwestorów tworzących miejsca pracy, • stabilna i przychylna polityka władz gmin PDOW dotycząca rozwoju przedsiębiorczości, • możliwość przeznaczenia gruntów o najsłabszej bonitacji na cele pozarolnicze.	• gospodarstwa rolne nastawione na niskotowarową, wielokierunkową oraz nie wyspecjalizowaną produkcję, • duży potencjał ziemi rolniczej, • niski stopień urbanizacji, • niski poziom przedsiębiorczości, • niekorzystna struktura – rozdrobnienie gospodarstw rolnych • brak nowych inwestycji, • brak kapitału w regionie, • niewystarczające uzbrojenie terenów dla celów inwestycyjnych, • mała ilość rozwojowych zakładów przemysłowych, • brak przemysłu przetwórczego, • likwidacja zakładów przemysłowych jako efekt zmian społeczno – gospodarczych, • słabo rozwinięta sieć instytucji okołobiznesowych, • niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy, • niewystarczająca baza kształcenia zawodowego, • wysoka konkurencja, trudności z rynkiem zbytu, • niska liczba ofert pracy, • słabo rozwinięta sieć Instytucji Otoczenia Biznesu, • brak klastrów (gron kooperacyjnych), • niska atrakcyjność inwestycyjna PDOW.

Szanse	Zagrożenia
• oddanie do użytkowania odcinka Autostrady A4 • rosnące zapotrzebowanie na zdrową żywność w Polsce i w Europie, co sprzyja rozwojowi rolnictwa ekologicznego, • produkcja zdrowej żywności, wprowadzenie ekologicznych metod upraw, • dywersyfikacja działalności w kierunku działalności pozarolniczej, • organizowanie się producentów rolnych (grupy producenckie, grupy marketingowe, spółdzielnie i stowarzyszenia), • rozwój sektora spożywczego, • rozwój agroturystyki, • tworzenie grup producenckich, • tworzenie nowych miejsc pracy, rozwój Sektora MSP, • rozwój agroturystyki i turystyki weekendowej, • rozwój informatyzacji i telekomunikacji, • podejmowanie/rozwijanie współpracy w ramach związku gmin, • rozwój gospodarczy kraju, • możliwość pozyskania środków finansowych z UE.	• brak skutecznej promocji produktu lokalnego na rynku ogólnokrajowym, • brak stabilnej polityki państwa, częste zmiany przepisów prawnych, • duże dysproporcje w dochodach ludności, • wysokie koszty produkcji rolnej, • pogarszająca się sytuacja ekonomiczna w rolnictwie – malejąca dochodowość, • ograniczony rynek zbytu produktów rolnych, • ubożenie społeczeństwa, • wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej (podatki, koszty ubezpieczeń społecznych), • niestabilna i skomplikowana polityka podatkowa, • skomplikowana procedura ubiegania się o środki z UE, • wysoka konkurencyjność rynku, • inwazja sieci sklepów wielkopowierzchniowych, • duży potencjał MOF Rzeszów w pozyskiwaniu inwestycji zewnętrznych.

Tabela 6. Infrastruktura techniczna

Mocne strony	Słabe strony
• dobrze rozwinięta sieć wodociągowa za wyjątkiem terenów obejmujących gminy: Jawornik Polski, Dynów, Hyżne, • dobrze rozwinięta sieć kanalizacyjna za wyjątkiem terenów obejmujących gminy: Jawornik Polski, Dynów, Hyżne • dobrze rozwinięta sieć gazowa, z wyjątkiem gminy Adamówka, • dobrze rozwinięta sieć telekomunikacyjna, energetyczna, • dobra dostępność komunikacyjna, • dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych, • Przeworsk jako ważny węzeł drogowy i kolejowy.	• niska jakość techniczna nawierzchni dróg, • słaba dostępność do komunikacji publicznej, niska jakość drogi łączącej Dynów z Przeworskiem, • słabo rozwinięta gospodarka odpadami, • słabo rozwinięta sieć wodociągowa w gminach Jawornik Polski, Kańczuga, Dynów, Hyżne, • słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna w gminach Jawornik Polski, Kańczuga, Dynów, Hyżne, • niski poziom efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowych, • brak odpowiednio rozwiniętej infrastruktury okołoturystycznej, • brak terenów uzbrojonych pod inwestycje, • niewystarczająca infrastruktura sportowa, • słabo rozwinięta sieć autobusowa, niewystarczająca liczba połączeń, • niska drożność dróg, • brak obwodnic, Przeworska i Dynowa, • zróżnicowanie stanu technicznego dróg w poszczególnych gminach, • nierównomierna gęstość sieci drogowej, • zły stan techniczny mostów, niedostateczna nośność, • niskie dochody budżetowe samorządów.

Szanse	Zagrożenia
• możliwość pozyskania środków finansowych z UE, • podejmowanie/rozwijanie współpracy w ramach związku gmin.	• wzrastające zapotrzebowanie na energię elektryczną, • wzrastająca ilość odpadów komunalnych, • zmiana klimatu, • zagrożenie klęskami żywiołowymi, • wzrost poziomu zanieczyszczenia środowiska, • rosnące natężenie ruchu drogowego, • wzrost poziomu hałasu.

Tabela 7. Turystyka

Mocne strony	Słabe strony
• niski poziom zanieczyszczenia środowiska naturalnego i degradacji przyrodniczej, • otoczenie sprzyjające praktykowaniu różnych form wypoczynku, • liczne cieki wodne i potoki stwarzające możliwość budowy stawów hodowlanych oraz zalewów • bogactwo naturalne – lasy, • różnorodność fauny i flory, • kolejka wąskotorowa: Przeworsk-Jawornik Polski-Dynów, • liczne zabytki o charakterze religijnym i świeckim, wiele obiektów architektonicznych o charakterze zabytkowym (kościoły parafialne, cmentarze, kapliczki oraz pozostałości zespołów dworskich), • tereny o walorach przyrodniczych i krajobrazowych, które zostały objęte ochroną prawną, • warunki naturalne dające możliwość organizowania popularnych form wypoczynku turystyki, w tym	• brak atrakcyjnej oferty pobytowej dla turystów, • niewystarczająca promocja turystyczna i inwestycyjną inwestycyjna gmin PDOW, brak wspólnej promocji turystycznej obszaru, • brak ponadlokalnych inicjatyw, niewystarczająca współpraca gmin, • niewystarczająca infrastruktura turystyczna • niewykorzystane atrakcje turystyczne, • słabo rozwinięta baza noclegowa, • mała ilość obiektów-miejsc rekreacyjno-sportowych, • brak gospodarstw agroturystycznych (słaba promocja agroturystyki), • niedostateczny stan techniczny obiektów zabytkowych.

rowerowej i pieszej, • przyrodniczo – edukacyjno – turystyczne trasy rowerowe, • źródła wód leczniczych wodorowęglowo – chlorkowo na terenie gminy Hyżne, siarczano – sodowo – wapniowych (Nieborów), a także wód siarczkowych (Szklary), • szlaki turystyczne, • NORDIC WALKING PARK PODKARPACIE CENTRUM (NWPPC), • wzrastająca świadomość ekologiczna mieszkańców, • produkty lokalne, w tym zdrowa żywność, • brak dużych zakładów zagrażających jakości środowiska naturalnego, • aktywna działalność instytucji non-profit, przyczyniająca się do rozwoju turystyki, które skupiają się szczególnie wokół problematyki społeczno-gospodarczej, sportowej oraz kulturalnej.	
Szanse	Zagrożenia
• rosnące zainteresowanie agroturystyką i aktywną turystyką, • inwentaryzacja posiadanych zasobów, • aktywna polityka promocyjna walorów turystycznych PDOW na poziomie regionu, • rosnące zainteresowanie produktami lokalnymi, • wzrost zainteresowania zorganizowaną turystyką i wypoczynkiem, • rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, • aktywna polityka promocyjna PDOW • podejmowanie/rozwijanie	• brak tradycji wykorzystania istniejących walorów turystyczno-krajobrazowych, • niedofinansowanie infrastruktury rekreacyjnej i sportowej.

współpracy w ramach związku gmin, • tworzenie nowych szlaków turystycznych, • bliskość MOF Rzeszów, którego mieszkańcy są silną potencjalną grupą docelową produktów turystycznych PDOW.	

Tabela 8. Kultura

Mocne strony	Słabe strony
• dobrze rozwinięta sieć domów kultury, • aktywnie działające OSP, • dobrze rozwinięta sieć bibliotek publicznych, • aktywny amatorski ruch artystyczny • duża ilość imprez kulturalnych (np. Dni Pogórza Dynowskiego, konkursy kolęd i pastorałek, Regionalny Konkurs Poezji Patriotycznej w Dynowie, widowiska plenerowe na terenie stacji kolejki wąskotorowej w Dynowie), • liczne stowarzyszenia, przyczyniające się do rozwoju kulturalnego i edukacyjnego.	• ograniczone możliwości budżetów JST, • niewypromowana marka kulturalna obszaru, • niski poziom współpracy organizacji pozarządowych, • niewystarczająca promocja organizowanych imprez kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym.
Szanse	**Zagrożenia**
• pojawienie się sponsorów instytucjonalnych, • pozyskanie środków MKiDN, • pozyskanie środków z funduszy UE.	• ograniczenia budżetu centralnego, • marginalizacja kulturalna regionu.

6. Wizja rozwoju PDOW

Prawidłowo opracowana diagnoza stanu obszaru wsparcia i analiza SWOT jest podstawą dla dalszych prac nad strategią. Na podstawie analizy SWOT określona została wizja oraz główne kierunki rozwoju, które bazują na mocnych stronach organizacji i szansach pojawiających się w otoczeniu, jednocześnie eliminując słabe strony i unikając zagrożeń.

Określenie wizji PDOW stanowi oświadczenie o istocie i zakresie prowadzonej działalności w formie pożądanych rezultatów możliwych do osiągnięcia w długookresowej perspektywie. Rolą wizji jest określenie głównego pola działalności (funkcji) PDOW. Dodatkowo wizja pełni funkcję aktywizującą do działania oraz funkcję kierunkującą i porządkującą poprzez określenie pożądanego kierunku realizacji celów i systematyzację wyznawanych wartości.

Prawidłowe określenie wizji rozwoju oraz sformułowanie w oparciu o nią celów strategicznych i szczegółowych powinna pozwolić na sprawny i skuteczny rozwój PDOW, poprzez:

1. Precyzyjne nakreślenie kierunków rozwoju.
2. Hierarchizację preferencji i potrzeb społeczności lokalnej.
3. Synchronizację działań krótkookresowych z długookresowymi.
4. Podejmowanie właściwych decyzji w sytuacji ryzyka i niepewności.
5. Optymalne wykorzystanie zasobów.
6. Efektywne zarządzanie budżetem.
7. Skuteczne pozyskanie środków pomocowych.
8. Promocję PDOW.

WIZJA:

DO ROKU 2020 PRZEWORSKO – DYNOWSKI OBSZAR WSPARCIA STANIE SIĘ ATRAKCYJNYM MIEJSCEM ZAMIESZKANIA, WYPOCZYNKU, PRACY ORAZ PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W WARUNKACH EFEKTYWNEGO KORZYSTANIA Z POSIADANYCH ZASOBÓW I WYKORZYSTANIA ENDOGENICZNYCH POTENCJAŁÓW ROZWOJOWYCH CAŁEGO OBSZARU

GŁÓWNY CEL STRATEGICZNY:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ I WZROST JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW PRZEWORSKO – DYNOWSKIEGO OBSZARU WSPARCIA

7. Cele strategiczne i szczegółowe PDOW

Sformułowana w Rozdziale 6 wizja jest przedmiotem konkretyzacji do postaci strategicznych i szczegółowych celów. W tym znaczeniu Strategia jest sformułowaniem celów i wyborem sposobów ich realizacji, a w efekcie sekwencją konkretnych działań realizowanych przez społeczność lokalną tworzącą PDOW. Strategia, koncentrując się na zidentyfikowanych priorytetach wskazywać będzie na dalszym etapie prac (patrz Program Rozwoju Gospodarczego Przeworsko Dynowskiego Obszaru Wsparcia wraz z prognozą oddziaływania na środowisko") sposoby ich realizacji z uwzględnieniem zasobów i środków będących w gestii PDOW. Opracowana Strategia będzie stanowić swoistą koncepcję systemowego działania, która będzie dotyczyć następujących zagadnień, w tym w szczególności:

- sformułowania zbioru perspektywicznych celów rozwojowych,
- przyporządkowania zidentyfikowanym celom niezbędnych do ich osiągnięcia zasobów ludzkich, rzeczowych, finansowych i naturalnych,
- określenia sposobów postępowania zapewniających realizację przyjętych celów rozwojowych oraz optymalne wykorzystanie i rozdysponowanie zasobów.

Budowa struktury celów pozwala na selekcję najważniejszych kierunków działań i najbardziej pożądanych stanów przyszłości PDOW. Cele strategiczne i szczegółowe zostały określone przy zachowaniu zasady ogólności, gdyż ujęte w ten sposób najdłużej zachowują swoje walory dla społeczności lokalnej, a co za tym idzie przekładają się na strategię.

Dla potrzeb niniejszego dokumentu dokonano sprecyzowania architektury strategicznej dokumentu.

Określono trzy obszary strategiczne, dla których wyznaczono osie priorytetowe:

- **Oś priorytetowa 1 - Rozwój konkurencyjnej gospodarki w oparciu o nowoczesne technologie oraz wzrost kapitału ludzkiego i społecznego,**
- **Oś priorytetowa 2 - Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju Przeworsko Dynowskiego Obszaru Wsparcia,**
- **Oś Priorytetowa 3 - Wzmocnienie potencjału turystycznego Przeworsko Dynowskiego Obszaru Wsparcia.**

W obszarze każdej osi wyznaczono z kolei cele strategiczne, które wynikają z potrzeb wzmocnienia potencjału lub usunięcia barier rozwojowych, które wykazała analiza społeczno - gospodarcza PDOW oraz analiza strategiczna SWOT. Cele oznaczono, jako kolejne w numeracji wewnątrz poszczególnych Osi priorytetowych tj. przykładowo Cel strategiczny 1.1., Cel strategiczny 1.2. (dla Osi pierwszej), Cel strategiczny 2.1. (dla Osi drugiej), Cel strategiczny np. 3.4. (dla Osi trzeciej).

7.1. Oś priorytetowa 1. Rozwój konkurencyjnej gospodarki w oparciu o nowoczesne technologie oraz wzrost kapitału ludzkiego i społecznego

Cele realizowane w ramach Osi 1 zmierzają do osiągnięcia rozwoju gospodarczego, rozwoju przedsiębiorczości, podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej, w tym poprzez tworzenie stref i terenów inwestycyjnych, wzrostu innowacyjności gospodarki, promowania inteligentnych powiązań gospodarczych, w tym tworzenie inicjatyw klastrowych, generowania nowych miejsc pracy.

Cele strategiczne:

- Cel strategiczny 1.1. - Tworzenie warunków dla lokalizacji inwestycji i tworzenia nowych miejsc pracy w sektorach wzmacniających konkurencyjność PDOW
  (w tym uzbrojenie terenów inwestycyjnych, tworzenie stref inwestycyjnych - planowane tereny inwestycyjne zostaną zlokalizowane w bezpośredniej bliskości komunikacyjnej Przeworska, Dynowa, Sieniawy, Tryńczy)
- Cel strategiczny 1.2. - Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości (w tym planowane jest wsparcie lokalnych instytucji otoczenia biznesu oraz działalności Oddziału RARR w Przeworsku, wsparcie podmiotów ekonomii społecznej)
- Cel strategiczny 1.3. - Wzmocnienie potencjału zasobów ludzkich i dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy
  (w tym planowane jest wsparcie lokalnych placówek edukacyjnych m. in. ze środków POWER 2014 – 2020 oraz ich współpracy z przedsiębiorstwami)
- Cel strategiczny 1.4. - Rozwój klastrów
  (w tym planowane jest wsparcie procesu tworzenia klastrów przez instytucje otoczenia biznesu, w tym ze środków RPO WP)
- Cel strategiczny 1.5. Rozwój grup producenckich i przetwórstwa spożywczego (w tym planowany jest rozwój grup producenckich, jako bazy surowcowej dla małych zakładów przetwórstwa spożywczego zlokalizowanych na obszarach wiejskich)

Sformułowane cele w ramach osi priorytetowej 1 przyczynią się do rozwoju gospodarczego PDOW i zapewnienia dochodów gmin w obszarze wsparcia jak i przede wszystkim dochodów mieszkańców. W perspektywie strategicznej istotna jest nie tylko wysokość dochodów, ale także perspektywy rozwoju podmiotów, głównie sektora MŚP, możliwie najbardziej zróżnicowanych branżowo. Jest to kluczowe z tego względu, że przedsiębiorstwa z sektora MŚP są bardziej elastyczne na rynku niż duże podmioty i szybciej

potrafią dostosować się do zmian rynkowych (sektor MŚP generuje także największy % miejsc pracy).

Ważne jest także stworzenie właściwego klimatu do rozwoju przedsiębiorczości w PDOW, wsparcie lokalnych instytucji otoczenia biznesu**,** nastawienie na znajdowanie rozwiązań, łatwy dostęp do rzetelnej i zrozumiałej informacji, sprawna i szybka obsługa w zakresie spraw leżących w kompetencjach gminy, przede wszystkim związanych z gospodarką przestrzenną i pozwoleniami na budowę**.**

Rozwój przedsiębiorczości przyczyni się do zmniejszenia wskaźnika migracji wysoko wykwalifikowanej siły roboczej, która jest ważnym potencjałem PDOW.

7.2. Oś priorytetowa 2. Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju

Cele realizowane w ramach Osi 2 obejmują działania na rzecz przyjaznego środowiska, rozwoju społecznego, gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej, w tym ochrony przeciwpowodziowej, rewitalizację miast i obszarów zdegradowanych.

Cele strategiczne:

- Cel strategiczny 2.1. Poprawa dostępu do usług publicznych
  (w tym planowany jest w szczególności rozwój sieci przedszkoli, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb ludności na terenach wiejskich oraz rozwój sieci gabinetów świadczących usługi medyczne, jak również ZOZ w Przeworsku)
- Cel strategiczny 2.2. Rozwój aktywnego społeczeństwa obywatelskiego
- Cel strategiczny 2.3. Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy
  (w tym planowany jest rozwój sieci gazowniczej w oparciu o operatora PGNiG, sieci energetycznych w tym szczególnie do odbioru energii z przyszłych przyłączy do OZE, poprawa stanu gospodarki wodno - ściekowej oraz sieci szerokopasmowego Internetu o dużej wydajności)
- Cel strategiczny 2.4. Rozwój infrastruktury transportowej drogowej i kolejowej oraz powiązań komunikacyjnych w ramach PDOW i z Rzeszowem
  (w tym przewidywana jest modernizacja drogi wojewódzkiej 835 na odcinku Adamówka – Sieniawa – Przeworsk – Dynów, poprawa układu komunikacyjnego Przeworska, modernizacja linii kolejowej Rzeszów – Przemyśl oraz rewaloryzacja techniczna linii kolejki wąskotorowej Przeworsk – Dynów)
- Cel strategiczny 2.5. Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii

(w tym planowany jest rozwój urządzeń korzystających z energii wiatrowej w południowej części PDOW oraz wód geotermalnych z rejonu Mirocin – Jarosław – Przeworsk oraz rejonu Pruchnik – Kańczuga oraz poprawa efektywności energetycznej, w szczególności w budynkach użyteczności publicznej).

Sformułowane cele w ramach osi priorytetowej 2 przyczynią się do wzmacniania endogenicznych potencjałów PDOW oraz rozwijania mechanizmów wzmacniających rozprzestrzenianie procesów rozwojowych z głównych ośrodków wzrostu na otoczenie. Obok tych działań wspomagane będą procesy rozwojowe na obszarach problemowych, przede wszystkim przez zwiększanie przez nie możliwości absorpcji czynników wzrostu (kapitału, wykwalifikowanych kadr, wiedzy, innowacji). Takie podejście oznacza nadanie szczególnej roli ośrodkom miejskim wraz z ich otoczeniem, jako centrom procesów rozwojowych w skali PDOW.

Poprzez politykę regionalną ukierunkowaną na rozwijanie powiązań funkcjonalnych, infrastrukturalnych i instytucjonalnych między ośrodkami wojewódzkimi, zakłada się pełne wykorzystanie czynników rozwojowych opartych na regionalnych i lokalnych potencjałach oraz przepływ impulsów rozwojowych nie tylko między ośrodkami wojewódzkimi, ale i do dalszego ich otoczenia.

Rozprzestrzenianiu procesów rozwojowych służyć też będzie wsparcie kierowane na obszary wiejskie. Przedsięwzięcia te będą obejmować rozbudowę i modernizację infrastruktury, zwłaszcza komunikacyjnej, działania rewitalizacyjne oraz rozwój usług użyteczności publicznej i innych funkcji w zakresie dostarczania usług publicznych, niezbędnych do inicjowania procesów rozwojowych na poziomie lokalnym.

Uwarunkowaniem sprzyjającym rozprzestrzenianiu procesów rozwojowych między miastami oraz do obszarów ich otaczających jest głównie lokalna infrastruktura transportowa. Działania w tym obszarze koncentrować się będą na budowie i modernizacji lokalnej infrastruktury drogowej oraz intensyfikacji połączeń transportowych, które z jednej strony sprzyjają rozwojowi przedsiębiorczości (przyciągnięcie inwestorów), z drugiej zaś umożliwiać dostęp do oferowanych przez gminy w PDOW usług publicznych.

Poprawie stopnia terytorialnego równoważenia rozwoju na linii wieś – miasto służyć będą inicjatywy dotyczące budowy infrastruktury transportowej (komunikacji zbiorowej) łączącej obszary wiejskie z ośrodkami miejskimi w celu ułatwienia dostępu ludności wiejskiej do usług publicznych średniego rzędu oraz miejsc pracy w małych miastach i ośrodkach regionalnych.

7.3. Oś priorytetowa 3. Wzmocnienie potencjału turystycznego

W efekcie realizacji celów strategicznych w ramach Osi 3 nastąpi: podniesienie atrakcyjności turystycznej, wypromowanie marki turystycznej obszaru, rozwój infrastruktury obsługi ruchu turystycznego, szlaków turystycznych, poprawa stanu dziedzictwa kulturowego, w tym rewaloryzacja obiektów zabytkowych, promocja imprez i obiektów kulturotwórczych.

Cele strategiczne:

- Cel strategiczny 3.1. Rozwój infrastruktury turystycznej w celu generowania zwiększonego ruchu turystycznego
  (w tym przewidywane jest wsparcie rozwoju obiektów noclegowych i gastronomicznych oraz rozwój sieci szlaków turystyczno - sportowych)
- Cel strategiczny 3.2. Rozwój infrastruktury rekreacyjno – sportowej (w tym planowany jest rozwój bazy boisk i przyszkolnych hal sportowych)
- Cel strategiczny 3.3. Zachowanie i ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, (w tym obiektów zabytkowych - planowana jest rewaloryzacja obiektów dziedzictwa kulturowego)
- Cel strategiczny 3.4. Rozwój agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, wód geotermalnych oraz potencjału dziedzictwa kulturowego
  (przewidywane jest wsparcie rozwoju sieci gospodarstw agroturystycznych ze środków PROW i EFS - powstanie nowych miejsc pracy, wsparcie w zakładaniu działalności gospodarczej, szkolenia - w zakresie działalności turystycznej, agroturystycznej i działalności promującej regionalne dziedzictwo kulinarne, rozwój wykorzystania energii z OZE w tym geotermii w rejonie Kańczugi, tworzenie sieci szlaków turystycznych łączących obiekty dziedzictwa kulturowego z walorami krajobrazowymi)
- Cel strategiczny 3.5. Podniesienie konkurencyjności produktów turystycznych o charakterze ponadlokalnym oraz rozwój promocji turystycznej PDOW (planowane jest uruchomienie lokalnej agencji turystycznej w celu promocji marki turystycznej PDOW oraz wspólna promocja oferty turystycznej PDOW)
- Cel strategiczny 3.6. Kształtowanie przestrzeni miejskiej i wiejskiej, umożliwiającej rozwój turystyki na terenie PDOW
  (planowana jest rewitalizacja centrów miejskich Przeworska, Dynowa i Sieniawy w tym ze środków RPO 2014 – 2020 oraz prace nad jakością i estetyką otoczenia w ośrodkach wiejskich)

Rozwój PDOW powinien opierać się na wykorzystywaniu specyfiki terytorialnej i pogłębianiu specjalizacji decydujących o przewadze komparatywnej obszaru – w takich dziedzinach jak przemysł, zaawansowane rolnictwo czy usługi, w tym w szczególności

turystyka. Nowoczesnym instrumentem wzmacniającym specjalizacje regionalne bądź lokalne jest wspieranie rozwoju klastrów (tj. przekształcanie skupisk firm w dynamiczne klastry z wysokim poziomem konkurencji i współpracy, interakcji i efektów zewnętrznych). Dlatego też ważne w realizacji wskazanych celów strategicznych w ramach Osi 3 **będzie stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju firm zajmujących się organizowaniem czasu wolnego i turystyką** (w tym przedsiębiorstw sektora kultury i kreatywnego). Dotyczy to zarówno obszarów, które swój wysoki potencjał turystyczny zawdzięczają walorom przyrodniczym, lecz także terenów miejskich, które często oferują zbyt mało możliwości spędzania wolnego czasu w stosunku do istniejącego popytu na tego typu usługi.

8. Odniesienie do dokumentów strategicznych i programowych

Proces planowania rozwoju gospodarczego wymaga zachowania komplementarności i spójności celów określonych dla Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia z celami określonymi w dokumentach na szczeblu regionalnym, krajowym i Unii Europejskiej. Analiza zakresu spójności Strategii z dokumentami o charakterze strategicznym, planistycznym i operacyjnym o randze wspólnotowej, krajowej, makroregionalnej (Polska Wschodnia) i regionalnej (Województwo Podkarpackie) została opracowana w odniesieniu do:

1. Strategii Europa 2020;
2. Umowy Partnerstwa 2014-2020;
3. Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030.Trzecia fala nowoczesności;
4. Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020;
5. Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030;
6. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020;
7. Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020;
8. Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie - 2020;
9. Programami operacyjnymi na szczeblu krajowym, ponadregionalnym i regionalnym, w tym Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego 2014-2020 (a do czasu ich opracowania z projektami programów).

Istotne jest poszukiwanie wspólnych celów i kierunków działań, podejmowanych w ramach polityk sektorowych i horyzontalnych z działaniami podejmowanymi w ramach polityki rozwoju PDOW. Wczesna identyfikacja wspólnych celów i wspólnych obszarów interwencji już na etapie programowania powinna pozwolić na lepsze przygotowanie do realizacji wspólnych przedsięwzięć rozwojowych.

8.1. Strategia Europa 2020

Dokument strategiczny „Europa 2020”, na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej na lata 2010 – 2020, która określa główne kierunki rozwoju krajów wchodzących w skład Unii Europejskiej.

Celem strategii „Europa 2020” jest osiągnięcie wzrostu gospodarczego, który będzie: inteligentny, dzięki bardziej efektywnym inwestycjom w edukację, badania naukowe i innowacje, zrównoważony, dzięki zdecydowanemu przesunięciu w kierunku gospodarki niskoemisyjnej oraz sprzyjający włączeniu społecznemu. Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;

- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Strategia koncentruje się na pięciu dalekosiężnych celach w dziedzinie zatrudnienia, innowacyjności, edukacji, walki z ubóstwem oraz w zakresie klimatu i energii.
Realizacja Strategii ma na celu osiągnięcie następujących wskaźników:

- osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75 proc. wśród osób w wieku 20 – 64 lata,
- zwiększenie nakładów na działalność badawczo-rozwojową, w sektorze publicznym i prywatnym, do poziomu 3 proc. PKB,
- poprawę efektywności energetycznej: ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20 proc., zwiększenie do 20 proc. udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej o 20 proc.,
- podniesienie poziomu wykształcenia – zredukowanie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do 10 proc., zwiększenie do 40 proc. odsetka osób w wieku 30 – 34 lat posiadających wykształcenie wyższe (lub równoważne),
- zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym przynajmniej o 20 mln.

Tak określone powyższe wymierne cele unijne przekładane są na krajowe cele i metody działania.

Priorytet dla Polski:

- 71% zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat
- 1,7% PKB na inwestycje w B+R
- wzrost efektywności energetycznej, wykorzystanie OZE, redukcja emisji CO_2
- zmniejszenie do 4,5% odsetka osób wcześnie kończących naukę oraz zwiększenie do 45% odsetka osób z wykształceniem wyższym w wieku 30-34 lat
- obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i/lub deprywacją materialną i/lub żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących lub o niskiej intensywności pracy.

Strategia Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia definiuje trzy Osie Priorytetowe, które co do zakresu wpisują się w Strategię Europa 2020, ich realizacja przyczyni się do osiągnięcia celów określonych dla obszaru Unii Europejskiej na poziomie strategicznym.

Poprawa dostępności do edukacji, wzrost wiedzy i innowacji to siły napędowe przyszłego rozwoju UE a poprzez cele strategiczne także PDOW. Wzrost przedsiębiorczości (szczególnie w turystyce) wynikająca z poprawy infrastruktury inwestycyjnej, tworzenia dobrego klimatu

do rozwoju, pełnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych, przyczynia się do zwiększenia wzrostu gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwiązywania problemów społecznych w PDOW. Z kolei budowanie zrównoważonej i konkurencyjnej gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, wykorzystując w tym technologii przyjaznych środowisku, przyspieszy wprowadzanie inteligentnych sieci opartych na technologiach ICT, a także wzmacniając przewagę konkurencyjną biznesu, szczególnie przetwórstwa spożywczego, podmiotów sektora MŚP. Dzięki takiemu podejściu realizacja strategii PDOW, przyczyni się do funkcjonowania społeczeństwa w niskoemisyjnym świecie ograniczonych zasobów, jednocześnie zapobiegając degradacji środowiska, utracie bioróżnorodności i niezrównoważonemu wykorzystywaniu zasobów. Działania te zgodne ze Strategią Europa 2020, zwiększą również spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

8.2. Umowa Partnerstwa 2014-2020[1]

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w latach 2014-2020 w ramach trzech polityk unijnych:

1) polityki spójności,
2) wspólnej polityki rolnej (WPR),
3) wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb).

Instrumentami realizacji UP są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO). Dokumenty te wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową.

Środki Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych w ramach UP koncentrują się na priorytetach finansowych:

- otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom,
- infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu i zatrudnienia,
- spójność społeczna i aktywność zawodowa,
- środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami.

Cele tematyczne Umowy Partnerstwa 2014-2020, to:

- Cel tematyczny 1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji
- Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych
- Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)

[1] Umowa Partnerstwa przyjęta przez Komisję Europejską - 21 maja 2014 r.

- Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
- Cel tematyczny 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem
- Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami
- Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej
- Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników
- Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją
- Cel tematyczny 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie
- Cel tematyczny 11. Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej

Strategia Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia wpisuje się w założenia Umowy Partnerstwa 2014-2020, w zakresie jak wskazano w tabeli 9, z której wynika, iż:

- realizacja celów strategicznych osi priorytetowej 1 PDOW, jest spójna z realizacją celów tematycznych 3, 8 i 10 Umowy Partnerstwa 2014-2020.
- realizacja celów strategicznych osi priorytetowej 2 PDOW jest spójna z realizacją celów tematycznych 2, 4, 5, 6, 7 i 9 Umowy Partnerstwa 2014-2020.
- realizacja celów strategicznych osi priorytetowej 3 PDOW jest spójna z realizacją celów tematycznych 6, 8 i 9 Umowy Partnerstwa 2014-2020.

Podsumowując, wszystkie osie zdefiniowane dla PDOW, wpisują się w sposób pośredni w realizację założonych celów Umowy Partnerstwa 2014-2020 przyczyniając się do tworzenia otoczenia sprzyjającego przedsiębiorczości i innowacjom, tworzeniu infrastruktury sieciowej na rzecz wzrostu i zatrudnienia, spójności społecznej i aktywności zawodowej oraz kształtowania środowiska i efektywnego gospodarowania zasobami.

Tabela 9. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia z Umową Partnerstwa-Oś I

Cele strategiczne	Cel strategiczny 1.1. - Tworzenie warunków dla lokalizacji inwestycji i tworzenia nowych miejsc pracy w sektorach wzmacniających konkurencyjność PDOW	Cel strategiczny 1.2. - Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości	Cel strategiczny 1.3. - Wzmocnienie potencjału zasobów ludzkich i dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy	Cel strategiczny 1.4. - Rozwój klastrów	Cel strategiczny 1.5. Rozwój przetwórstwa spożywczego
Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	X	X		X	X
Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników			X		
Cel tematyczny 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie			X		

Tabela 10. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia z Umową Partnerstwa-Oś II

Cele strategiczne	Cel strategiczny 2.1. Poprawa dostępu do usług publicznych	Cel strategiczny 2.2. Rozwój aktywnego społeczeństwa obywatelskiego	Cel strategiczny 2.3. Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy	Cel strategiczny 2.4. Rozwój infrastruktury transportowej drogowej i kolejowej oraz powiązań komunikacyjnych w ramach PDOW i z Rzeszowem	Cel strategiczny 2.5. Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii
Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych			X		
Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach					X
Cel tematyczny 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem			X		
Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami			X		

Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej				X	
Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	X	x			

Tabela 11. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia z Umową Partnerstwa- Oś III

Cele strategiczne	Cel strategiczny 3.1. Rozwój infrastruktury turystycznej w celu generowania zwiększonego ruchu turystycznego	Cel strategiczny 3.2. Rozwój infrastruktury rekreacyjno – sportowej	Cel strategiczny 3.3. Zachowanie i ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym obiektów zabytkowych	Cel strategiczny 3.4. Rozwój agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, wód geotermalnych oraz potencjału dziedzictwa kulturowego	Cel strategiczny 3.5. Rozwój promocji turystycznej PDOW	Cel strategiczny 3.6. Kształtowanie przestrzeni miejskiej i wiejskiej umożliwiającej rozwój turystyki na terenie PDOW
Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami			X			
Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników			X			
Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	X	X				X

8.3. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno – gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju.

Celem głównym dokumentu Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest poprawa jakości życia Polaków mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce. Wizja PDOW jest spójna z przedstawionym celem niniejszego dokumentu w danym obszarze.

Proponowane w Strategii obszary strategiczne obejmują trzy obszary:

I. **Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki(modernizacji)**- budowa nowych przewag konkurencyjnych Polski opartych o wzrost kapitału ludzkiego, społecznego, relacyjnego, strukturalnego i wykorzystanie impetu cyfrowego, co daje w efekcie większą konkurencyjność. Cele rozwojowe i kierunki w podziale tematycznym obejmują: innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualną, Polskę Cyfrową, kapitał ludzki, bezpieczeństwo energetyczne i środowisko:

- Cel 1 - Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji;
- Cel 2 - Zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym;
- Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki;
- Cel 4 - Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki;
- Cel 5 – Stworzenie Polski Cyfrowej;
- Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”;
- Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska.

II. Obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów (dyfuzji)- Zgodnie z zasadami rozbudzania potencjału rozwojowego odpowiednich obszarów mechanizmami dyfuzji i absorbcji oraz polityką spójności społecznej, co daje w efekcie zwiększenie potencjału konkurencyjności Polski. Cele rozwojowe i kierunki w podziale tematycznym obejmują: rozwój regionalny, transport, w tym:

- Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych,
- Cel 9 - Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego

III. Obszar efektywności i sprawności państwa (efektywności) – obszar usprawniający funkcje przyjaznego i pomocnego państwa działającego efektywnie w kluczowych obszarach

interwencji. Cele rozwojowe i kierunki w podziale tematycznym obejmują: kapitał społeczny, sprawne państwo, w tym:

- Cel 10 – stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej,
- Cel 11 – wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Z diagnozy przedstawionej w 2009 r. na których oparto DSRK 2030 wynika, że rozwój Polski powinien odbywać się w trzech obszarach strategicznych równocześnie:

I. konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (modernizacji),
II. równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski(dyfuzji),
III. efektywności i sprawności państwa (efektywności).

Proponowane w PDOW strategiczne osie priorytetowe spójne są z obszarami strategicznymi opisanymi w DSRK 2030, odpowiednio:

- Os priorytetowa 1 – odpowiada I i II obszarowi strategicznemu DSRK 2030;
- Oś priorytetowa 2 – odpowiada II obszarowi strategicznemu DSRK 2030;
- Os priorytetowa 3 – odpowiada I obszarowi strategicznemu DSRK 2030.

Tym samym należy uznać, że propozycje celów, które będą prowadziły do osiągnięcia założeń osi priorytetowych PDOW są spójne z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030. Natomiast najważniejszą spójność wykazuje wizja PDOW, która odpowiada wizji DSRK 2030.

8.4. Strategia Rozwoju Kraju 2020[2]

Strategia Rozwoju Kraju 2020 - główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne w celu wzmocnienia procesów rozwojowych.

Celem głównym Strategii jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Strategia wytycza trzy obszary strategiczne, w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

Celem rozwojowym kraju wskazanym w SRK 2020 jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Osiągnięcie tego strategicznego celu będzie realizowane w ramach następujących obszarów:

[2] *Strategia Rozwoju Kraju 2020* – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo została przyjęta 25 września 2012 r.

I. Sprawne i efektywne państwo
II. Konkurencyjna gospodarka
III. Spójność społeczna i terytorialna

Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem
- I.1.1. Uporządkowanie kompetencji umożliwiające realizację działań rozwojowych
- I.1.2. Zwiększenie efektywności instytucji publicznych
- I.1.3. Wprowadzenie jednolitych zasad e-gov w administracji (e-administracja)
- I.1.4. Poprawa jakości prawa
- I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe
- I.2.1. Modernizacja struktury wydatków publicznych
- I.2.2. Poprawa efektywności środków publicznych
- I.2.3. Zwiększenie wykorzystania środków pozabudżetowych

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela
- I.3.1. Poprawa skuteczności wymiaru sprawiedliwości
- I.3.2. Rozwój kapitału społecznego
- I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela
- I.3.4. Utrwalenie bezpieczeństwa narodowego

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej
- II.1.1. Uzdrowienie finansów publicznych
- II.1.2. Zwiększenie stopy oszczędności i inwestycji
- II.1.3. Integracja ze strefą euro
- II.1.4. Rozwój eksportu towarów i usług

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki
- II.2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki
- II.2.2. Wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie
- II.2.3. Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego
- II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki
- II.3.1. Wzrost popytu na wyniki badań naukowych
- II.3.2. Podwyższenie stopnia komercjalizacji badań
- II.3.3. Zapewnienie kadr dla B+R
- II.3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego
- II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej
- II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego

II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych

II.5.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu

II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych

II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami

II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej

II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii

II.6.4. Poprawa stanu środowiska

II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu

Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu

II.7.1. Zwiększenie efektywności zarządzania w sektorze transportowym

II.7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych

II.7.3. Udrożnienie obszarów miejskich

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel III.1. Integracja społeczna

III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym

III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych

III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

III.3.1. Tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych dla realizacji działań rozwojowych w regionach

III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich

III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich

III.3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej

Pięć celów SRK 2020 wynikających bezpośrednio ze Strategii Europa 2020 dotyczy: zwiększania zatrudnienia, wzrostu innowacyjności (mierzonego wzrostem nakładów na B+R ogółem i wzrostem udziału nakładów przedsiębiorstw), zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększenia udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii, podniesienia poziomu wykształcenia oraz wspierania włączenia społecznego. Dlatego też cele i zakres wsparcia Strategii rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia jest zgodny ze Strategią Rozwoju Kraju 2020 poprzez realizację osi priorytetowych 1, 2, i 3.

Cele realizowane w ramach osi priorytetowej 1 strategii PDOW, wpisują się w cele Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Obszaru strategicznego II. Konkurencyjna gospodarka (bezpośrednio cel 2 oraz 7). Natomiast w sposób pośredni realizacja celów strategicznych osi priorytetowej 1 PDOW jest spójna z celem 1 i 2 wspomnianego obszaru strategicznego SRK 2020. Tworzenie warunków dla lokalizacji inwestycji oraz tworzenie nowych miejsc pracy wpłyną na wzrost stopy inwestycji w PDOW, stopy oszczędności, poprawę stabilności finansów w PDOW. Szczególny wpływ na rozwój regionu PDOW i jego konkurencyjność i wzrost gospodarczy jest realizacja celu strategicznego 1.4. w którym planowane jest wsparcie procesu tworzenia klastrów przez instytucje otoczenia biznesu. W sposób pośredni realizacja celów zdefiniowanych w ramach omawianej osi jest spójna z celem 2 obszaru strategicznego SRK 2020, bowiem rozwiązania będą prowadzić do wzrostu wydajności obszaru PDOW, w tym szczególnie ze zwiększeniem konkurencyjności i modernizacji sektora rolno-spożywczego.

Cele realizowane w ramach osi priorytetowej 2 strategii PDOW, są spójne z obszarem strategicznym III. Spójność społeczna i terytorialna SRK 2020 (cel 1, 2, i 3). Działania sformułowane w strategii PDOW, osi priorytetowej 2 obejmują realizację celów strategicznych (odpowiednio, cel 2.1., 2.2., 2.3., 2.4. i 2.5.), które docelowo prowadzą do większej spójności społecznej i terytorialnej obszaru PDOW. Ponadto cel strategiczny 2.5. jest spójny z celem 6 II obszaru strategicznego SRK 2020 Konkurencyjna Gospodarka.

Cele realizowane w ramach osi priorytetowej 1 i 3 strategii PDPW, wpisują się w cele realizowane w Strategii Rozwoju Kraju 2020 - Cel II.4 Rozwój Kapitału Ludzkiego, P. II. 4.1 zwiększenie aktywności zawodowej. Szczególnie mowa jest o celu strategicznym 1.3. oraz 3.4. strategii PDOW jako wzmocnienie potencjału zasobów ludzkich i dostosowania ich do potrzeb rynku pracy oraz rozwój agroturystyki – powstanie nowych miejsc pracy, szkoleń dla bezrobotnych w kierunku prowadzenia działalności turystycznej i agroturystycznej. Zwiększeniu aktywności zawodowej sprzyjać będzie także likwidacja barier związanych z założeniem, prowadzeniem oraz rozwijaniem własnej działalności gospodarczej. Szczególnie ważne będzie podjęcie działań umożliwiających start zawodowy młodych ludzi wchodzących na rynek pracy, zdiagnozowanych, jako najwyższy wskaźnik bezrobocia w PDOW. Działania te są spójne z p. II 4.1. Strategii Rozwoju Kraju 2020.

8.5. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030[3]

Wizją KPZK 2030 jest Polska w roku 2030 jako kraj o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowany, sprawnie zarządzany i bezpieczny.

Celem strategicznym KPZK 2030 jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie, poprzez realizację następujących celów:

Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów. W ramach tak określonego celu ma nastąpić koncentracja działań polityki przestrzennego zagospodarowania kraju na obszarach wiejskich Polski Wschodniej, Pomorza Środkowego i Polski Zachodniej na wykorzystaniu walorów pozarolniczych (np. w zakresie ekologii, rozwoju turystyki, produkcji energii w oparciu o lokalne źródła surowców) oraz umożliwieniu ich mieszkańcom znalezienia zatrudnienia w bardziej produktywnych sektorach gospodarki w oparciu o rozwój zasobów ludzkich, kapitału społecznego oraz inwestycji w infrastrukturę techniczną (transportową, telekomunikacyjna, energetyczną i ochrony środowiska) i społeczną.

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Strategia Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia wpisuje się w Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, która jest najważniejszym dokumentem dotyczącym ładu przestrzennego Polski. Sformułowane osie priorytetowe (1, 2, i 3) strategii PDOW zmierzają do trwałego zrównoważonego rozwoju w oparciu o nowoczesne technologie, wzrost kapitału ludzkiego i społecznego.

[3] 23 czerwca 2014 - Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030* (KPZK 2030)

Rdzeniem krajowego systemu gospodarczego i ważnym elementem systemu europejskiego jest, ukształtowana na bazie dużych ośrodków miejskich, sieć współpracy miast. Stanowi ona współzależny, otwarty układ sieciowy obszarów funkcjonalnych najważniejszych polskich miast, które są zintegrowane w przestrzeni krajowej i międzynarodowej za pomocą wielokierunkowych silnych powiązań funkcjonalnych w zakresie funkcji gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych oraz sektora badawczo -rozwojowego. Takie silne powiązania zostały zdefiniowane w PDOW, oraz jak wskazuje diagnoza rozwoju, zróżnicowany potencjał obszaru daje możliwości współpracy i czerpania wzajemnych korzyści z realizacji wspólnych projektów w ramach partnerstwa gmin. Jednocześnie na rozwoju największych miast skorzystają mniejsze ośrodki i obszary wiejskie (w PDOW, 8 gmin jest wiejskich). Oznacza to, że podstawową cechą Polski 2030 r. i jej regionów będzie spójność społeczna, gospodarcza i przestrzenna. Do jej poprawy przyczyni się rozbudowa infrastruktury transportowej (autostrad, dróg ekspresowych i kolei) oraz telekomunikacyjnej (przede wszystkim Internetu szerokopasmowego), a także zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych.

Zgodnie z KPZK 2030 ważną kategorię stanowią miasta powiatowe liczące pomiędzy 20-50 tysięcy mieszkańców – pełniące ważną rolę w zakresie funkcji sektora publicznego w odniesieniu do obszarów wiejskich. Znaczenie tych ośrodków jest szczególnie istotne na wiejskich obszarach depopulacyjnych, ponieważ zapewniają one trwałość i ciągłość osadnictwa w przestrzeni. Osadnictwo na obszarach wiejskich w dużej mierze ma charakter rozproszony. Nasila się proces odpływu ludności, szczególnie z małych wsi, położonych w peryferyjnych regionach wschodniej Polski. KPZK 2030 wprowadza do planowania strategicznego, na każdym szczeblu administracyjnym współzależność celów polityki przestrzennej z celami polityki regionalnej oraz podejście terytorialne.

8.6. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020[4]

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) wyznacza cele polityki regionalnej wobec poszczególnych terytoriów w kraju, w tym w szczególności obszarów miejskich i wiejskich.

Realizacja polityki regionalnej ma na celu budowę tożsamości regionalnej i podnoszenia konkurencyjności wszystkich regionów oraz budowę spójności regionalnej z wykorzystaniem powiązań funkcjonalnych między ośrodkami wojewódzkimi a ich otoczeniem regionalnym, aktywnym przeciwdziałaniem marginalizacji najsłabiej rozwijających się obszarów oraz ograniczaniem dysproporcji rozwojowych między poszczególnymi województwami.

[4] Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 roku.

Celem strategicznym polityki regionalnej jest wzrost, zatrudnienie i spójność w horyzoncie długookresowym. Realizacja tak założonego celu wymaga efektywnego wykorzystywania właściwych dla poszczególnych regionów lub terytoriów potencjałów rozwojowych oraz wzmocnienia przewag konkurencyjnych przy jednoczesnym usuwaniu barier rozwojowych.

Cel strategiczny obejmuje trzy cele szczegółowe:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (konkurencyjność),
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (spójność),
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (sprawność).

Schemat celów oraz kierunków działań realizowanych w ramach Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego przedstawia się następująco:

Cel 1. WSPOMAGANIE WZROSTU KONKURENCYJNOŚCI REGIONÓW

1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych:

1.1.1. Warszawy - stolicy państwa

1.1.2. Pozostałych ośrodków wojewódzkich

1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza ośrodkami wojewódzkimi

1.2.1. Zwiększanie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionów

1.2.2. Wspieranie rozwoju i znaczenia miast subregionalnych

1.2.3. Pełniejsze wykorzystanie potencjału rozwojowego obszarów wiejskich

1.2.4. Efektywne wykorzystanie w procesach rozwojowych potencjału specjalizacji terytorialnej

1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne

1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego

1.3.2. Wsparcie dla lokalizacji inwestycji zewnętrznych, w tym w szczególności zagranicznych

1.3.3. Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne

1.3.4. Wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu (IOB)

1.3.5. Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne

1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego

1.3.7. Współpraca międzynarodową

Cel 2. BUDOWANIE SPÓJNOŚCI TERYTORIALNEJ I PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI OBSZARÓW PROBLEMOWYCH

2.1. Wzmacnianie spójności w układzie krajowym

2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe

- 2.2.1. Usługi edukacyjne i szkoleniowe
- 2.2.2. Usługi medyczne
- 2.2.3. Usługi komunikacyjne
- 2.2.4. Usługi komunalne i związane z ochroną środowiska
- 2.2.5. Usługi kulturalne

2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze

2.4. Przezwyciężanie niedogodności związanych z położeniem obszarów przygranicznych, szczególnie wzdłuż zewnętrznych granic UE

2.5. Zwiększanie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności

Cel 3. TWORZENIE WARUNKÓW DLA SKUTECZNEJ, EFEKTYWNEJ I PARTNERSKIEJ REALIZACJI DZIAŁAŃ ROZWOJOWYCH UKIERUNKOWANYCH TERYTORIALNIE

3.1 Wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej

3.2 Poprawę jakości zarządzania politykami publicznymi, w tym ich właściwe ukierunkowanie terytorialne

3.3 Przebudowę i wzmocnienie koordynacji w systemie wieloszczeblowego zarządzania

3.4 Wspomaganie budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieci współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej.

Cele i zakres wsparcia Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia jest zgodny z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020, ze względu na założenia strategiczne obu dokumentów. Celem strategicznym polityki regionalnej 2010-2020 jest wzrost, zatrudnienie i spójność w horyzoncie długookresowym. Realizacja tak założonego celu wymaga efektywnego wykorzystywania właściwych dla poszczególnych regionów lub terytoriów potencjałów rozwojowych oraz wzmocnienia przewag konkurencyjnych przy jednoczesnym usuwaniu barier rozwojowych. PDOW, który charakteryzuje się zróżnicowanym potencjałem gmin ma szanse na długofalowy rozwój realizując wspólną, ponadlokalną strategię.

8.7. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020[5]

W odpowiedzi na zidentyfikowane problemy i potrzeby rozwojowe Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 określa trzy strategiczne obszary rozwoju Polski Wschodniej, jakimi są: innowacyjność, zasoby pracy, infrastruktura w celu:

- podniesienia poziomu innowacyjności makroregionu poprzez budowę i wzmacnianie przewag konkurencyjnych w oparciu o endogeniczne specjalizacje gospodarcze i wzmacnianie potencjału sektora nauki i badań;
- aktywizacji zasobów pracy i podniesienie jakości kapitału ludzkiego poprzez wzmacnianie potencjału nowoczesnych kadr oraz skuteczne przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy;
- zwiększenia zewnętrznej dostępności i wewnętrznej spójności makroregionu, w tym głównych funkcjonalnych rynków pracy.

Celem głównym Strategii jest wzrost wydajności pracy we wszystkich sektorach gospodarki Polski Wschodniej, który realizowany będzie w ramach wyodrębnionych strategicznych kierunków działań, do których należą:

- budowa trwałych przewag konkurencyjnych poprzez działania na rzecz podnoszenia poziomu technologicznego zaawansowania i innowacyjności w obszarze wiodących endogenicznych ponadregionalnych specjalizacji gospodarczych;
- wzmocnienie potencjału sektora nauki i badań w Polsce Wschodniej przy jednoczesnym wzmacnianiu powiązań i intensyfikacji współpracy między kluczowymi uczestnikami systemu innowacji;
- przeciwdziałanie wykluczeniu na rynku pracy;
- wzmocnienie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy;
- przełamywanie barier związanych z peryferyjnym położeniem Polski Wschodniej;
- wzmocnienie spójności wewnętrznej Polski Wschodniej;
- wzmocnienie bezpieczeństwa elektroenergetycznego Polski Wschodniej.

W długim okresie czasu realizacja Strategii ma na celu wzrost wydajności pracy oraz zmianę w strukturze zatrudnienia (stopniowe zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie i zwiększenie w pozostałych sektorach gospodarki), co z kolei przełoży się na wzrost dochodów mieszkańców PDOW**. Dlatego też cele i zakres wsparcia Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia jest spójny ze Strategią**

[5] Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 30 grudnia 2008 r.

rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020. Gminy wchodzące w PDOW są położone w woj. podkarpackim, które jako jedno z kilku ujętych w Strategii (…) cechuje się najniższym PKB na mieszkańca w UE. Cechą charakterystyczną tych obszarów jest bardzo niski lub niski poziom przedsiębiorczości i bardzo niski poziom dochodów własnych samorządów gminnych. Podobne problemy zostały zdefiniowane w PDOW i w odpowiedzi na nie sformułowane 3 osie priorytetowe strategii rozwoju, które przyczynią się do podniesienia poziomu innowacyjności PDOW poprzez budowę i wzmacnianie przewag konkurencyjnych w oparciu o endogeniczne specjalizacje gospodarcze i wzmacnianie potencjału sektora nauki i badań; aktywizację zasobów pracy i podniesienie jakości kapitału ludzkiego poprzez wzmacnianie potencjału nowoczesnych kadr oraz skuteczne przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy; zwiększenia zewnętrznej dostępności i wewnętrznej spójności PDOW, w tym głównych funkcjonalnych rynków pracy.

8.8. Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020[6]

Wizją Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2020 jest podkarpackie, jako obszar zrównoważonego i inteligentnego rozwoju gospodarczego, wykorzystującego wewnętrzne potencjały oraz transgraniczne położenie, zapewniającym wysoką jakość życia mieszkańców.

Celem głównym strategii jest: „Efektywne wykorzystanie zasobów wewnętrznych i zewnętrznych dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju społeczno-gospodarczego drogą do poprawy jakości życia mieszkańców".

Cele strategiczne:

Cel 1: Rozwijanie przewag regionu w oparciu o kreatywne specjalizacje jako przejaw budowania konkurencyjności krajowej i międzynarodowej, w tym następujące priorytety i cele:

Priorytet 1.1. Przemysł

Cel: Przemysł nowoczesnych technologii wzmacniający konkurencyjność regionalnej gospodarki

Priorytet 1.2. Nauka, badania, szkolnictwo

Cel: Rozwój konkurencyjnego szkolnictwa wyższego i sfery badawczo-rozwojowej jako kluczowych czynników stymulujących rozwój regionu

Priorytet 1.3. Turystyka

Cel: Budowa konkurencyjnej, atrakcyjnej oferty rynkowej opartej na znacznym potencjale turystycznym regionu

[6] Sejmik Województwa Podkarpackiego przyjął 5.09.2013 „STRATEGIĘ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA – PODKARPACKIE 2020" wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko

Priorytet 1.4. Rolnictwo
Cel: Poprawa konkurencyjności sektora rolno – spożywczego
Priorytet 1.5. Instytucje otoczenia biznesu
Cel: Rozwój przedsiębiorczości poprzez ofertę instytucji otoczenia biznesu

Cel 2: Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników: innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców, w tym następujące priorytety i cele:
Priorytet 2.1. Edukacja
Cel: Dostosowanie systemu edukacji do aktualnych potrzeb i wyzwań przyszłości
Priorytet 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe
Cel: Rozwinięty i efektywnie wykorzystany potencjał kulturowy regionu
Priorytet 2.3. Społeczeństwo obywatelskie
Cel: Wzmocnienie podmiotowości obywateli, rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie ich wpływu na życie publiczne
Priorytet 2.4. Włączenie społeczne
Cel: Wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie
Priorytet 2.5. Zdrowie publiczne
Cel: Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia
Priorytet 2.6. Sport powszechny
Cel: Zwiększenie aktywności ruchowej oraz rozwoju psychofizycznego społeczeństwa

Cel 3: Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej jako element budowania potencjału rozwojowego regionu, w tym następujące priorytety i cele:
Priorytet 3.1. Dostępność komunikacyjna
Cel: Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności przestrzennej województwa ze szczególnym uwzględnieniem Rzeszowa jako ponadregionalnego ośrodka wzrostu
Priorytet 3.2. Dostępność technologii informacyjnych
Cel: Rozbudowa wysokiej jakości sieci telekomunikacyjnej oraz zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych na terenie całego województwa
Priorytet 3.3. Funkcje metropolitalne Rzeszowa
Cel: Wzmacnianie pozycji Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej dynamizujące procesy rozwojowe w obrębie województwa
Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich
Cel: Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku
Priorytet 3.5. Spójność przestrzenna i wzmacnianie funkcji biegunów wzrostu
Cel: Wzmacnianie podstaw rozwojowych oraz dywersyfikacja funkcji biegunów wzrostu, w tym ośrodków subregionalnych w wymiarze regionalnym, krajowym i międzynarodowym

Cel 4: Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów z poszanowaniem środowiska naturalnego sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa i dobrych warunków życia

mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego województwa, w tym następujące priorytety i cele:

Priorytet 4.1. Zapobieganie i przeciwdziałanie zagrożeniom oraz usuwanie ich negatywnych skutków

Cel: Zabezpieczenie mieszkańców województwa podkarpackiego przed negatywnymi skutkami zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi oraz wynikającymi z działalności człowieka

Priorytet 4.2. Ochrona środowiska

Cel: Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności poprzez zrównoważony rozwój województwa

Priorytet 4.3. Bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii

Cel: Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i efektywności energetycznej województwa podkarpackiego poprzez racjonalne wykorzystanie paliw i energii z uwzględnieniem lokalnych zasobów, w tym odnawialnych źródeł energii.

Tabela 12, 13 i 14 przedstawia wysoką spójność strategii PDOW ze Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020, odpowiednio:

a) założenia celów w osi priorytetowej 1 strategii PDOW, wpisują się w cel strategiczny 1, 2 i 3 Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020 (por. tab. 12);
b) założenia celów w osi priorytetowej 2 strategii PDOW, wpisują się w cel strategiczny 2, 3 i 4 Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020 (por. tab. 13);
c) założenia celów w osi priorytetowej 3 strategii PDOW, wpisują się w cel strategiczny 1, 2, i 3 Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020 (por. tab. 14).

Tabela 12. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia ze Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020 - Oś I

Cele strategiczne	**Priorytety**	Cel strategiczny 1.1. - Tworzenie warunków dla lokalizacji inwestycji i tworzenia nowych miejsc pracy w sektorach wzmacniających konkurencyjność PDOW	Cel strategiczny 1.2. - Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości	Cel strategiczny 1.3. - Wzmocnienie potencjału zasobów ludzkich i dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy	Cel strategiczny 1.4. - Rozwój klastrów	Cel strategiczny 1.5. Rozwój przetwórstwa spożywczego
Cel 1: Rozwijanie przewag regionu w oparciu o kreatywne specjalizacje jako przejaw budowania konkurencyjności krajowej i międzynarodowej	Priorytet 1.1. Przemysł	X		X	X	
	Priorytet 1.2. Nauka, badania, szkolnictwo					
	Priorytet 1.3. Turystyka					
	Priorytet 1.4. Rolnictwo					X
	Priorytet 1.5. Instytucje otoczenia biznesu		X			
Cel 2: Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników: innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców	Priorytet 2.1. Edukacja			X		
	Priorytet 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe					
	Priorytet 2.3. Społeczeństwo obywatelskie					
	Priorytet 2.4. Włączenie społeczne					
	Priorytet 2.5. Zdrowie publiczne					
	Priorytet 2.6. Sport powszechny					
Cel 3: Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej jako element budowania potencjału	Priorytet 3.1. Dostępność komunikacyjna					
	Priorytet 3.2. Dostępność technologii informacyjnych					

rozwojowego regionu	Priorytet 3.3. Funkcje metropolitalne Rzeszowa					
	Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich	X	X			
	Priorytet 3.5. Spójność przestrzenna i wzmacnianie funkcji biegunów wzrostu					
Cel 4: Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów z poszanowaniem środowiska naturalnego sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa i dobrych warunków życia mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego województwa	Priorytet 4.1. Zapobieganie i przeciwdziałanie zagrożeniom oraz usuwanie ich negatywnych skutków Priorytet 4.2. Ochrona środowiska					
	Priorytet 4.3. Bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii					

Tabela 13. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia ze Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020 - Oś II

Cele strategiczne	**Priorytety**	Cel strategiczny 2.1. Poprawa dostępu do usług publicznych	Cel strategiczny 2.2. Rozwój aktywnego społeczeństwa obywatelskiego	Cel strategiczny 2.3. Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy	Cel strategiczny 2.4. Rozwój infrastruktury transportowej drogowej i kolejowej oraz powiązań komunikacyjnych w ramach PDOW i z Rzeszowem	Cel strategiczny 2.5. Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii
Cel 2: Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników: innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców	Priorytet 2.1. Edukacja	X				
	Priorytet 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe					
	Priorytet 2.3. Społeczeństwo obywatelskie		X			
	Priorytet 2.4. Włączenie społeczne	X				
	Priorytet 2.5. Zdrowie publiczne	X				
	Priorytet 2.6. Sport powszechny	X				
Cel 3: Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej jako element budowania potencjału rozwojowego regionu	Priorytet 3.1. Dostępność komunikacyjna				X	
	Priorytet 3.2. Dostępność technologii informacyjnych			X		
	Priorytet 3.3. Funkcje metropolitalne Rzeszowa					
	Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich		X	X	X	

	Priorytet 3.5. Spójność przestrzenna i wzmacnianie funkcji biegunów wzrostu					
Cel 4: Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów z poszanowaniem środowiska naturalnego sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa i dobrych warunków życia mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego województwa	Priorytet 4.1. Zapobieganie i przeciwdziałanie zagrożeniom oraz usuwanie ich negatywnych skutków					
	Priorytet 4.2. Ochrona środowiska			X		X
	Priorytet 4.3. Bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii					X

Tabela 14. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia ze Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020 – Oś III

Cele strategiczne	**Priorytety**	Cel strategiczny 3.1. Rozwój infrastruktury turystycznej w celu generowania zwiększonego ruchu turystycznego	Cel strategiczny 3.2. Rozwój infrastruktury rekreacyjno – sportowej	Cel strategiczny 3.3. Zachowanie i ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym obiektów zabytkowych	Cel strategiczny 3.4. Rozwój agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, wód geotermalnych oraz potencjału dziedzictwa kulturowego	Cel strategiczny 3.5. Rozwój promocji turystycznej PDOW	Cel strategiczny 3.6. Kształtowanie przestrzeni miejskiej i wiejskiej umożliwiającej rozwój turystyki na terenie PDOW
Cel 1: Rozwijanie przewag regionu w oparciu o kreatywne specjalizacje jako przejaw budowania konkurencyjności krajowej i międzynarodowej	Priorytet 1.1. Przemysł						
	Priorytet 1.2. Nauka, badania, szkolnictwo						
	Priorytet 1.3. Turystyka	X		X	X	X	
	Priorytet 1.4. Rolnictwo						
	Priorytet 1.5. Instytucje otoczenia biznesu						
Cel 2: Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników: innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców	Priorytet 2.1. Edukacja						
	Priorytet 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe			X			
	Priorytet 2.3. Społeczeństwo obywatelskie						
	Priorytet 2.4. Włączenie społeczne				X		

	Priorytet 2.5. Zdrowie publiczne						
	Priorytet 2.6. Sport powszechny	X					
Cel 3: Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej jako element budowania potencjału rozwojowego regionu	Priorytet 3.1. Dostępność komunikacyjna						
	Priorytet 3.2. Dostępność technologii informacyjnych						
	Priorytet 3.3. Funkcje metropolitalne Rzeszowa						
	Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich	X	X				X
	Priorytet 3.5. Spójność przestrzenna i wzmacnianie funkcji biegunów wzrostu						X
Cel 4: Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów z poszanowaniem środowiska naturalnego sposobem na	Priorytet 4.1. Zapobieganie i przeciwdziałanie zagrożeniom oraz usuwanie ich negatywnych skutków Priorytet 4.2.						

zapewnienie bezpieczeństwa i dobrych warunków życia mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego województwa	Ochrona środowiska						
	Priorytet 4.3. Bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii						

8.9. Programy operacyjne na szczeblu krajowym, ponadregionalnym i regionalnym, w tym Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2014-2020

Do określania szczegółowej zawartości programów operacyjnych punkt odniesienia stanowi Umowa Partnerstwa. Programy operacyjne precyzują specyficzne obszary wsparcia i instrumenty realizacji.[7]

Spójność Strategii PDOW z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego 2014 - 2020

Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014-2020 (RPO WP) jest **wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju województwa.** RPO WP formułuje ramy interwencji dla prowadzenia działań wpisujących się Strategię na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020.

Osie priorytetowe RPO WP 2014-2020:

1. Oś priorytetowa I - KONKURENCYJNA I INNOWACYJNA GOSPODARKA
2. Oś priorytetowa II - CYFROWE PODKARPACKIE
3. Oś priorytetowa III - CZYSTA ENERGIA
4. Oś priorytetowa IV – OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
5. Oś priorytetowa V – INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA
6. Oś priorytetowa VI – SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA I SPOŁECZNA
7. Oś priorytetowa VII – REGIONALNY RYNEK PRACY
8. Oś priorytetowa VIII – INTEGRACJA SPOŁECZNA
9. Oś priorytetowa IX – JAKOŚĆ EDUKACJI I KOMPETENCJI W REGIONIE
10. Oś priorytetowa X – POMOC TECHNICZNA

Strategia Rozwoju Gospodarczego Przeworsko Dynowskiego Obszaru Wsparcia obejmuje trzy Osie Priorytetowe, które wpisują się w realizację celów RPO WP 2014 – 2020. Tabele 15, 16 i 17 przedstawiają spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia z RPO WP 2014 – 2020, odpowiednio:

a) założenia celów w osi priorytetowej 1 strategii PDOW, wpisują się w priorytet I, VII, IX RPO WP 2014 – 2020 (por. tab. 15)

[7] Z uwagi na trwający proces programowania perspektywy finansowej UE 2014-2020, niniejszy rozdział bazuje na projektach programów operacyjnych.

b) założenia celów w osi priorytetowej 2 strategii PDOW, wpisują się w priorytet III, IV, V, VI RPO WP 2014 – 2020 (por. tab. 16)
c) założenia celów w osi priorytetowej 3 strategii PDOW, wpisują się w priorytet I, IV, VII, VIII RPO WP 2014 – 2020 (por. tab. 17)

Tabela 15. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia z RPO WP 2014 - 2020 – Oś I

Priorytety/Cele strategiczne	Cel strategiczny 1.1. - Tworzenie warunków dla lokalizacji inwestycji i tworzenia nowych miejsc pracy w sektorach wzmacniających konkurencyjność PDOW	Cel strategiczny 1.2. - Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości	Cel strategiczny 1.3. - Wzmocnienie potencjału zasobów ludzkich i dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy	Cel strategiczny 1.4. - Rozwój klastrów	Cel strategiczny 1.5. Rozwój przetwórstwa spożywczego
I Konkurencyjna gospodarka	X	X		X	X
VII Regionalny rynek pracy			X		
IX Jakość edukacji i kompetencji w regionie			X		

Tabela 16. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia z RPO WP 2014 – 2020 – Oś II

Priorytety/Cele strategiczne	Cel strategiczny 2.1. Poprawa dostępu do usług publicznych	Cel strategiczny 2.2. Rozwój aktywnego społeczeństwa obywatelskiego	Cel strategiczny 2.3. Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy	Cel strategiczny 2.4. Rozwój infrastruktury transportowej drogowej i kolejowej oraz powiązań komunikacyjnych w ramach PDOW i z Rzeszowem	Cel strategiczny 2.5. Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii
III Czysta energia					X
IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego			X		
V Infrastruktura komunikacyjna				X	
VI Spójność przestrzenna i społeczna	X	X			

Tabela 17. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia z RPO WP 2014 – 2020 – Oś II

Priorytety/Cele strategiczne	Cel strategiczny 3.1. Rozwój infrastruktury turystycznej w celu generowania zwiększonego ruchu turystycznego	Cel strategiczny 3.2. Rozwój infrastruktury rekreacyjno – sportowej	Cel strategiczny 3.3. Zachowanie i ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym obiektów zabytkowych	Cel strategiczny 3.4. Rozwój agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, wód geotermalnych oraz potencjału dziedzictwa kulturowego	Cel strategiczny 3.5. Rozwój promocji turystycznej PDOW	Cel strategiczny 3.6. Kształtowanie przestrzeni miejskiej i wiejskiej umożliwiającej rozwój turystyki na terenie PDOW
I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka						
IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego			X			X
VII Regionalny rynek pracy						
VIII Integracja społeczna	X	X				X

Spójność strategii PDOW z krajowymi i ponadregionalnymi programami operacyjnymi

W okresie programowania 2014-2020 przewiduje się realizację następujących krajowych i ponadregionalnych programów operacyjnych:

1. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 - dotyczący innowacyjności, badań naukowych i ich powiązań ze sferą Przedsiębiorstw. Celem programu będzie znaczące pobudzenie innowacyjności gospodarki, wyrażające się głównie zwiększeniem nakładów prywatnych na B+R, w szczególności poprzez wsparcie przedsiębiorstw w obszarach innowacyjności i działalności badawczo-rozwojowej a także podniesieniem jakości i interdyscyplinarności badań naukowych, zwiększeniem stopnia ich komercjalizacji oraz umiędzynarodowienia.

Oś priorytetowa I: Wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa oraz konsorcja naukowo –przemysłowe
Oś priorytetowa II: Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach
Oś priorytetowa III: Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw
Oś priorytetowa IV: Zwiększenie potencjału naukowo- badawczego

Skala oddziaływania na tereny wiejskie POIR będzie ograniczona i będzie miała charakter przede wszystkim pośredni. Planowane w ramach programu wsparcie działalności badawczo-rozwojowej, innowacyjnej oraz internacjonalizacji przedsiębiorstw (wzrost eksportu) dotyczy także sektora rolno-spożywczego. Wsparcie w tym zakresie trafi do podmiotów działających w miastach jak i obszarach wiejskich (m.in. jednostki B+R, przedsiębiorstwa sektora przetwórstwa rolnego). Należy oczekiwać, że w efekcie interwencji wzrośnie konkurencyjność całego sektora B+R, łączenie z producentami produktów rolnych, co przełoży się na wzmocnienie podstaw rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich.

2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014+2020 - dotyczący gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego. Celem programu będzie wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku, sprzyjającej zachowaniu dziedzictwa kulturowego, spójności społecznej i terytorialnej oraz bardziej konkurencyjnej.

OŚPRIORYTETOWA I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki
OŚPRIORYTETOWA II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu
OŚPRIORYTETOWA III: Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej
OŚPRIORYTETOWA IV: Zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej
OŚPRIORYTETOWA V: Poprawa bezpieczeństwa energetycznego
OŚPRIORYTETOWA VI: Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego
OŚPRIORYTETOWA VII: Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia

OŚPRIORYTETOWA VIII: Pomoc techniczna

3. Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój - dotyczący rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego oraz dobrego rządzenia. Celem programu będzie wzrost poziomu zatrudnienia oraz spójności społecznej, a także poprawa funkcjonowania administracji publicznej.

Oś I Osoby młode na rynku pracy
Oś II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
Oś III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju
Oś IV Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa
Oś V Pomoc Techniczna

4. Program Polska Cyfrowa. Celem programu jest wzmocnienie cyfrowych fundamentów dla rozwoju kraju. Zgodnie z Umową Partnerstwa (UP), jako fundamenty te przyjęto: zapewnienie masowego dostępu do szerokopasmowego Internetu, podniesienie kompetencji cyfrowych różnych grup społecznych, szczególnie tych zagrożonych cyfrowym wykluczeniem.

Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu
Oś priorytetowa II. E-Administracja i otwarty rząd
Oś priorytetowa III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa
Oś priorytetowa IV. Pomoc techniczna

5. Program dotyczący rozwoju obszarów wiejskich. Celem programu będzie poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Priorytet 1.
1A Wspieranie innowacji, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
1B Wzmocnienie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją w celu poprawy wydajności zarządzania i ochrony środowiska
1C Promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnym i leśnym.

Priorytet 2
2A Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie zmyślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz zróżnicowania produkcji rolnej
2B Ułatwianie wejścia do sektora rolnictwa, rolnikom posiadającym odpowiednie umiejętności, a w szczególności wymiany pokoleń

Priorytet 3
3A Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów

rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe
3B Wspieranie zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych

Priorytet 4
4A Odtwarzanie i ochrona oraz wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej i stanu europejskich krajobrazów
4B Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
4C Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

Priorytet 5.
5E Promowanie ochrony i pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

Priorytet 6
6A Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy
6B Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Działania na rzecz wzmocnienia potencjału naukowo -badawczego, badań naukowych i ich upowszechniania oraz współpracy pomiędzy instytucjami naukowymi, a przedsiębiorstwami -wspierane ze środków EFRR -w szczególności w obszarze rolnictwa i przetwórstwa rolno – spożywczego, wpływać będą na realizacje priorytetu 1 PROW 2014-2020 dotyczącego transferu wiedzy i innowacji. Wdrażane do praktyki rozwiązania w tym zakresie mogą przełożyć się na zmiany technologii i organizacji produkcji, sprzyjając poprawie konkurencyjności sektora rolnego i przetwórstwa produktów rolnych oraz możliwości rozwoju przedsiębiorstw, a także dostosowania do wyzwań środowiskowych i klimatycznych.

Priorytet 6 PROW 2014-2020 w zakresie zwiększania włączenia społecznego, ograniczania ubóstwa i promowania rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich w znacznym stopniu uzupełniony zostanie działaniami realizowanymi w ramach innych funduszy. Komplementarność dotyczyć będzie wielokierunkowego wsparcia rozwoju przedsiębiorstw, zarówno poprzez działania o charakterze inwestycyjnym (w tym dotyczące innowacji, nowych produktów i usług), jak i działania nakierowane na wzrost kompetencji kadr. Przewidziana jest również realizacja działań na rzecz doskonalenia kwalifikacji potencjalnych pracowników i przedsiębiorców w kierunku wzrostu zatrudnienia. Tego typu wsparcie jest szczególnie istotne dla ludności wiejskiej (w tym rolniczej), poszukującej nowych możliwości zatrudnienia lub dywersyfikacji działalności.

6. Program dotyczący rozwoju obszarów morskich i rybackich. Celem programu będzie podnoszenie konkurencyjności sektora rybołówstwa i akwakultury, ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów oraz wsparcie w zakresie wdrażania unijnego systemu kontroli, inspekcji i egzekwowania.

7. Program Pomoc Techniczna. Program będzie instrumentem służącym budowie potencjału instytucji odpowiedzialnych za realizację interwencji finansowanych z funduszy strukturalnych. W ramach programu realizowane będą działania, które zapewnią kompleksowe przygotowanie instytucji do wdrażania projektów oraz spójny system informacji i promocji.

Oś priorytetowa 1: Potencjał instytucji realizujących politykę spójności

Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację trzech celów szczegółowych tj.:

1)utrzymanie niezbędnych zasobów ludzkich oraz stworzenie i utrzymanie warunków sprzyjających skutecznemu wykonywaniu obowiązków związanych z realizacją polityki spójności, w tym z wykorzystaniem wyników badań ewaluacyjnych (z uwzględnieniem umożliwienia płynnego przejścia pomiędzy kolejnymi okresami programowania:2007- 2013 i 2014-2020 oraz perspektywą finansową po 2020r.),

2)sprawnie działający i użyteczny krajowy system informatyczny monitorujący realizację polityki spójności,

3)skuteczny system wymiany doświadczeń oraz przepływu informacji pomiędzy uczestnikami systemu realizacji polityki spójności.

Oś priorytetowa 2: Potencjał beneficjentów funduszy europejskich

Głównym celem osi priorytetowej jest sprawność beneficjentów ze szczególnym uwzględnieniem wymiaru terytorialnego polityki spójności. Cel główny zostanie zrealizowany przez dwa cele szczegółowe:

1)wzmocnienie kompetencji beneficjentów i potencjalnych beneficjentów funduszy europejskich, ze szczególnym uwzględnieniem jednostek samorządu terytorialnego i innych beneficjentów pełniących kluczową rolę w systemie funduszy europejskich;

2)skutecznie działający ZIT w miastach wojewódzkich i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie.

Oś priorytetowa 3: Informacja i promocja funduszy europejskich

Celem głównym osi priorytetowej jest spójny i skuteczny system informacji i promocji funduszy europejskich. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację trzech celów szczegółowych.:

1)zapewnienie spójnych zasad i koordynacji działań informacyjnych i promocyjnych,

2)zapewnienie dostępu do aktualnych, spójnych i kompleksowych informacji o możliwościach finansowania w ramach funduszy europejskich,

3)zapewnienie dopasowanego do potrzeb odbiorców przekazu w zakresie celów i korzyści z wdrażania polityki spójności.

8. Program Operacyjny Polska Wschodnia. Będzie stanowił kontynuację programu Polska Wschodnia z lat 2007- 2013. Celem programu jest wzmocnienie pozycji rozwojowej i konkurencyjnej Polski Wschodniej. Zostanie nim objęte 5 województw o najniższych w skali

kraju wartościach PKB na mieszkańca i jednych z najniższych wartościach tego wskaźnika w skali UE – warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie.

OŚ PRIORYTETOWA I INNOWACYJNA POLSKA WSCHODNIA
OŚ PRIORYTETOWA II PRZEDSIĘBIORCZA POLSKA WSCHODNIA
OŚ PRIORYTETOWA III NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA
OŚ PRIORYTETOWA IV PONADREGIONALNA INFRASTRUKTURA KOLEJOWA
OŚ PRIORYTETOWA V POMOC TECHNICZNA

9. Programy dotyczące europejskiej współpracy terytorialnej (programy ponadregionalne). Priorytetem współpracy terytorialnej będzie kształtowanie i zrównoważony rozwój przygranicznych i ponadgranicznych obszarów funkcjonalnych powiązanych gospodarczo, społecznie (w tym kulturowo i historycznie) i komunikacyjnie oraz wzmacnianie ich spójności terytorialnej.

9.1.Program Europa Środkowa 2020

Europa Środkowa to program Unii Europejskiej wspierający transnarodową współpracę między instytucjami z dziewięciu krajów UE: Austrii, Chorwacji, Czech, wybranych regionów Niemiec, Polski, Słowacji, Słowenii, Węgier oraz wybranych regionów Włoch. Program będzie finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna. Celem transnarodowego programu Europa Środkowa jest współpraca ponad granicami, która zmienia miasta i regiony, czyniąc je lepszymi miejscami do życia i pracy. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez koncentrację działań programu na priorytetach takich jak:

1. Współpraca w zakresie innowacji na rzecz zwiększenia konkurencyjności Europy Środkowej
2. Współpraca w zakresie strategii niskoemisyjnych w Europie Środkowej
3. Współpraca w zakresie zasobów naturalnych i kulturowych na rzecz trwałego wzrostu
4. Współpraca na rzecz poprawy powiązań transportowych Europy Środkowej

Program w latach 2014-2020 będzie wspierał głównie działania o charakterze nieinwestycyjnym. W ramach projektów możliwa będzie realizacja inwestycji o charakterze pilotażowym lub demonstracyjnym.

9.2. Program Region Morza Bałtyckiego 2014 - 2020

Celem Programu na lata 2014-2020 jest wzmocnienie zintegrowanego rozwoju terytorialnego i współpracy na rzecz bardziej innowacyjnego, lepiej dostępnego i zrównoważonego Regionu Morza Bałtyckiego.

Program umożliwia współpracę instytucji publicznych oraz prywatnych z obszaru ośmiu państw członkowskich UE - Polski, Danii, Szwecji, Finlandii, Estonii, Łotwy, Litwy i Niemiec - oraz Norwegii, Rosji i Białorusi.
Zakres tematyczny BSR 2014-2020 obejmuje:

1. Potencjał dla innowacji,
2. Efektywne gospodarowanie zasobami naturalnymi,
3. Zrównoważony transport,
4. Zdolność instytucjonalna w zakresie współpracy makroregionalnej.

Program wspiera m.in. działania dotyczące wspólnego z partnerami zagranicznymi opracowania i wdrażania strategii, planów działań, narzędzi i metodologii. W ramach projektów można przetestować nowe rozwiązania za pomocą działań demonstracyjnych oraz pilotażowych, w tym małej skali inwestycji. Wspólne projekty mogą być realizowane przez partnerów publicznych i prywatnych.

9.3. Program Współpracy INTERREG EUROPA 2014 - 2020

Celem Programu Współpracy INTERREG EUROPA 2014-2020 jest poprawa wdrażania polityk i programów rozwoju regionalnego, szczególnie programów realizowanych w ramach celu „Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia", a także - w uzasadnionych wypadkach - celu „Europejska Współpraca Terytorialna" (EWT). Wspierana będzie wymiana doświadczeń i pogłębianie wiedzy wśród podmiotów decydujących o rozwoju regionów. Program umożliwia współpracę instytucji o charakterze publicznym oraz podmiotów prawa publicznego z obszaru całej Unii Europejskiej, Norwegii i Szwajcarii.
Zakres tematyczny INTERREG EUROPA obejmuje:

1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji;
2. Zwiększanie konkurencyjności MŚP;
3. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach;
4. Ochronę środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami.

Program wspiera działania o charakterze nieinwestycyjnym.

9.4. Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka

Po stronie polskiej obszar wsparcia obejmuje w województwie podkarpackim – podregion krośnieński, podregion przemyski, powiat rzeszowski i m. Rzeszów. Natomiast obszar wsparcia po stronie Republiki Słowackiej obejmuje: Samorządowy Kraj Preszowski; Samorządowy Kraj Żyliński; Powiat Spišská Nová Ves w Samorządowym Kraju Koszyckim

Planowane **cele tematyczne / priorytety inwestycyjne**

1. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności i wykorzystywania zasobów / Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego
2. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych / Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów II-rzędnych i III-rzędnych z infrastrukturą TEN-T
3. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych / Rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne
4. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie / Opracowywanie i realizacja wspólnych systemów kształcenia i szkolenia

Każdy projekt powinien spełniać **kryterium efektu transgranicznego,** czyli oddziaływanie na obie strony granicy, w przypadku inwestycji - bliskość granicy oraz być realizowany w partnerstwie polsko – słowackim.

W tabeli 18 przedstawiono w formie syntetycznej spójność Strategii PDOW z krajowymi i ponadregionalnymi programami operacyjnymi.

Tabela 18. Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia z krajowymi i ponadregionalnymi programami operacyjnymi

Cele startegiczne PDOW/osie priorytetowe programów operacyjnych krajowych i ponadregionalnych	**POIR**		**POIS**					**PO-WER**		**PO-PC**
	Oś priorytetowa II : Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach	Oś priorytetowa III: Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw	OŚPRIORYTETOWA I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki	OŚPRIORYTETOWA III: Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej	OŚPRIORYTETOWA V: Poprawa bezpieczeństwa energetycznego	OŚPRIORYTETOWA VI: Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego	OŚPRIORYTETOWA VII: Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia	Oś II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji	Oś I Osoby młode na rynku pracy	Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego internetu
Oś priorytetowa 1										
Cel strategiczny 1.1.										
Cel strategiczny 1.2.		x								
Cel strategiczny 1.3.		x						x		
Cel strategiczny 1.4.		x								
Cel strategiczny 1.5.		x								
Oś priorytetowa 2										
Cel strategiczny 2.1.				x			x			
Cel strategiczny 2.2.								x		x
Cel strategiczny 2.3.				x						x
Cel strategiczny 2.4.				x						
Cel strategiczny 2.5.			x		x					
Oś priorytetowa 3										
Cel strategiczny 3.1.										
Cel strategiczny 3.2.										
Cel strategiczny 3.3.						x				
Cel strategiczny 3.4.						x		x	x	
Cel strategiczny 3.5.		x								
Cel strategiczny 3.6.										

Cele startegiczne PDOW/osie priorytetowe programów operacyjnych krajowych i ponadregionalnych	**PO-PC**	**PO PROW**						**PO PW**				
	Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego internetu	Priorytet 1, 1A	Priorytet 1, 1B	Priorytet 3, 3A	Priorytet 4, 4B	Priorytet 6, 6A	Priorytet 6, 6B	OŚ PRIORYTETOWA II PRZEDSIĘBIORCZA POLSKA WSCHODNIA	OŚ PRIORYTETOWA III NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA	OŚ PRIORYTETOWA IV PONADREGIONALNA INFRASTRUKTURA KOLEJOWA	Program transgraniczny Polska-Słowacja, cel tematyczny 1	Program Współpracy INTERREG EUROPA 2014 - 2020
Oś priorytetowa 1												
Cel strategiczny 1.1.							x	x				
Cel strategiczny 1.2.							x	x				
Cel strategiczny 1.3.							x					
Cel strategiczny 1.4.		x						x				
Cel strategiczny 1.5.			x	x								
Oś priorytetowa 2												
Cel strategiczny 2.1.												
Cel strategiczny 2.2.	x											
Cel strategiczny 2.3.	x				x							
Cel strategiczny 2.4.									x			
Cel strategiczny 2.5.										x		
Oś priorytetowa 3												
Cel strategiczny 3.1.												
Cel strategiczny 3.2.												
Cel strategiczny 3.3.											x	x
Cel strategiczny 3.4.						x		x				x
Cel strategiczny 3.5.		x						x				
Cel strategiczny 3.6.						x	x					

9. Monitoring i ewaluacja strategii rozwoju PDOW

Monitoring i ewaluacja są immanentnymi elementami procesu planowania strategicznego. Gromadzenie danych, ich analiza i interpretacja pozwalają ocenić stopień realizacji Strategii oraz wprowadzić ewentualne zmiany i korekty.
Konieczne jest stworzenie pełnego systemu, obejmującego:

- monitoring, czyli podsystem zbierania i selekcjonowania informacji,
- ewaluację, czyli podsystem oceny i interpretacji zgromadzonego materiału.

Dlatego też przedmiotem monitoringu jest cały obszar zmian zidentyfikowanych dla PDOW, pojmowany, jako spójny system społeczno-ekonomiczno-ekologiczny. Oznacza to, że rozwój będący efektem wdrażania Strategii powinien być ujmowany, co najmniej, w następujących płaszczyznach:

- społeczność regionalna,
- gospodarka regionu,
- środowisko przyrodnicze,
- infrastruktura.

Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów wytyczonych w Strategii. Analiza dokonujących się zmian prowadzona musi być stosownie do wewnętrznej struktury administracyjnej i organizacyjnej PDOW, tj. na poziomie gminy.

Monitorowanie realizacji Strategii PDOW odbywać będzie się na bieżąco, zaś proces ewaluacji będzie przeprowadzony w połowie i po zakończeniu realizacji Strategii. W celu prowadzenia działań monitoringu i ewaluacji należy powołać Komitet Monitorujący w składzie, który będzie odzwierciedlał mapę głównych interesariuszy Strategii oraz aktorów społecznych zaangażowanych w jej realizację na terenie PDOW. W skład Komitetu powinni niewątpliwe wejść przedstawiciele Starostwa Powiatowego, Zarządu Powiatu, przedstawiciele gmin, przedstawiciele organizacji gospodarczych, społecznych i pozarządowych.

W związku z tym do zadań Komitetu Monitorującego należy zaliczyć:

- monitorowanie przebiegu oraz ocena skuteczności realizacji strategii,
- składanie odpowiednich propozycji do jednostek wdrażających,
- przyjmowanie okresowych raportów z realizacji strategii.

Schemat funkcjonowania procesów monitoringu Strategii przedstawiono w tabeli 19.

Tabela 19. Schemat procesu monitoringu strategii PDOW

LP	ETAP	ZADANIA	WYNIKI I PROCEDURY	REALIZUJĄCY PODMIOT
1.	Zbieranie danych i informacji	- zbieranie danych	materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen	Odpowiednie wydziały urzędów gmin i Starostwa Powiatowego
2	Analiza danych i informacji	- uporządkowanie, przetworzenie i analiza danych oraz ich archiwizacja - terminowe przekazywanie zebranego materiału do Zespołu ds. monitoringu	materiał służący przygotowaniu raportów	Odpowiednie wydziały urzędów gmin i Starostwa Powiatowego
3.	Przygotowywanie raportów	- zestawienie otrzymanych danych w raporty	roczne raporty (w razie potrzeby raportowanie kwartalne)	Odpowiednie wydziały urzędów gmin i Starostwa Powiatowego
4.	Ocena wyników (normami identyfikacja odchyleń)	- ocena porównawcza osiągniętych wyników z założeniami	określenie stopnia wykonania przyjętych zapisów strategii (w wypadku stwierdzenia znacznych odchyleń przejście do punktu 5 oraz możliwość wprowadzenia raportów kwartalnych.)	Komitet Monitorujący
5.	Analiza przyczyn odchyleń	- poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji	przygotowanie materiału dla dalszych działań o charakterze korygującym	Komitet Monitorujący
6.	Planowanie korekty	- zmiana dotychczasowych metod realizacji bądź wprowadzenie nowych	określenie i akceptacja działań korygujących	Komitet Monitorujący, przy akceptacji Władz samorządowych PDOW

Komitet Monitorujący wskaże instytucje, organizacje i jednostki samorządowe z PDOW, od których będą pozyskiwane dane na temat realizacji Strategii. Wskaźniki proponowane dla celów monitoringu strategii PDOW przedstawia tabela 20.

Tabela 20. Wskaźniki monitoringu strategii PDOW

Lp.	Nazwa wskaźnika (miernika)	Sposób obliczenia wartości wskaźnika	Źródło informacji	Obszar monitoringu
1)	Wskaźnik obciążenia demograficznego	Stosunek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym lub poprodukcyjnym do liczby osób będących w wieku produkcyjnym	BDL GUS PUP, WUP	Oś priorytetowa 1 i 2
2)	Saldo migracji	Różnica pomiędzy liczbą osób przyjeżdżających i wyjeżdżających	BDL GUS	Oś priorytetowa 1 i 2
3)	Wskaźnik edukacji przedszkolnej	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych edukacją przedszkolną	BDL GUS	Oś priorytetowa 2
4)	Rozwój przedsiębiorczości na terenie PDOW	ilość przedsiębiorstw na 10 000 mieszkańców w powiecie	BDL GUS	Oś priorytetowa 1
5)	Poprawa jakości życia (ochrona zdrowia)	Liczba mieszkańców na 1 lekarza	BDL GUS	Oś priorytetowa 2
6)	Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	Wskaźnik frekwencji wyborczej % (wyborów samorządowych, do sejmu, senatu)	GUS/PKW	Oś priorytetowa 2
7)	Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	Liczba aktywnych organizacji NON-PROFIT (fundacje, organizacje pożytku publicznego, stowarzyszenia i organizacje społeczne) w przeliczeniu na 1000 ludności	GUS	Oś priorytetowa 2
8)	Poprawa jakości życia (Ekonomiczny miernik jakości życia)	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie na terenie PDOW	GUS	Oś priorytetowa 1 i 2
9)	Wzrost zatrudnienia	Stopa bezrobocia Procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo (tzn. pracującej i bezrobotnej)	GUS/WUP	Oś priorytetowa 1
10)	Budowa gospodarki opartej na wiedzy (Klastry gospodarcze)	% podmiotów deklarujących przynależność do klastrów (ewentualnie liczba zatrudnionych)	PARP European Cluster Observatory	Oś priorytetowa 1

Lp.	Nazwa wskaźnika (miernika)	Sposób obliczenia wartości wskaźnika	Źródło informacji	Obszar monitoringu
11)	Intensywność ruchu turystycznego	Ilość noclegów udzielonych na terenie PDOW	ROT GUS	Oś priorytetowa 3
12)	Intensywność ruchu turystycznego	Ilość odwiedzających odnotowanych na terenie PDOW	ROT GUS	Oś priorytetowa 3
13)	Intensywność ruchu turystycznego	Ilość biletów sprzedanych przez operatora kolejki wąskotorowej	Dokumentacja projektu PDOW	Oś priorytetowa 3
14)	Atrakcyjność turystyczna	Ilość obiektów dziedzictwa kulturowego objętych pracami rewaloryzacyjnymi	Dokumentacja projektu PDOW	Oś priorytetowa 3
15)	Atrakcyjność turystyczna	Ilość kilometrów przygotowanych szlaków turystycznych	Dokumentacja projektu PDOW	Oś priorytetowa 3

Sprawność procesu zarządzania strategicznego wymaga, aby strategię traktować nie tyle, jako listę działań do realizacji, ale jako bazę dla podejmowania kolejnych decyzji kształtujących przyszłość PDOW z uwzględnianiem zmian w warunkach wdrażania. Dlatego, po przyjęciu strategii konieczne staje się zapewnienie warunków pozwalających na:

- pokonanie barier pomiędzy fazą koncepcyjną a wdrożeniową,
- zainicjowanie przedsięwzięć przygotowujących do konsekwentnego realizowania projektów zawartych w strategii,
- harmonijne przekładanie kolejnych zapisów strategii na konkretne działania,
- zachowanie elastyczności strategii rozumianej, jako możliwość dostosowywania podejmowanych działań wdrożeniowych do zmieniającej się sytuacji w mieście i jego otoczeniu.

Spis Tabel:

Tabela 1.Obszar i ludność Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia 9
Tabela 2. Sytuacja demograficzna 23
Tabela 3. Rynek Pracy 23
Tabela 4. Pomoc społeczna, poziom zaspokojenia warunków socjalno-bytowych 24
Tabela 5. Podmioty gospodarcze, główne sektory gospodarki 25
Tabela 6. Infrastruktura techniczna 27
Tabela 7. Turystyka 28
Tabela 8. Kultura 30
Tabela 9. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia z Umową Partnerstwa-Oś I 42
Tabela 10. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia z Umową Partnerstwa-Oś II 43
Tabela 11. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia z Umową Partnerstwa- Oś III 45
Tabela 12. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia ze Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020 - Oś I 59
Tabela 13. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia ze Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020 - Oś II 61
Tabela 14. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia ze Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020 – Oś III 63
Tabela 15. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia z RPO WP 2014 - 2020 – Oś I 68
Tabela 16. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia z RPO WP 2014 – 2020 – Oś II 69
Tabela 17. Spójność Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia z RPO WP 2014 – 2020 – Oś II 70
Tabela 18. Strategii Rozwoju Gospodarczego Przeworsko – Dynowskiego Obszaru Wsparcia z krajowymi i ponadregionalnymi programami operacyjnymi 78
Tabela 19. Schemat procesu monitoringu strategii PDOW 81
Tabela 20. Wskaźniki monitoringu strategii PDOW 82

Spis Rysunków:

Rysunek 1. Mapa Przeworsko-Dynowskiego Obszaru Wsparcia 7

ZAŁĄCZNIK NR 1: MACIERZ ODDZIAŁYWAŃ DLA STRATEGII ROZWOJU GOSPODARCZEGO PRZEWORSKO-DYNOWSKIEGO OBSZARU WSPARCIA.

L.p.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Zwierzęta	Rośliny	Wody powierzchniowe i podziemne	Powierzchnia ziemi i gleba	Krajobraz	Klimat, powietrze atmosferyczne	Zabytki i dobra materialne
1.	**Oś priorytetowa: Rozwój konkurencyjnej gospodarki**									
1.1.	Cel strategiczny: Tworzenie warunków dla lokalizacji inwestycji i tworzenia nowych miejsc pracy w sektorach wzmacniających konkurencyjność PDOW (w tym: uzbrojenie terenów inwestycyjnych, tworzenie stref inwestycyjnych. Planowane tereny inwestycyjne zostaną zlokalizowane w bezpośredniej bliskości komunikacyjnej Przeworska, Dynowa, Sieniawy, Tryńczy)	+	0/-	0/-	0/-	+/-	+/-	+/-	0/-	0
1.2.	Cel strategiczny: Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości (planowane jest wsparcie lokalnych instytucji otoczenia biznesu oraz działalności Oddziału RARR w Przeworsku)	+	0	0	0	0	0	0	0	0
1.3.	Cel strategiczny: Wzmocnienie potencjału zasobów ludzkich i dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy (planowane jest wsparcie lokalnych placówek edukacyjnych w tym ze środków POWER 2014 – 2020 oraz ich współpracy z przedsiębiorstwami)	+	0	0	0	0	0	0	0	0
1.4.	Cel strategiczny: Rozwój klastrów (planowane jest wsparcie procesu tworzenia klastrów przez instytucje otoczenia biznesu, w tym ze środków RPO)	+	0	0	0	0	0	0	0	0
1.5.	Cel strategiczny: Rozwój przetwórstwa spożywczego (planowany jest rozwój grup producenckich jako bazy surowcowej dla małych zakładów przetwórstwa spożywczego zlokalizowanych na obszarach wiejskich)	+	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	**Oś priorytetowa: Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju**									
2.1.	Cel strategiczny: Poprawa dostępu do usług publicznych (planowany jest rozwój sieci przedszkoli ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb ludności na terenach wiejskich oraz rozwój sieci gabinetów świadczących usługi medyczne jak również ZOZ w Przeworsku)	+	0	0	0	0	0	0	0	0
2.2.	Cel strategiczny: Rozwój aktywnego społeczeństwa obywatelskiego	+	0	0	0	0	0	0	0	0
2.3.	Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury technicznej warunkującej rozwój społeczno – gospodarczy (planowany jest rozwój sieci gazowniczej w oparciu o operatora PGNiG, sieci energetycznych w tym szczególnie do odbioru energii z przyszłych przyłączy do OZE, poprawa stanu gospodarki wodno - ściekowej oraz sieci szerokopasmowego Internetu o dużej wydajności z możliwością finansowania z RPO 2014 – 2020)	+	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+	0
2.4.	Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury transportowej drogowej i kolejowej oraz powiązań komunikacyjnych w ramach PDOW i z Rzeszowem (przewidywana jest modernizacja drogi wojewódzkiej 835 na odcinku Adamówka – Sieniawa – Przeworsk – Dynów, poprawa układu komunikacyjnego Przeworska, modernizacja linii kolejowej Rzeszów – Przemyśl oraz rewaloryzacja techniczna linii kolejki wąskotorowej do Przeworsk – Dynów, do wykorzystania środki z RPO i POIŚ 2014 - 2020)	+	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+	+	0
2.5.	Cel strategiczny: Wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii (planowany jest rozwój urządzeń korzystających z energii wiatrowej w południowej części PDOW oraz wód geotermalnych z rejonu Mirocin – Jarosław – Przeworsk oraz rejonu Próchnik – Kańczuga oraz poprawa efektywności energetycznej w szczególności w budynkach użyteczności publicznej, z wykorzystaniem środków RPO i POIŚ 2014 - 2020)	+	0/+	0/+	0/+	0	0	+/-	+	0
3.	**Oś priorytetowa: Wzmocnienie potencjału turystycznego**									
3.1.	Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury turystycznej w celu generowania zwiększonego ruchu turystycznego (przewidywane jest wsparcie rozwoju obiektów noclegowych i gastronomicznych ze środków PROW oraz rozwój sieci szlaków turystyczno - sportowych)	+	0	0	0	0	0	0	0	0
3.2.	Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury rekreacyjno – sportowej (planowany jest rozwój bazy boisk i przyszkolnych hal sportowych ze wsparciem ze środków RPO 2014 – 2020)	+	0/-	0/-	0/-	0	0/-	+/-	+	0
3.3.	Cel strategiczny: Zachowanie i ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym obiektów zabytkowych (planowana jest rewaloryzacja obiektów dziedzictwa kulturowego	+	0	0	0	0	0	+	0	+

L.p.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Ludzie	Różnorodność biologiczna	Zwierzęta	Rośliny	Wody powierzchniowe i podziemne	Powierzchnia ziemi i gleba	Krajobraz	Klimat, powietrze atmosferyczne	Zabytki i dobra materialne
3.4.	Cel strategiczny: Rozwój agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, wód geotermalnych oraz potencjału dziedzictwa kulturowego (przewidywane jest wsparcie rozwoju sieci gospodarstw agroturystycznych ze środków PROW rozwój wykorzystania energii z OZE w tym geotermii w rejonie Kańczugi, tworzenie sieci szlaków turystycznych łączących obiekty dziedzictwa kulturowego z walorami krajobrazowymi)	+	+	+	+	+/-	+	+	+	0
3.5.	Cel strategiczny: Rozwój promocji turystycznej PDOW (planowane jest uruchomienie lokalnej agencji turystycznej w celu promocji marki turystycznej PDOW)	+	0	0	0	0	0	0	0	0
3.6.	Cel strategiczny: Kształtowanie przestrzeni miejskiej i wiejskiej umożliwiającej rozwój turystyki na terenie PDOW (planowana jest rewitalizacja centrów miejskich Przeworska, Dynowa i Sieniawy w tym ze środków RPO 2014 – 2020 oraz prace nad jakością i estetyką otoczenia w ośrodkach wiejskich ze środków PROW)	+	0	0	0	0	0	+	+	

Zastosowano następujące oznaczenia:

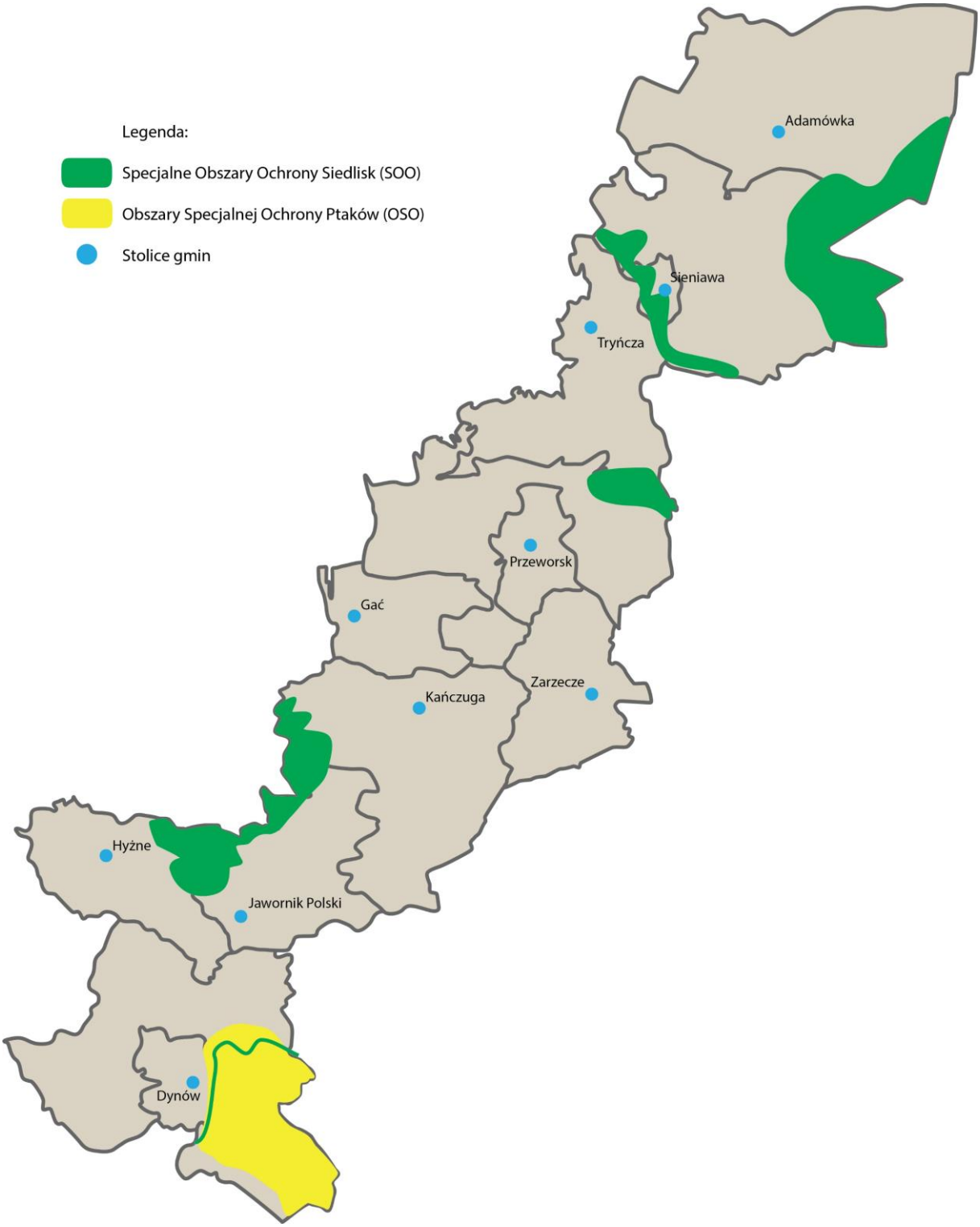
(0) - brak zauważalnego oddziaływania w zakresie analizowanego przedsięwzięcia;

(+) - potencjalnie pozytywne oddziaływanie;

(-/+) - realizacja zadania może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływanie;

(-) - potencjalnie negatywne oddziaływanie;

(N) - brak możliwość jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania.

Legenda:
Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (SOO)
Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO)
Stolice gmin
Adamówka
Sieniawa
Tryńcza
Przeworsk
Gać
Kańczuga
Zarzecze
Hyżne
Jawornik Polski
Dynów